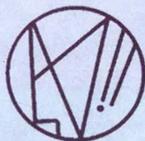

יידישער וויסנשאפטלעכער אינסטיטוט - יוואָ
ביבליאָטעק

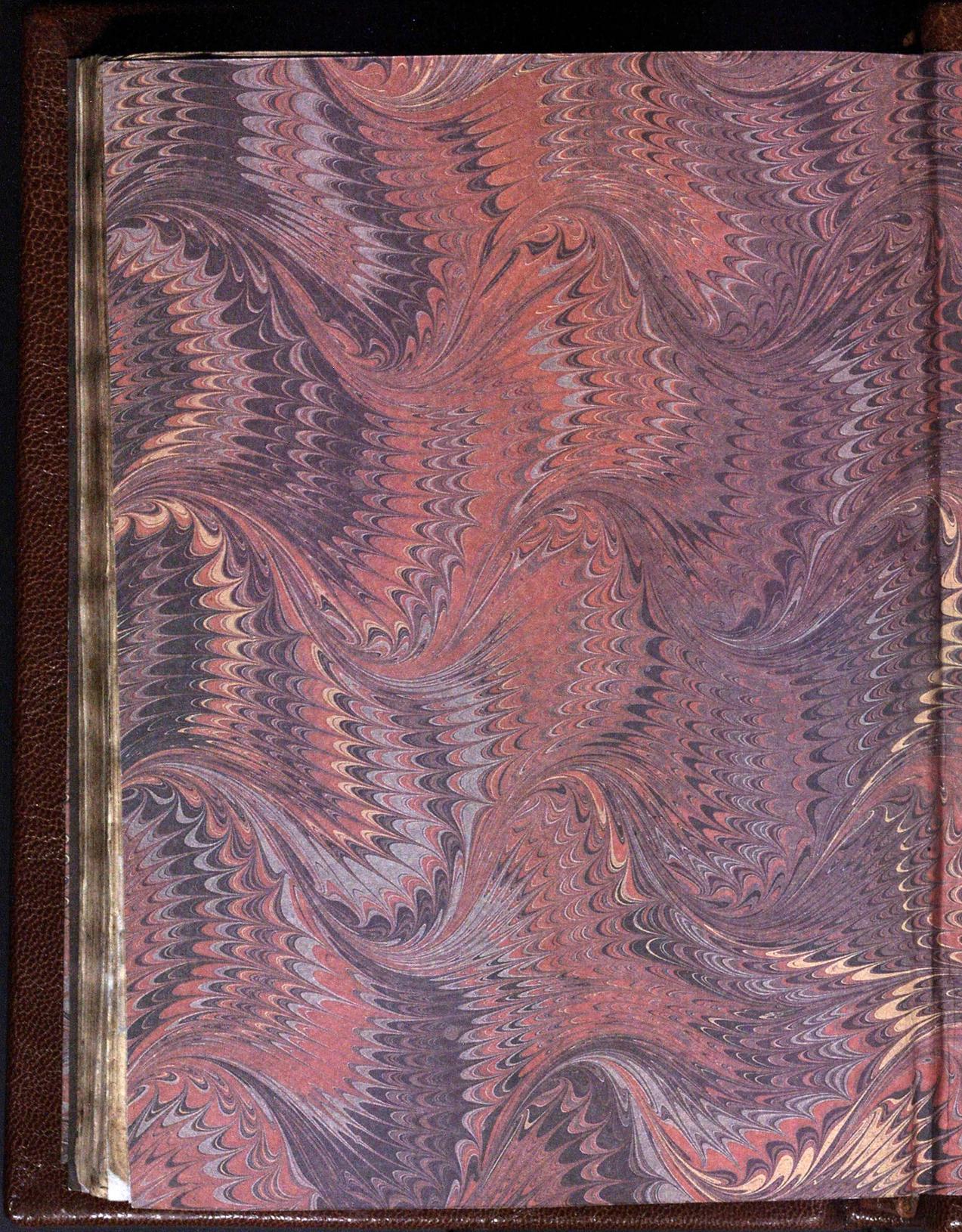
YIVO Institute for Jewish Research
Library

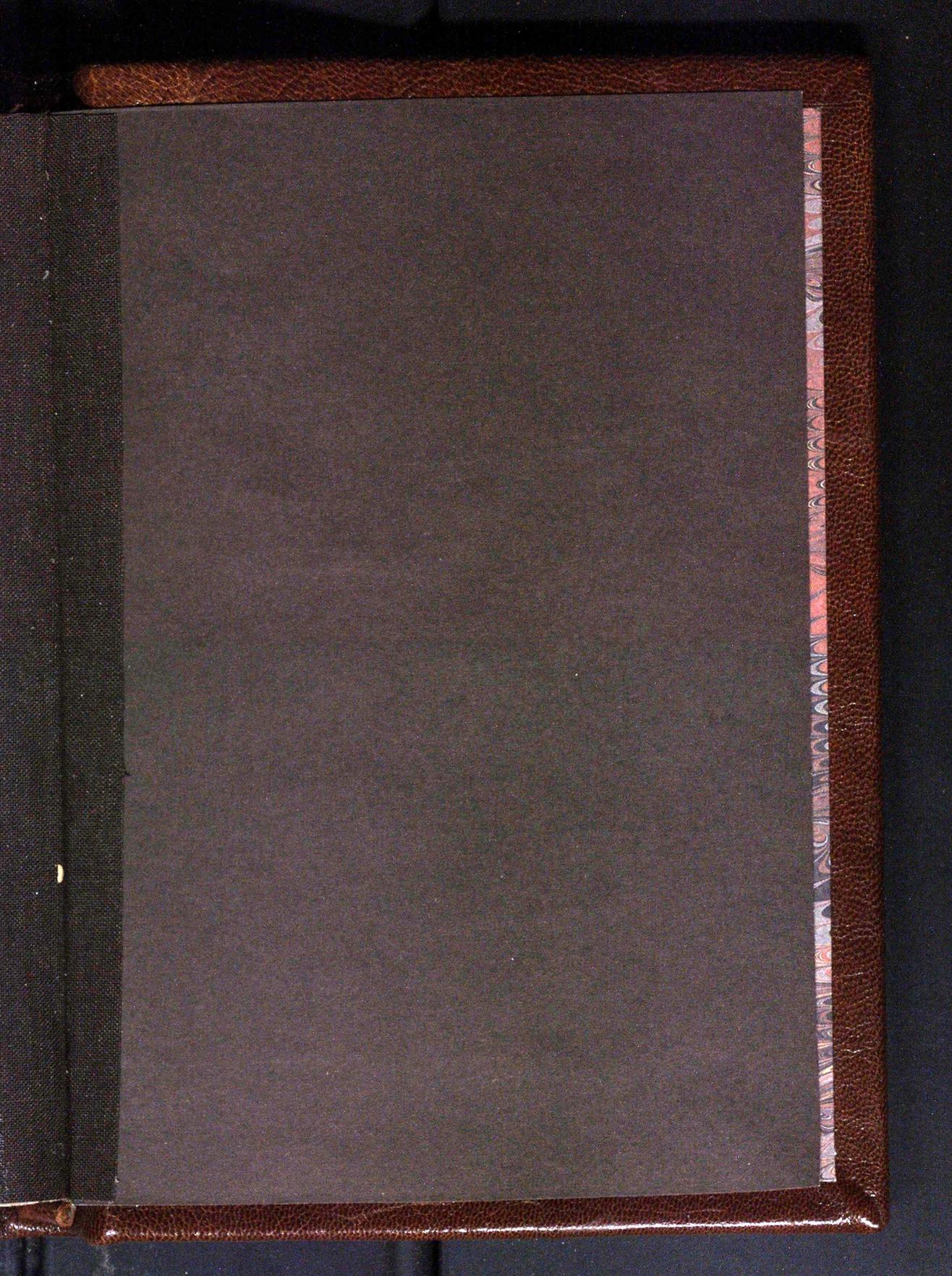

Preserved through the Generosity of

**Tanya Corbin
and Irwin Jacobs**

3222 איקוואל עיטניס

41

השיב גמול רבנים

השיב גמול רבנים

00 B5564

משל

הקדמוני

זהו קובץ ונהוג
אלוהים ה' קוט
ענין אברהם ב' ה' ענין בכפ' א'

ספר סופר אמרו שפר נקרא משל הקדמוני
אותו העיר האיש מא'יד בכמר יעקב פרענצוני
גם הוא מונה אף אם הוגה מאתוהו השילוני

ד תשי"ק

חובות
במסות
המסות
שילוני

אלוהים ה' קוט

ה' יתקב איש פדוני

ה' יתקב איש פדוני

NYC
No. 7

חילוב
1887

שמו הוא מא'ר עינו שנותם ה'

СХОСІА... 1887

A. Teramo

אנוש שלח	תשורת חן	כלולה	לרבותיו	דימות מנחה	כלולה :
טמו יצחק	אשר חשקו	להלך	נתתי ישר	ואורח דת	סלולה :
הכו אל	שלמה כן	זקנים	ושם ושאר	ונין ואבי	סגולה :

לכ ארס יחסב דרכו וזי יכון כערו

קומו רעים	בזאו שועים	עיר שעשועים	בית ארמו	ני :
וראו נירי	זרע שירי	גשם סתרי	טל חרמו	ני :
בזעם חלקי	וכלי בשקי	חמדת חשקי	טוב בשמו	ני :
ספר יבנה	מגדל מענה	מקל לבנה	לזו ערמו	ני :
חידה יצל	כי יתצל	בפשו יצל	מדמו	ני :
עז כלביא	כי הוא יחביא	שיר מחצבי	בין עמו	ני :
שירו יאמר	שירכם ימר	תימן אמר	בין אדמו	ני :
וככל עבר	פתחו קבר	על כן עבר	בין אלמו	ני :
משים אנמן	ערך רימן	מעריך פעמן	אל פעמו	ני :
וביום סגיר	חשך שגיר	כי השוה דיר	אל חלמו	ני :
לכן אם עז	לכ עם נועז	לכו כן עז	כן שלמו	ני :
על כן זדים	תחיו נדים	ישתו רודים	בין רימו	ני :
ספר ידוש	כי הוא הראש	אחד קדוש	אל פלמו	ני :
משגב נכשל	מעז נכשל	תורה משל	תקדמו	ני :

פון דער סוצקעווער-קאטשערגינסקי-זאמלונג
אין יווא

דאס בוך איז געווען אין דער ווילנער יווא-ביבליאטעק.
אין די יארן פון אומקום האבן יווא-פריינד עס אויסבא-
האלטן פון די דנישן, און נאך דער מלחמה האבן
א. סוצקעווער און ש. קאטשערגינסקי עס איבערגעשיקט
צום יווא אין גויריארק.

זה ספר משל הקדמוני

ב

ן
 רקה ועסיס רמוני, יושב בשבת תחכמוני, וסבת הראותו, ביום העלותו, להיות
 בחדרי קדש יסודתו, ולהודיע מעלת קדש הנקייה, ולשון גדולתה, יפיפיה, להגיד
 מהללה וצבי עדיה, להראות העמים והשרים את יופיה, ומפני אשר ראיתי רבים מהסוף העם
 אשר זהב המליצה בפיהם יועם, בחשתרלם בסיפרי מינים, ובחכמת יונים ומשלי הגרים
 והעמונים, וכלים שונים, ואען להם ואומר, ולבי נדהם ומר, אני אמרתי אלדים אתם,
 וממחצב הקדש חוצבתם, ומסכתת אור נוקרתם, ולמה מעלתם, וחשימותם חמדת קדלי,
 הלא כבני כושיים אתם לי, וכילדי קטורה עיפה ואפרי, משליכם כאפר, ותשליכי אחרי גיזכם
 כל תורה ומצוה, וכל לשון מחמד וגזירה שוה, המעונגה והנאוה, ויענו ויאמרו אלי, בנפש
 טרה, ודעת חסירה, לתורה ולתעודה חתום תורה, ודי לנו בקש בעונתה, ותפילה כתקנתה,
 כי המקרים חזירנו, וירעו אותנו המצרים ויענונו, ונמצא הנחוסים, ללכת נדהמים, בספר
 הקמים וברברי הוימים, כי משלי התורה נסתרים ומכל סיג נשמר, ודיני עמוקי כולם צדיקים
 יונת אלם רחוקים ואך היו שמועה או אגדה אשר לא יעדה ובמה יזכה אל ההירה אשר עדי
 הבין לא עדה ואשר לא עדה, וכשמעני דבריהם, מחלתם וציריהם, נתגלגל עליהם מרת רחמי,
 יחד נכסרו ניהומי, ואומר להם שמעו שמוע, ותמצאו לנפשכם מרגוע, שמועה טובה תרשן
 כל נדהם וישן, כי משנת מחלתו תעריחו, ומתרדמת האיותו תסירה, ומשבוי הדמיון תפשי
 תשלח, ולבו הזדים בהיצ תפלה, ונפש דורים בדעתה תשמה, הנני בורא חדשה עתה הצמח
 ותראו משל וחיד, להיות לי לעד, ועתה סולו סולו המסילה, בחרו לכם לשון ובלה, קחו לכם
 משל הקדמוני חמרת זהבי וחשק כטמוני, ורצמצאו משלי חול רגלים על גבו, ורמו פנימי
 ותבונה בקרבו, ודברי קדש ותורה סגורים בלבו, ומלאכי אלדי עולים ויורדים בו, ותתבוננו
 לכם בכל יום ובכל חדש, בחולין שנעשו על שחרת קדש, והנה הוא מתואר אל החיות, ואל
 העופות המדבריות, ולשאר בעלי חיים, השוכנים באיים, ולא נשענתי על האמרים, אדום
 ושמעאל כואב והגרים, ולא על משליהם הקדמונים, על הראשונים והאחרונים, ואף אם
 קדמוני קדימה בזמן, לא קדשו תורה ותלמוד נאמן, אמנם נשענתי על דברי רבניאיים,
 ומעשיהם הנוראי ומשליהם הנוראים והנפלאי, מעשה ידי אומן הלאים, כאשר מצינו יוחם
 בן ירובעל, יום גברה קנאתו ותעל, כתב משלים נמלצים, הלך הלכו העצים, וחידת ישעיהו
 ונאמו, שירת דודי לכרמו, ומליצת יחזקאל בנשר גדול בעצמה, מלאה הנוצה, אשר רון
 תרקמה, ומלבר אלה משלים וחידות, בדניאל איש חסודות, ושאר משלי הנביאים הקדמוני,
 אשר ברוח הקדש לבושים ולנים, וחידות חכמי הדורות, אמרו טהורות, אך זה ראיתו ונותן
 אל לבי, ורוח חדש כחן בקרבו, ובתבתי ספר משלים, פרטים וכללים, איש חיל ורב פעלים
 וחלקתיהו לה שערים, וכל שער ושער לשני סדרים, האחד כאילו בקשה והשני קראתני,
 בשם מחבר ומתרגם, זה גודר וזה פורץ.

השער

הראשון במהלל הסכל והחכמה, לתת לפתאים ערמה, הסער הסני
 במהלל הקסובה ודרך המשובה, הסער הסלימי במהלל העצה
 הסכונה ברעת ותכונה, הסער הרביעי במהלל הענוה, תקל וחומר וגזירה טוה, הסער
 החמשי במהלל היראה הנוראה, הספרות הממכאה,

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ ל מ נ ס ע פ צ ק ר ש ת

הקדמה

אלה

הם חמשה שערים ככל אדם נזכרים כי הם דומין לה חושי אשר למלחמת השכל חשים והמה מחשים ודמוין לה כיתות פנמיות גשר בכוח מצויות וצריך השכל אל נכון להשיבם והוא נלחם בהם ולכן חברתי בשני דמוינים כל שער ושער למען יבין כל יקן ונער כי האחד חסרון וחשני מעלה אלה אהבו ועלה וחשני דמוי איש כפי מהללו ישכור שני אנשים מרלגים חרש לאמר ולמען לא יהיה בחיבורי הלק אומר אני מעשי למלך וראיתי לצור בו צורה להבין ולהורות לשקוד בו הקטנים וינחו בויופיו המעונים ואולי ישכור לבם אל העיקר כמלמד הבקר ויסור מלבם ספרי מרום מינים ואפיקורוס והנני מתקנם לפניכם רבותינו ודוע הקדושים אבותינו אחינו אנשי גאולתינו העושי מעשה תהלה ולבוש מלכות ראוי לדון אותי לקף זכות ויהיה אור שבחכם בשמים עמי והוד חממת במרומי סהדי יקדמוני ביום אירי ושגיאותי תישרו ותמירו ואבן נגף מלשוני חסירו והבישו אל משלי בעין עונה ונפש רצונה שונה כאשר למרדנו לחיות כל מבין ומבר בענוי במרבה ואל תדינוני בהכמתכם לענות מצה כי לא בחרתי יודש קצח כי בעונותי אם קריתי לא שנית ואתן אל חממה לא השתה כי חזמן בזדוני הנאיני ואל בית הנדוד הביאני אך עתה הלאני והרחיק מכני כל חבר וכל ריע ולא השיב ידו כבלע וועשוק חילי וסכלי מאוי נפשי וסכלי וכתרחק העושק וכשאר העשוק נסתלק החושק וכשאר החשוק והאני נפרד יבקש לתאוות דרך חברת ואהבה ולא מצאתי איש מעורדי מחוק עמי בגרודי וזלתי אם אמשכנו בדרך תחבולות בחירות ומליצות ומשלוח ומפני זה החלתי לדבר וסדר הספרים לחברתי וחשלתתי עליכם רבותי יהי וברשותכם אגיד מה שבני ועתה שיתו לבבכם לדברים עברו עברו בשערים ואען ואמר ולבי חסרמר

נפש	שלמה	ת	אנה	כזה	לת	לשמור	מזוזה	ה	יתה	שוא	לת	
שיתי	לכבד	ל	מטילה	ועלי	אל	רום	זכור	ההר	פקי	על	ך	לת
שוכי	ונתזה	בך	שפת	תועלה	טובך		אשר	גם	את	לצור	גומ	לת
חידות	משליך	ושיריך	וחוד	שכל			פעליך	תהי	פוע	לת		
חכמה	ומוסר	ל	עזור	דודים	בם	חכמה	סכלים	ת	הרוס	או	לת	

הקדמה אל השער הראשון לאדם מערכי לבו ומי מענה לשון

אמר יצחק בן שלמה תחלה כל דבר וראשית כל מעבר לפאר ולנצ להלל ולשב לשם האחר והנעלם אלדי חיים ומלך עולם הקדמך והרחמן המרחם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם הוא ראוי למציאות המלך ולבוש עוז ונאות המתנשא בתכלית הנשיאות אשר לא נסכך לזולתו ואין אפשרו במציאתו חי עולם וצורתו מושל הכל בגבורתו ואין חקר להבונתו ולא ישיגהו מקרה ופגע ולא עמל ולא יגע הוא סבת הסבות רחוקות או קרובות החכם בעצמו היכול בתעצומו החפץ במהללו גם בן ואח אק לו ויאצל מכבודו אצלות נכבד בסוד עצמו עומדת הם הצורות הנאהבות ברום עולם נצבות לאלפים ולרבבו משיגות חפצו ונאמו ואינם משיגים כבודו ועצומו כי הוא סקומו של עולם ואק עולמו סקומו ומשפיע על כל אדם אשר בעפר יסודם צורה נכבדת ורמה היא היתרון אשר על יצורי האדמה ומותר האדם

הקדמה

ג

מן הבהנה היא הנפש המדברת אשר באר נוכרת והיא תכלית עולם השפלים כי היא נשאת
 והם כלים לכן היא צריכה להלל ולפני מלכה לעמוד ולפילל כאשר כת גדול העצה ורב העלילות
 כל הנשמה תהלה יה והאל ברחמי נקיני משגיאות וישרנו בזרנו ושגות וחטאות ככתוב
 שגיאות מי יבין וגו' ואוכר גם כזירים חשוד עבדך ואומר יהוה לרצון אמרי פי והגיון לבי וגו'
אלה תולדות יצחק אשר המשלים בלבו חשק וישקור על דלו ות המליצי אשר
 חפץ הבין והושיה הפצים משבחים השם ומעריצים יושבי
 על מלארת ובחלב רוחצים וישמור מזוות פתח תבונתם וירא ישוב מושבותם ותחנותם
 דברי שכל וחכמה חקוקי במעונתם והונחו שם על מכונות וילך הלך ונסע אחריה וישתת
 בצמא את דבריהם ויהי האיש מהענג באהבים ולא פנה אל רחבים ויעדה עדי זכב המזיזת
 ומלבושו בן דעת וערמה וכל יום מחיל אל זול הולך ומתראה והזמן משתא וירא את נפש
 תשוקתו ותפארת גדולת חמדתו וכל עניני נפשו כמאזני מרמה שקלן ותצבן וירא רבובן
 אמריה כאשר שקלן וחשבון ושערה לא הפך לבן ויחל לדבר דבריו ומחללו אל הגער
 נושא כליו

יָדִיד נִמְשָׁל	כְּאַרְיֵה בַּ	עֵצִמְיוּ	נְחוּשָׁה אֲזוּ	מִטִּיל בְּרוּזִל	גְּרָמְיוּ
אֲזוּר נָא אֶת	חַלְצִיָּה	כְּגִבְר	לְבַקֵּשׁ מִ	זְמַן דִּי	הַלְזִמְיוּ
לִיּוֹם מוֹעֵד	צְבוּר כֶּסֶף	וְזֹהֵב	וּכְגִדּוּדִיק	תְּכַלֵּא אֶת	אֶסְמִיוּ
וְנִעַר בַּ	שְׂמוּעָ קוֹל	כְּלִי צִיּוּ	לְהַפְצוֹ שֵׁם	אֵלַי דְּרֹךְ	פְּעִמְיוּ
וְשֵׁחַ חֲשָׁקוֹ	וְחֻכְתּוֹ	לְשׁוֹטֵטֵשׁ	אֲרֵהוּת לֹא	לְכִדָּה מִ	קְדוּבָיוּ
הַיָּיִרוֹ הַ	זְמַן הַיּוֹם	בְּכִגְדוֹ	לְכִדּוֹ הַ	נְדוּד רֹז	בְּחֻרְמִיוּ

ויהי כאשר התעו אותו אדלוי וילך אל ארץ צועק ונחמים ולבו כנדוד אל נדוד נוסע כן
 אורחות כל בוצע וישור סכלו על סבלו ונבלו על נבלו וצירו על שירו ושבירו על
 סברו ויחולף בגרים הנאים בבגדי הצואים וירבה על נפשו פשע ואשם וירד מצרים ויר שם
 וירא והנה עיר סחורה על יית המקרה ויתעסק בהבלי החמון ובתהו ליל ישימון וארכו לו
 שם הימים בשחיתות וחרכים והי מקץ שלשים ושבע שנה למלכות וחיצר אשר בלבו הנח
 בשנת ה אלפים ואחת וארבעים לצאת לפועל עולם טבעים ויעבור רוח עליו והבין רוע פעליו
 וירא את ארחו המשובח אשר היתה מקדם חשובה ויאמר אוי כי השאתי בעט ברזל כתובה
 ועתה אנה אני בא כי עלה לבי קמשונים כיסו פני עונים והפארת נפשי בזרני מנוערה
 והרעה אל נפשי נוגעת ולא יכול שכלי אל נכון להושיבני ושער ראשו הפך לבן ועתה אוי לי
 ואללי אויח לי אחה עלי כי אין לי טוב רק לחמלט מעול עונמי ואשב מקדם גן עדן ואתודה על
 זדוני בצאתי מן העיר אפרוש בפי אל ה ואקום ואצא אל הבקע ואערוך תפלה ושועה ואחל
 להתרות על זרן מעללי וחמסור שקי מעלי ואתבונן לחדש שירי וכליצת חלי לחוק ידי כוסרי
 ועצה על עון מעלי ושכלי ואשא משלי

הַיַּעֲמוּד אִישׁ	בְּסוּד רַעוּ	וְדוּדוּ	וְלֹא שִׁרְף	לְכִנּוֹ אֵשׁ	נְדוּדוּ
הַיֵּלֵךְ בְּסִנְיָה	וְהַלֵּךְ	בְּסוּדוֹ	בְּכוֹר הָאֵשׁ	נִיְצְרוּ רַע	יְקוּדוּ

וכו

הקדמה

זכו בעקר	ולא אכל	יכודו	אבל ימס	בעש מיטיב	חמורו
והוסיף ה	כדוד לדרוך	לנגדו	ועים קשתו	יפליח חץ	כדוד
ויסו ויזם	תלאותיו	משנה	ומשתנה	למען ה	כחידו
ועתה ה	חזק שירי	כסברי	אשר נשאר	ואל תשבח	כפידו
וישכיל ה	כדוד היטיב	יידע	אשר עתה	ברוס שחק	לעדו
ויתנודר	זמן שודר	ונודר	כדוד ישבח	ואז יצמו	ככודו

אני טרם אתחיל לדבר על לבי לשפוך דמי וחלמי והנה איש הבינים משכני בחרמו / גולית הפלשתי סמו / ויריבני ויאמר לי לשוב מאחרי שכלי הלא אתה סמרחק / ודרכינו וחקינו כנפשך לא הוחק / לכן אתה לא תנבא ועל בית ישח / ואני לא נשמרתי מפחיו / וציניו / ואקה את שינוי וקם שירי עליו והרפה / ושלח דבריו וירפה / ויתחזק וישוב / להשלים אמריו יפתח את כל דבריו / וקם עליו שירי וימרוט את שעריו

אודה	עלי הסדו	לאל עליון	משגב	לכל הלך	וכל אמין
נורא	ההילות ב	עלילותיו	בוחר	במטב שיר	והגיון
אשיר	ואזכור את	ימי מעלי	אולי	בזכרי א	מצא פדיון
אשילח	מליצים אל	מידעי	הם מ	חשבות לב מל	אני רעיון
כס א	רדוף פשע	וכל רשע	הלך	והלך א	חרי דמיון

ויגש הפלשתי וירא חשיר ויבוחו כיהבל מחסיהו וילך וישת לו תהבות ורשת הרח / כמשחוי קשת ואעמוד כנגדו ואשתאח ואשא עיני ואראת והנה ארבע מרכבות / ויצאות אחבות הרעות והטובות שוכאות / ויתלקטו אל הפלשתי להנאתו להציל לו מרעתו / ויאמר ברוכים אתם לה / כי חמלתם עלי בבואכם אלי ועתה עברו לכם את נחל זרד / אם / במעל אם במרד / ותפילו הלהלח על המוסר עד תימו / ונלחמרה בבני עמו ומתרו להביאו / במצוק ובמצור / נבל ועמלק פלשת עם יושבי צור / ואני בראותי אחזתני רעיה / צירים אחזוני / כצירי יולדה / ואמר המלה אתה עושה צור מעוז ומחס / והפך לי רוח אחר / יבקש רצון ושוב / סוזר / ואקה מוסרי ושיר מהללי / ומליצת חידותי ואת משלי / ואחזקם ואלבישם נקם / עול / הבוגדים ריקם / ויערכו מלחמה בכלי חרב לטושה / ארבע כלאים את החמשה / ויכוס ויכתום / בארץ חנית / מערוער עד בואכה מנית / והנשארים בהם באין מוסר / אשר היו דראון לבר / בשר / שברו עלי לכלותי ברע / את אוי ואת רקם ואת רבע / חמשת מלמי / כרין / כולם אוחזי / חרב מלוכש / שריון / וירדו אלי המלחמה / בזרוע נטויה ורמה / ויקומו לדי לנגרם / כתכסיס / בשלמה חדש / הם לברם / ויערכו כל היום ההוא מלחמה את האויבים / מעלות השער עד צאת / המכבים / ויצאו ביום השני והנה תשש כחם / ורפת רוחם / וחצרה פרחת במהצם / וארנבונן / ואצעק מרה / צרה במכירה / ואתפלל על שבירי ואתחנן / והנה ה כראה בענן / יפת פרי הואר / וית רענן / אל איש אלהים בלי מוס דיופי / מציון מכלל יופי / ויעבור היום בעדת אדרים / לניצות / השם בנבירי / וירא בכבודו כל נפש גקיה וברה / וקם עדות בישראל והורה / והיה בדי עברו / ועת

השער הראשון

ד

ועתה נגלה יקר אורו ויאב אל עבריו עברו לפני פנו דרך אדוני וידא את תוארו ולא הכירנו
 כי לא ידע מי המירנו ויאמר מי האיש הלוה המסתפח בנחלתינו העומד בשרה לקראתנו
 ויאמרו הנח הוא יצחק החוק כמראה הבוק והיום קם בו כחשו וישאל את כפשו ואחות
 צרים ישנו ולא ירועו ילדיו אל אל ישועו וכל היום הנם נלחמים מעונים נדהמים סחרת
 הקמים וקשת הרמים עליהם אמים וכחם כשל ועוים נחשל והמרה למשל ויאמר האיש
 הלנצח תאכל חרב כל לב וכל קרב הלא אביכם יצחק הנעקד אשר על דלתי הסליחה שקד
 ועתה יתוכח עמו כל משכיל אל סכלות משכים כי הילדים רכים ויצא אליו בדקדוק לשונם
 מקניהם וקניינם כי לא ירא מהם ולא יפחד וקרב אותם אחד אל אחד והיה כאשר ירים יד
 מליצתו שלל יחלק וכאשר יניח ידו וגבר עמלק ויטיבו דבריו בעוני כל שומע בין סכר בין
 וודע וישו אל המשפט לעשות מאמרו לא נפל אחת מכל דברו ויקח המחבר אבני מנחל
 חאיתני והיה אם בא המקשה בלשונו ושפך חמתו וחרונו ומחה את הבין ואת השכל בלע
 ויקח יצחק אבן ויקלע ויכהו שם בחמת רוחו ותשבע האבן במצחו כן עשה לשני ולשלישי
 האומלים גם את כל החולקים אחרי ההבלים ויקח המקשה וקלל ויבזה וקרא זה אל זה

השער הראשון

כמהלל השכל והחכמה: לתת לפתאים ערמה:
 ורעת ומזימה:

זה אל זה ידבר

צורת המקשה והמחבר

המקשה משל הדיוט וקשה מה תהלהל הנבור ברעה בחכמה והשכל
 ורעתו ותחשב לעניות סכלות ופתיות הלא החכם יגלה והמשכיל יגלה
 והיוע יגלה והמבין יגלה ואם בחכמתו כולר רש ושקט ויחריש ולא תציל חכמה ולא תועיל
 ערמה

אמר

השער הראשון

ערמה ולא יתעשר חכם בחכמתו ולא משכיל בתבונתו ולא יודע בידעתו והרש יחשך
 הלאם והחסר יסיר צילם שמקרה אחד יקרה את כולם ומצאנו כתובים מגידים ועל זה מורים
 ומעידים והנה ידוע לכל נפש רצויה וחכמת המסכן בזויה ובמלך גדול אשר צוה להכריז
 כל חכמי בבל והנה הכסילים הם בחצר האצילים ובארמון הגדולים וישיבים יורדים ועולים
 והפתי יעבור ברינה אצל כל מינה מתהלל ומשתבח אוכל ושמת ואהה אם תהלל ברעתך
 וישרך כמקרה הכסיל גם אתה יקרך וזה המקרה אשר קרהו והיגן אשר מצאחו

אמרו

הקדמונים ופותרי הדמונים כי היה בארץ צועק איש משכיל בענייניו אי חסיד
 אי עניו והות שעתא דחוקא ליה ובני דלא מעליה לא היה משני די מחסרו
 ברוב חכמתו וישרו והיה חוקר מל תעלוכה ברעב ובצמא וכל היום צועק ומהים ננוע וסופה
 אלהים ובניו חוזרים על הפתחים נאנקים ונאנחים והיו שכניו שמחים לאידו ומתענגים
 בפירו כי אמרו מה לו ולחכמה ולחקור תעלוסה וכבר קדם הנביא בנבואתו אל יתהלל חכם
 בחכמתו והיה כאשר גדל כאבו וצערו והקרץ חלל גורו ויתחוק בשנת החלום גדול וחיושב
 רד כי חלל המטר והברד וראע לו חולי חיושב בסחו סר בחו והוא חולי המחשב והחורק
 ואין לו על הבהמה מעלה ויתרון ויחל היגע הולך וכשתגע ותכתר מלבו ההכמה והתשוקה
 ונפש שוקקה ויחוק בבגדיו הצנועים ויקרעם לשנים עשר קרעים ויתלקטו אלי אנשי רקים
 ופוחים שרדים ערב ובחיים ויסובכוו הנערים בריכו בשמע צעקו וניבו ותעלילו משלו
 בו ויבא עד לפני שער המלך מצחק ותומך בפלך והמלך יושב בעלירת הקמרה אשר לו
 והשגל יושבת אצלו ויתאו לשמוע רבו אמרו אשר להו כי בשגעון זכהו ויצו להביאו
 כרגילות ולאחו בסבלות וישתעשע המלך במהללו והשגל במעלליו ויתן לו המלך כתנותו
 ולחם אמר לו להברתו ופקדו עם שריו הנכבדים ולבישהו בגדו והיה לפניו כל הזמנים
 שותרה מסתקים ואוכל מעדנים וכמו כן צוה לתת לאשתו ולבניו משאת והי ישב כמושב
 השרים עם בני המלך והנערים כי היה משעשעם בדברי ההול והחוק כמשפ כל כסיל וכחק
 וכל יושבי העיר יחד ישיש וצער וישמח עין עליו לשכרהו כי מצות המלך הוא ויאמרו כל
 יודעיו כאשר ראו מעלתו בחצר המלך עם כל רב ביתו לשובתו נשברה רגל פרתו

עזרת הכסיל מתהלל בניבו / וצענים חולכים סביבו

והי

ב

במהלל השכל והחכמה

ה

מקץ שנתים ימים ויעתר אלהי לאדם. תחת אשר היתה שממה השניח
 על כל יושביה מסכון ערבות. וירד גשמי טרבות. לטובה ולשובע לברכה
 שמורה בכל וערובה. ויהלו הנצנים להתנאות. לעלות וליראות. ולהיות כל עץ פורח. הנפכי
 והסמרר נתנו ריח. ויקם היובש ויברח וישיש כגיבול לרוץ אורה. ויבא חודש האביב בשמח
 ונסו יגון ואנחה. ויכנס השמש במזל שלה. וקראו אחריו מלא. בהיותו מעלה דשא. בזרועו
 יקבץ שלאים. והיום והלילה באהבה נחבקו. איש באחיו ידובקו. ונשתחו במעלתם ונבהסו
 במראיהם וגובה להם. וירבה הזך והנקי מן הדם. וישב עין כל בחור מאדם. ונראה כל לבן
 אדם. והמר השתורה לא תחשב. ונקתה לארץ תשב. והטבע החכם מסיר הדאגות. ומשוה
 הזוגות. והעמלים מתחזקים לשמות. ועמלים לשכות. ויחסר בעת ההיא וירע. ואסף המצורע
 וישב הכסיל לדעתו ולעניינו. בפנות בוקר לאיתנו. והיה לעת ערב. בהתעצב כר לב וקרוב.
 וירוש המלך בעד סכלו. וירא כי לא יכול לו. וישאלוהו השירי. והשירות. שוחח עמוקה פירות
 ויתהללו עמו ולא ענה. ואל שטי כוב לא פנה. והיו כאשר האליצוהו. וברברי פחזותם האיצוהו
 וירם קולו ויקרא בשועו. אך אוילים שרו צוען חכמי יועצי פרעה. ויתכבר אליה במילולו. ובאר
 שיחו הרים קולו. ויפתח פיו וישא משלו.

ויחזיק

רִי	וְחִבְקֵשׁוּ	חֲטָאוֹת מִדָּבָר	אֲמֵ רִי	עֲלֵי חֲמֹדֶת	תְּרִיבוֹנִי
רִי	וְהַשְׁכֵּל	אֲשֶׁר שׁוֹנְאֵי נְעֵ	כָּצָ רִי	וְאִישׁ הוֹלֵל	הָלֵא סָכֵל
רִי		וְהַכִּין מִכְחוֹ	נְעוּ רִי	מִלִּיצָה מִ	לְמַדוֹנִי

ויתעצבו האנשי על מאסרו. כי הלל דברו. ויאמרו לא בא זה אלא לרמתינו. לראו
 ערותינו. וכל סכלתו הית בערם. על פיו הית שומה. כאש האר המשורר
 נואמו וישנה את טעמו. וירד ריר על זקנו. ותהלל ברצונו. והנה הוא חייב מלקות ארבעי.
 כמשפט המשעים. ויאמרו אל השוטר להלקותו. וכמספר הזה להכותו.

המכה עומד עליו

צורת המכה בחבליו

המלך להסיר מעליו מחליצות הטובות. וילבשהו בלוי הסחבורי. וכנצר
 נתעב מביתו הושלך. ויגרשהו זלך. וילך האיש ארל ביתו מר חזק. יג
 כ א 2 i יעק

ויצו

השער הראשון

ויעף ויגד לאשתו ולבניו מחלתו ושביו. בהלתו ויהי מחליו. וארת כל אשר אמרו השרים להכותו למען ענותו ויאמר עתה ידעת. וסברתי סברתי. כי העמק החכ. במשפטו אשר שפט. וקר מחכמו ומכבוד סכלו מעט. ונשאתי אליו זה המשל. למען לא הפול ותבשל. והתחבר אל החכמי. ואל מושב זקנים ותמים. כי סכלים לא יתנו לך עצה. יום עברה ונאצה. כי אין אחרית בקנאתם. גם אהבתם גם שנאתם. וחלק אין להם לעולם. בלי נשמת קולם. ועתה לאמרי הש אונך. ולדברי שים רעיונך. וכתוב השירה כמשלך. אשר אני דובר אלך.

וישא משלו ויאמר

מה לך	אנוש אנוש	ונפשך כזרעת	אל מול	פני חכמה	ואל הדעת
יום ה	צדקה השום	ויום תתחכמה	תשים	שלימות נפשך	מגירת
חוסו	עלי לב	הלה לעד עלי	טון	נדיבה ב	בכי נכנעת
טוב לך	נהון חלקך	לכל שמהה אל	שיר ה	עלמות אין נך	שומעת
תזכח	להון יקר	ובטוב הזמן	תצנוף	צנפה ת	עשה מגבעת

ויהי

כאשר שמע המחבר. את כל הדברים אשר הוא דבר. ויאמרו כול שומעי שיר כסלים. ומשלי סכלים. שירים והבלים. טובים ממנו הנפלים. וכבר אמרו דברי משפטי. אין מביאין ראיה מן השוטים. ואם כל זה אישיך. על מחליך וחמירת נבליך. למען תרע כי בחכמו ובמוסר. טוב לא יחסר. וחבך יחזה כל בדיק. כי ישפוש הבל בצדק וישיר את המליצות. והלבש אותו מחלצות. והתבונה תזכירהו. והעצה תשמרהו. והשנר יעוררהו. וממקרה הזמן יפדהו. ויכן בסאו ושביתו. גם כל אויביו ישלם אתו. וימלטהו מכל צוקה. בוקה ומבולקה. ושונואו יפול ברעה. והה רק זועה. וכל בעלי חיים יעידו על זה. כל שכן האדם הלוח. אשר מהזה שדי יחזה. ועתה שים פניך ותשתאה. הבש ימין וראיה. איך נמלט הצבי בערמתו. והכה הארי בדברי תבונתו. והשועל אשר רכל בלשונו. מת בחסאו ובזדונו. הוא רשע בעונו. והצבי עולה למעלת הכבוד וההוד. ירום ונישא ונבה מאד. ומסך לא אכסה וכך היה המעשה. אמרו כי היה בעיי העברים. ארי במסתרים. והיה מושל בגבורתו. ונאמן בכרייתו. והיה לו ב רעים נאמנים. הפארת בנים. האחד שועל פקח ככל ענינו. וכבחו לא היה לפניו. והשני צבי נחמד ונעים. תמים רעים. והיו לו שניהם שרי מכים. וזאת המלאכה אשר הם עושים. בכל יום ויום השועל הולך על פרשת דרכים. משיגה מן התלכות מציץ מן הרחמי ויחפוש אחרי הבהמות והחיות לדרשם. מן החורים אשר התחבאו שם. ויגד לארי מקום בו שבותם. אל מקו פלוגי אלמוני החנותם. ויקם הארי וירדוף אחריהם. ויהרוז במשמניהם ושאג ושרף ורמס הכס ימם. ויאכל וישת וישב לבו. וינח מרוגו וממעצבו. וימחר הצבי לרוץ לפניו התחוק. רצוא ושוב כמראה הבזק.

זה ענין התחוק. רצוא ושוב כמראה הבזק.

זה ענין הארי ושני רעיו התמימים. וכה משפטם כל הימים.

צורת הארי ושני רעיו יודעיו לפניו ומודעיו

במהלל השכל והחכמה

ו

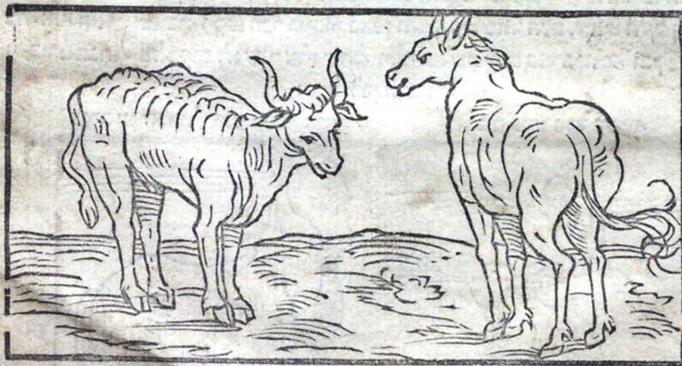

ד

ויהי בימים הרבי' ההם ויאנחו בני הבהמות והחיות ותעל שועתם אל רובם עליות ורוח לבש את אדירחם ודרשו בכל ארץ מגוריהם ויקצו כל איש אשר מבח הארי ופידו שבע כל הולך על גחון וכל הולך על ארבע ויבכו איש אל רעהו וישקו איש את אוהבהו ויאמרו הבו לכם דבר עצה על כל השארית הנמצ' הלא הארי בודנו הריכנו אכלנו חמטנו ושם נקרא שור אחד מבין וסבר ופרא למוד מדבר ויסכנו כולם עליהם לשוב חמטם ויקבלו לעשות כפי עצתם ויען השור ויעץ להכין כל מלחם בכח ועצמות ולחיות כולם מקובצי בעת שרפם ביום חרון אפי ולסבב אותו כל בעלי קרנים בצדיה ולהרבות בו תאניה ופעע וחב ורהומכה טריה ביד חזקה ובזרוע נטויה ולמהר כל רב וצעיר לצערו ולחסיר מעליו חוד תפארתו ונזרו וימת בפתחותו ומעלה ויסור מעל שכמם עול סבלה

והפרא מחריש עד תוכו

וצורת השור ויעץ לפי תוכו

ה

ויאמר הפרא לא טובה העצה כיוש דופי ושמצה ואם אמר החכם מלך בעלמה בתהבולות תעשה לך מלחמה הנה הוא רמז אל המלחמה החזקה אשר היא בשכל בחוקקה והיא מלחמתה של תורה המדבר הגדו והנזרא מלחמת האדם עם יצרו לחסיר חרפתו ושברו ואמרו הקדמונים אשר על אופני המוסר קמים אותו

הריון ii z b b

השער הראשון

הזריו בבני אדם בטוב מעבדם הוא המגיע לעמק חשאתיו. ומעבד על מדותיו ואמרו העובד יצרו ותאותו טובה חסדו ואמונתו והדבק ביצרו וישרו יחסו זה ימות בלג' מוסר. ואמרו טוב אדם המוציא חריצות מלבבו להכניע יצרו וכחשבו. והעובד יצרו ועבד. ועובד סמלות חוללו יחיה אבד. ואמרו אדם אשר בשני פנים גמר אומר בעורה ערובה בחוסר. ואמרו אם חסרוד ביצרך תמליך נפשך ותעלנה ואם תעבדנו תשפילנה ואמרו איהו גבור הכובש את יצרו. להגיד לאדם ישר. כי אם לא יחיה לאדם נפשו מעורר. לא יועילנו מעיר ומברר. על כן צריך לערוך נגד יצרו מלחמה ולהורגו בערם. ואמרו צריך אדם בענייני העולם להזהר. ואל ישלח רסן חמתו ואל ימהר. ויכן ענייניו בהמתכ. ויהיו ידיו אמונ'. וישפ' מדברת בני אדם. פן ישכב בסמלו וירדם. כי אש המהירות והסביב. דבת רבים מגור מסביב. ועתה איך נוציא על נפשותינו דבה. ורעה רבה. הלא הארי אדונינו. כלפנים אביו על אבותינו. והוא על הכניס מקום עול מלכו. ושם בנפשו מועקה. מי הוא שלח יד במשיח השם ונקח. ואם נקום עליו מי ויכל להלחם עמו. לגורל כחו ותעצומו. הלא כחיו ירעיד הלבבו. וישבש מחשבו. וכל שמעו תצלנה אזניו. ותבהנה עיניו. ותקחנה שיניו וכל אשר עשבים יאכלו כיולדה יחילו. והכרע ברכים. ותלחלה בכל מתנים. וכבר העיד הנביא במשלי חזונו. ויקרא אריה על מצפרתי. והזהירו רבותינו פעם ופעמים. מורא רבך כמורא שמים. ועוד אנו בארצנו ובממלכתנו תחת ממשלתו. והאר' לו ירושה ממלכתו. ומאבו על בנים נמשכה. ואם תצערו להלחם עמו בתרמית קשת ישר וקצף חנית. ועתה אין לנו טוב. כי אם להשמר מקטוב. ולהנצל מצרה וצוקה. אל ארץ אחרת רחוקה. מקום נחרים יאורים ותגובה עצומה. מצמיח חציר לבחמה. מקום אשר בני שחל לא הדי יכותו. ורובי ועריו לא עברוהו. ארץ ישועה וחסד. כי הית' הרוח. ארץ רחב ידים וטובה. לא יחסר כל בה. ונשכב לבטח וערבה שנתינו. אין פרץ ואין וצאת ואין צוחה כרחובותינו. וישאר האריה ושלישיו בחרפה. ורוביו ואיביו בסערה וסופה. והיה תחת בושם מק ותחת חגורה נקפה. כי אם ה' יגופנו או יוסו יבא או במלחכה יד ונכפה. וראו בני החיות כי נאמנה עצתו. ובאין שמץ אהבתו. ויאמר שמלה לך קצן תחיה לנו. ותחתיד כאמרך כלנו ותכנו ועלינו אל המקום אשר תאמר. כי מפחד האריה בשרינו נוסר. ועתה הורינו הדר' בעלה בה. ואת הארץ הטובה. ויקום הפר בניבור נאמן וחסק. ושימוהו העם לראש ולקצן. ויקחם ויעבירם הנחל. אל מקום לא עבר עליו שחל. וילכו שלשה ימים במדבר וירדו. ובין פארן ובין תופל ולבן והצרות.

צורת הפרא הולך ובני החיות אחריו. סובבים אותו ככל עבריו.

ויבאו

במהלל השכל והחכמה

ויכא

אל המקום אשר אמר האלקים וכולם נפלאים ותמחים ששים
 ושמוחים על טוב הארץ ועשבה ויפיה גם זבת חלב ורביש וזה פיריה
 וישבו לבטח כל אחד כפי תשוקתו איש תחת גפנו ותחת תאינתו הבכור בכברתו והצעור
 כפעירתו ויכרכו ארץ הפרד על טוב עצתו וגדלו ויענו קול רב ויאמרו לו ברוך אתה לאל
 נורא ואיום וברוך השם אשר לא השבית לנו גואל היום

צורת החיות מתעוררת כפי חפציהן והאתונות רועות על ידיהן

וידי

ממחרת וישכם השועל כפי מנהגו וכחק וילך עד למרחק ויחקור בכל
 מקום תעלומה ולא ראה חיה ובהמ' ויהי כל היום אך יצא יצא ויחפש ולא
 מצא וישב אל האריה עף ויגע עני וגועי ויאמר לו אהה ארוכי כל בעלי חיים ודורס ארכו
 מעוף השמי עד בהמה נדרו הלכו כי כל היום הזה אורחות עקלקלות ארחתי ולא שלתי ולא
 נחתי ולא מצאתי מקום מעת קומי ממשכבי לצוד ציד להביא ואולי כבר הגיע קץ הישועה
 והאות הירועה ויתקבצו הגליות ממעונות אריות ויעברו את השם ואת דוד מלכם וביין
 לבנות חיקם ויתאמתו הנבוא' ועינינו רואות וישונו כל הכריו בתשובה ומלאה פני תבל
 תנובה ואיש אל אחיו יאמר חזק ואמץ וגר זאב עם כבש וכמר עם גדי ויך ויסיר הבורא
 מהברואים לב האבן ואריה כבקר יאכל תבן ויאמר האריות הם כי מהיוכם כמרה קינו
 ואותותינו לא ראינו ועוד כי פל אלו העניני על דרך המליצות נאמרו ובק משל וחדה נמר
 את משמרת השם שמרו כנחלים נטוי וכשמנים ממצרים יאתו וכנחלים נטה השם ישליו
 אם תבעו בעין ונתנו למופת ולאות כלי מילת וגלסקאות ויתר המקראות ועיד הנבואות
 הגדול והנוראות ועל זה דרשו רבותנו במושכם הנכבד אין בן העולם הזה ליכות חמשי
 אלא שעבוד מלכות בלבד והבורא ית ברא הטבעים על מנונם וכל בעלי חיים על מזונם
 והשליש בהם חסידות הארבעה בחכמה ובדיעה והם אש עפר אויר רוח וכל אחד מהם לא
 ישקש ולא יגוה חסידות אלה ארבעתם היצורים שומרים שבתם וקמתם והם עורכים כלם
 מלחמה זה כנגד זה ואם האחד ינצח נחשב הבירו נבוה ואם הוא שפל בחילוי חבירו יעלה
 דרך גבולו ואם הוא יוסף או יגרע הוא שטן הוא מלאך המות הוא יצר הרע ובפעולת אלו
 הנכריות חובר במוגיני ארבע לתליות הם הם הנקי והמרה הארומה וליחה לבנת ויטור
 עיומה

השער הראשון

עצומה ואינם על קו הישר בכל נוצר כי המקום צר וכל נבר' כפי מזגו מוזנו והתבלת בנינו
 וכל ענינו ואמנם אני אוכל ובני החיות מוזנו כחי וראשית אוני ובבר העיר על זה בער
 הגבורה בחירתו החרורה ויער עלי והשקט לא אוכל מן האוכל יצא מאכל והמשיח המשור
 בהיותו רועה ולא עשה לצאנו גר ובא הארי והדוב ונשא שם מן העדר ועתה קום רד מהר
 מזה ומאמרי אל תהי בזה נפש אחר החיות והבהמות אל מדבר קדמותי ונשמרת מאד
 על רוחך להשיב אמרים לשלוחך ויצא השועל כבדאשונה לחכך לבהמות מוקשיב
 וילך כפעם בפעם לקרא נחשים ולא מצא צידה בכל מעברו וחילו גדל וגבר וימצאחו המור
 שני אנשים עברים ויראו אותו והנה תועה ולבבו ברוב אכזתו גועה ויאמר לו חבירו הלא
 זה עבד הארי מכעוריו מפיתו יאכל וישתה מכוסו וישקהו מין רמוני עסיכו וישימוהו נאמן
 ביתו פקד ונגד על בית נכותו ויצא כחיוס הזה לבק צידה למוזנו ומאכל לשלחנו אם לא יגיד
 ונשא עונה ויאמר השועל האמת עם אדוני כל אשר דבר וחילים לגברי והנה לא מצאתי
 צידה מכל מעבר ועתה כה אשיב שולחי דבר ויאמר האיש אל תדאג אל תתכה ואל תשאג
 כי כל בעלי היים התיעצו ובמקום מים היים רחצו ושבו בתשובה שליכה אל הדרך התמים
 וישלח לחם ה' מושיע והצילם והבוס צירם וחילם וזורם דרך ולכו בה ארץ פרי לתנוכה
 וילכו להם כולם ביחד לא נשאר בהם עד אחר ועתה כה לך להכין פה מוקש לבקש
 לך גדולות אל תבקש ושוב לך אל אדונך והתעכ תחת ידו אל תראה גם אתה ברעתו ביום
 אירו והגד לו הענין ואל תסתור הכנין וקח עצה לנפשך אולי תנצל מפח יוקשך ויאמר
 השועל ברוך השם אשר הביאך לקראתי למשיב נפש ולחוס על שיבתי וברוך שמעך
 וברוכה יחידתך בלי מידך על אדמתך

ולפני אנשים מתנפל ומשתאה

צורת השועל מהלל ומשבח

ח

ויפטר

השועל מן האנשים ההמה בשלום וילך הלום ויבא בית אדוניו
 והכו מסלד בתולה בין החרסים אשר במעולה ויגד לו כל המוצאות
 אותם ומאמר האנשים אשר יצאו לקרתם ואין הבהמות החיות נחרקה וללכדן לנפש
 ההחוקה ותשב באיתן קשת חילן ומעוץ לחלח וחבורי נהר נזף והי כשמוע את עניניו ויחר
 לו מאד ויפלו פניו ויבהלו רעיוניו וישתכו מעניו ותצלכה שתי אזניו ויאמר אל השועל היש
 על

במהלל השכל והחכמה

ח

על זה עצמו משל ומליצה פן ידבקני הרעב כנצר נאלח וכתעב ויאמ' לו יש ויש אל ירע לבך
 אל ישתנת מחשבך קום צא מן האר' הזאת ואל תאחר וכתפכת לאיש אחר עד בואך אל ארץ
 נושבת לבטח וישבת ותהיה נכבד וכבוד מעדה על מרומי שדה ותמצא שרף למאכלך
 ולמאכל העם אשר ברגלך כיו' יהיה בכסלך ויאמר האריה אך אלך בלא עידה ומטעמים
 כהלך שלשה ימים ויאמר השועל הלא אני עבדך אשר מעודי עבדתיך ומחותם על יד ימיני
 שמתוך בכל לבי דרשתיך ועתה תיקר נא נפשי לפניך אם מצאתי חן בעיניך ויהיה עצמי לך
 לשלל וסתום את הגולל ואקנה את העולם כרגע בלי עמל ויגע אין שטן ואין פגע ותהי
 נפשי עולה תמימה במעלת החסידים שלימה דבקה במרום עליות מתהלכת בן החורג
 ואכנס לפני ולפנים בסגולת האייתנים ובמדת הזקנים הנחמדים מזהב אשר י' יאחב כי לא
 יקרן השר'ם במיתתו והצדיק באספתו והחסיד בגויעתו והעניו בחלותו כי אין הרעובות
 למותו כל שכן המת ביחוד קונו ובעבודת רבונו ונפשו כאחת יוצאת הנחה ושלום מוצאת
 ויבא שלום על מושב מנוחו ועל משכבות הולך נכותו אמנם הרשע ידאג מן המות כי ילך
 בגיא צלמות וישאר לחיפות וליראון עולם כחפו ונכלם ואם חזר בתשובה נכונה קורען
 לו גזר דינו של שבעים שנה וכל השאותיו לא תזכר לו ויבוח ועמור לגורלו ועל זה אני
 שב ומודה אשמתי מתפלל ומתודה השאתי ועתה אדוני אחרי אשר חזרתי על מעלי וזכרתי
 ושלמתי את נשוי וזכרתי לך אחריתי והודעתך שבר פעולתי ומקום עוני ומעלתי ומנוחתי
 יחדיתי קח נא את נפשי ממני כי טוב מותי ותתפרנס מן הגויה והרוח תשוב אל רום עליה
 ותנה מזו השכינה בנזעם השם תהיה עדינה ותעמוד לעד שמורה בצרור התיים צרורה
 ואל תחוש לדברי הרופאים הקדמונים אשר כפרו לנו אבות לפנים כאמרים כי בער השועל
 מתרבין לח לכל דבר לא יצלה ומעכבת שחינתו וממחרת ירדתו והוא גרע המזון ושלול
 במשמנו רוקן ומשבר הכחו ומרכה הרחות ומחליש את הכבר ומוליד כל חולי קר וכבר
 בכאב הברכים וחולי השוקים הומערות רגלים והרעשת הידים וצילצול האזניים וחמך עוד
 השינים וכיחות העינים ותחלות מותנים ובלבול המוח ובשול הכח ומלכר אלה הענייני
 חלאים רעים ונאמנים

זמתחנן פני האריה אדוניו

צורת השועל מתודה על עונו

ויאמר

ט

השעל הראשון

ויאמר האריה

הלילה מה להוסיף פשע על עוני ולא אחלל ב
בריתי פן אפרע כל עצתי וארד למחלתי ואתה
עסדי למשמרת לכבוד ולהפארת על גפי מרומי קרת ואתה כבודי ומרים ראשי המבקש
נפשך יבקש נפשי וישתחו השועל לעומתו ביצע אמרתו ויאמר הצבי הלורה העומד
בשדה ובעדי החלבי מערה וכטע לשד השמן בשרו ולכל חולי כבד יחביש מזורה כי הוא חס
בטבעו ומקורו הוא מחזי הקבה ומאח השיבה ומעוך הבש וכטוב לא יחסר כללו של דבר
כוליד דם נקי ונבר והוא בשרירות לבו הולך על כן לא בא אל שלחן המלך ועתה שלח וקח
אותו להעליבו ולהלאותו ולצערו ולהכאיבו ובקריבו תשים ארבו כי יחנן קולו אל תאמן בו
ויאמר האריה איך אעשה הרעה הגדולה ורעה חולה והוא מבני ביתי ונאמני אשר התהלך
לפני ומלם בואו אלי אהבני אהבה וחיבה וכבר נפטר באהבה רבה ויאמר השועל אני
סודיעך מוכו בקדושתו עצמו דע כי הוא מתושבי כרכים ואין לו קורב בחצ המלכים ויתנב
אליך ויבא אל הימלך ונגע קרב באהלך וכל אבותיו שוכנים בציות לגבו דעת חבריך ועליו
הזהירה התורה חק בלי יופר ושפך את דמו וכסהו בעפר והתירה לאכול חלבו ולפגוע בו כי
שבע תועבות בלבו ויאמר האריה איכה נדע את הדברי בכל אשר חלף ועבר כי הצבי
ערום לרע מדותיו חוסר ומגרע ואין לו מעלה ולא יחס ועל חיו וחיי נפשו לא חס ולהתיר
לבו לשחטו ולהכשירו ולהפשיט עורו ויאמר השועל צוה את כל ראשי חייליך ויקחו אליך
ספר יחוס השרים והסגנים והשיב לב אבו על בנים ואני מתיית ביחסם אומר לאדוני מחסי
ואותו לא תמצא בספר הנזכרים וסגולת חברים בחצר המלך ואולמו לא נין ולא נכד בעמו
ויאמר האריה כן דברתי את אדוני האמרת בזה נחקיר בעד סכלו ונכלו כמשפט הזה יעשה
לו וישלח בעד כל ראשי ושרי החייל וברח קורא בחייל ויתקצו כולם ברוח נכונה וישרה
להתיחס לבכורת ויבא גם הצבי בתוכם להתייצב ערל כסיום ויחלו השרים להתיחס
במעלתם תולדהם למשפחותם לבית אבותם

צורת האריה וחייליו מתייחסים וההדרים ממעונות אריות ומהררי נמרים

ויכן הצבי

כילוהם מתאוננים דחיהם משתנים וישא עיניו וירא
אר רום מעוני נכון לבו בשוח ביי ויאמר כך מקובלני
מבית

במהלך השכל והחכמה

ט

מבית אבי אבותי התמימים. אפילו חרב מוכנת על צוארו אל ימנע עצמו מן הרחמים. וירש
 ראש ויתמרר ויתפלל כלבו וכרה אמר. ה' צבאות זכור נא את אשר התהלכתי לפניך.
 ועשיתי הטוב בעיניך. והייתי שפל בעיני. ונאכזר בעיני. וכברתי את החכם ולומדי. ואתבונן
 עדיה. ואשים כזם על אפיה. ושני צמידים על ידיה. ומטיל מלא ליתוך כיסן של תלמידי חכמים
 ואשרתים דרך ישרה ותמים. והייתי מתאבק בעפר רגליהם. ושיתה בצמא את דברייהם.
 ועתה אלחם זכרני ופקדיני. ואורחותיך למדני. וחצילני מטיש היון. מרגשת פועלי און. ויהי
 הוא כלה לשוע. רק שפתיו נעות וקול לא ישמע. ויקם השועל ברוב כעסו. ויחל לספ יחומו
 ויאמר אני הוא השועל הפקה. צפנת פענח. בן פלוני השועל הגדול. סבצר עוז ומגדול. וכל
 אבותי היו ממשרתי המלכים. מחבורת הנסיכים. וכל אחר היה נכבד לפי יחומו וערכו. ועומד
 בהיכל המלך ושומר דרכו. מגדל ישועו מלכו. ויאמר אל הצבי קום התייח אל מעלת אבותי
 התייצב כה על עולתיך. ויאמר הצבי וידבר בלשון רכה. תמשוך ליתן בחיכה. ויאמר אל
 האריה לך אני הושיעני. אך אם אתה לו שמעיני. אני הוא עבדך הצבי הנאמן. מוכן ומוזמן.
 וכפי כחי עבדתיך. אהבת עולם אהבתיך. לא עברתי על מצותיך ולא שכחתי. להסתפק בצידך
 בחרתי. ולקיים דבריך לא אחרתי. ועתה אדוני שמע לי. והאזן קולי. דע כי אדוני אבי זכרון
 לברכה. ובכל טוב נפשו נמשכה. היה אדם גדול מבני קהילו. ואף בגדלו. יהי משכיל בכל
 חכמה. ומאד כל תעלומה. יש לו במלאכת ההיגיון חיבור. ובתעלותיו הרבה דיבור. ויאמר
 האריה הלמדת מחכמתו דבר. ומסברתי הנקיה אשר סבר. ויאמר למדתי מעט מועד באלה
 הדברים. כמלקט בין עמרים. שנים שלשה גרורים. ויאמר הודיענו אותה ונדעה. דבר אתה
 עמנו ונשמעה. ויאמר כה פירש אדוני אבי. ככל אשר הביא. ואמר כי ההיגיון. כפלני מים
 בציון. והוא כח מיישר כל ענין. ומחזיק ככל בנין. וישמור המבינים הרואים. משגיאות
 הפתאים. ודבר גבורת מעלתו. בשכל הוא ראשון. במעלת דקדוק ולשון. עד אשר לא ישכיל
 הסכל. כי אם את אשר יתאמת ויכשר. להגיד כי ישר. וכמו שהדקדו משקל הלשונו. הרמות.
 כן ההיגיון משקל התבונות והחכמות. והנה הוא שמונה חלקים. חוקים ומשפטים צדיקים.
 והנכבד מהם הוא חל המופת והאות. לעלות ולראות. והוא הגדול בחכמה ובתושיה. ורב
 העליליה. והתושיה חלקים ארבעה. חלוקים בידיעה. והיא חכמה מולדיות. וחכמת הדרכים
 הטבעיות. וחכמת האלהות הנכונה. וחכמת הנהגת המדינה. וחכמת הלימודיות עניינים.
 במעלותם שונים. חכמת החשבון החלוקה. וחכמת התכונה העמוקה. וחכמת הכבד המחוקקה
 וחכמת הניגון הנקרא מוזיקא. וחכמת השבע ענין אחד בלי נגע ומוזיק. והוא עיון בכל שבעי
 הדברים ומעמדם. אשר לא נעשו בחפץ אדם. וחכמת האלהות ענין במלות שאינם גופני
 ועיון הסיבות והתכליות. והוא הפרדס אשר נכנסו בו חכמים. ויתענגו בו לפעמים. וחכמת
 הנהגת המדינה. להיות יושבת ועדינה. והוא עיון בהצלחה האמיתית. ובהצלחה המחשבת
 ומדרו את תבנית. והם הדברים אשר נעשו בעיה. ופיק מהם תועלת רב וצעיר. ויתיישבו בה
 כל היושבים. אל ההצלחה האמיתית קרובים. תאת החכמה. הגדולה והרמה. וישיבו דבריו
 לפני האריה. ויאמר לו יהיה תהיה. אך הודיעני אם שמעת דבר בעניני הנפש. ואם יש לה
 אחרי הגוף כרגוע ונפוש. ויאמר לו שמעתי ודברים בזה קבלתי. ואבי זל לפני סוהו הוא
 באר. ואמר לי כי הנפש שאר. והציע בזה הצעה. הבין שמועה. והוא כתבה ומניה ודורשה
 ופירש בנפש כחות שלשה. הנה הראשון הוא הצוטה. בכל עין דבר פורה. וצורתו נכבדת.
 והדרום נעב. מאבני גרון ומאבני מחצב. ולזה הכו שלשה חלקי. יונת אלם רהוקים. והם הזן
 והגידול והמוליד. מעלה ומוריד. ואלה הכחות השכל שינו אותם. ואין בהרשעה יכולת

ג א 3 i להשיג

השער הראשון

להשיג לגלותם. הכח השני היא הרגשה אשר אל החיות נמשכת אל אשר ויהי שמה הרוח
ללכת. והיא השגה ותנועה. בחפץ ובדיעה. וכל חי בחפץ שבעו יבקש מזונו והשארות מינו
ובורח מנוקו ולקרב אל חשקו. וזה ככל עמלו חלקו. ואל הכח הזה בגוף חי חוש. לכל חפץ
דרושים. והוא ראות וחריח והמשיש והלועס. ושמע קול נמוך או רעש. מלבד אלה הנזכרים
יש לו עוד חושים נסתרים. הראשון הוא כח משהתקף לכלם. ומשיג את כללם. והאחרים הם
הציור והזכירה. והמחקר והשמורה. ואילו הם שורש ועיקר. בכל מחקר. הכח ג' הוה הנפש
הנכבדת. אשר באדם עומדת. ולחיות נצמדת. ולתת לו אחרית ותקוה וסודת. ויש לה שתי
מעלות. לעלות מסילות. האחת מקבלת והשנית חכמה. לתת לפחאים ערמה. והחכמה החלק
לכחות אחרים. צדק ומשפט ומשרים. והוא כח העיון ביחוד הבורא יתברך בקדמותו. וחידוש
העולם ובריאותו. וכח אחר נקרא כח נפעל. הוצב נגיד והועיל. והוא הכרת כי החכם אינו נכון
דובר שקרים לא יכון. והחסד והשלום נאות. וצדק ואמת מופת. והמקבלת היא אשר
תרמו רמזים נסתרים. לחי' המפעל בעניינים הנכרים. דובר צדקות ומגיד משרים. ובסבת זה
הקרא מעלתו שכל. ותחיל בעבודה ותכל. וזה הנפש שני צדדים והיו לאחרים. הצד האחד והו'
העליון ורום חביון. וממכ' יאצל על צורתה הבין ויורד ומשם יפיר. ובהיותו מעין בזאת המעלה
תהיה תמידת בה קבלה. הצד השני והוא השפל. להכניג גוף האפלי. בהכחנות יקרות וישר'
החוקים והמשפטים והתורות. זהו מאמר כח המפעל. נאם הגבר הוקם על. ויש לו את הנפש
סגולת אחרות. על בעלי חיים יתרות. ולהנה פארות. מהם הציור והשחוק ככלליש. ויתרון
המשלים. הפרש הנעלם בנודע. כפי הציור והמדע. ולכח השכלי אשר לה מדור נאהבו. כמה
מעלות טובות. בראשונה השכל הנמצא בכח הנער. יחד כסיל ובער. וכאשר החל להתגדל
ולהשתנות. יבין המושכלות הראשונות. והענין הנודע בכל הלישונות. כמו שהר ציון בעולם
ומקום המקדש לא נעלם. וכי יש בעולם מלאכות רבות. לחשוב מחשבות. וזה הענין הכנוי
יקרא שכל הקנוי. וכאש' יתחוק ועלה אל רום עליות. ויבדל מתאות הגויות. בעיונו בשכליות
ובדברי האמיתיות. ובצורות הרוחניות. ובסוד איפנים וחיות. אשר כבוד צורם שכל בפעל
יקרא. ורח ממרום עליו יערה. ויאצל עליו רוח הקודש. בסוד שרפי קדש. ותמורתו יהיה קדש
אז תצלה הנפש אל תכלית המעלה. ותכו' ממנו כל חולי וכל מחלה. ותבין מעלת השכל הגדל
והרמה. הנחנה מזיו הציור ויקרו. והוא העומד לשמור ולעבוד. מאחורי הפרגוד. ועליו יהיש
באדם ג' צורות. נפשות נבחרות. הצורה הראשונה היא הנפש הצומחת. יחד על עפר נחרת.
הצורה השני' היא הנפש הבחמית המתאוה. כל היום דוה. הצורה השלישי' היא הנפש השכלית
המדברת. באהבת החכמה נקשרת. והוא שלימות כל הנפשים. ראש השלישים. היא המכרת
וידעת. עין רואה ואוזן שומעת. ובהתגברת על חבירותיה במוסרה ושכלה. עליו באר ענו לרין.
אוי טוב להדבק בזאת החצלחה. ותהיה שוקשת ונחה. בהשק' ובכסחה. כי היתה הרוחה. ולא
תראג במות גופה. אשר דרכו בסער' וסופה. כי תנצל מן הפגעים. ומן המקרי הרעים. בלחם
שבעים. ותשוב אל רום מעונת. ואל השם אשר נתנה. ותשא' עדי עד. ובאשוריה לא תמער.
ותנוח ותעמד. והיתה מנוחתה כבוד. תלך מחיל אל חיל. ולא תירא מפחד ליל. ולעון אלהים
תשובתה. כל אבן יקרה משובתה. ותשבע מפרי עץ הדעת. ומכסרת עץ החיים הנודעת. ויהיה
לה פריז למאכל ועליהו לתרופה. כיעל כל כבוד חופה. זה הטוב הצפון לצדיקים ומעלתם. זאת
נחלת עבדיה וצדקתם. מלבד אלה יש לה עוד מעלת אחר'. לכבוד ולתפארת. ואין הפה יכולה.
להגיד שלימות ומעלה. עליה העיד הנביא במהללו. עין לא ראת אלהים וזלתך אשרי למסכה
לו. אשרי איש ירא י' ועמדו רגלי אבותיו על הר סיני. בהיות הטוב הצפון נחלתו וחבלו. והיה

במהלל השכל והחכמה

כל הנשאר בציון והנוותר בירושלים קדוש יאמר לו. ויתמה הארץ מדברי חזכמי וחכמתו. ועוצ
 חבונתו. ויאמר עתה ידעתי מעלת אביך זכרו לברכה. בכל פירוש והלכה. ואשר אמרו בכל
 ענין שורה. ולא דברו חכמים אלא בהחזק. ונתנו בכל שכל כלה וחרץ. והעידו עליהם שוכני
 שמי ערץ. באמרם גדול תלמי חכם ממור מכהן גדול עם הארץ. כש איש אמונים. וכן ונשא
 פנים. בעל נדיבות וילך נדיבים. אב בתורה אב בכביאים. ועתה דרוש וכליון הנכועים.
 והכרתת התועים. ושבר חטאים ופושעים.

שבפני כל עומד דורש

צורת הצבי מפרש

יא

יואל הצבי

לכאר עונש הרשע וסכליו. ויוסף עוד שאר משלה
 ויאמ' בהיות הנפש בבצע הגופו שבועה. ומכל חכמה
 ושכל גדועה. וולולה לכבוד קונה. לרצונה ושלא לרצונה. היתה לוונה. ותטמא באומארת
 המדות והענונות. בני אדם שדה ושידו. והגאות והסכלות תרענה. ופרץ חיות יעלנה. ואיש
 אחר ישכבנה. ואל החכמה לא נתנה קץ וקצבה. ואל החכם לא רחצה לקרבה. ועל התלמוד
 הרבתה שמץ ודבה. ותבו לה בלבה. ותש מדרכי המצות הסלולות. ותלך אל ארץ לא נתכנו
 עלילות. מדרכי עקלקלות. ותשך אחרי גויה. התורה והמצוה. ולנפש אשר אלה מדרותיה.
 עצמו מספר תלאותיה. ובעת תצא מן הגויה. תלך אל ארץ נשייה. ארץ טמאה ארץ מאירה
 אל ארץ גויה. עבכה זעם וצרה. ארץ חושך ועלמות. יגון ומשברי מות. ארץ עיפה כמו אופל.
 חשך עני וערפל. ארץ אשר אין בו אדם נחתים. דרך ארץ פלשתו. ארץ התועים. דרך רשעים
 ועדת מרעים. ארץ קוסמים ומעוננים. אשר רע בעיני השם מתאוננים. ארץ מנאפכים. ארץ
 כשפים. ארץ נחלית רמסים ורשפים. און ותרפים. ארץ המודדים עמק השידו. אור כשדים ארץ
 כלה ארץ שאייה. ארץ ציה שאול תחתיה. רשפיה רשפי אש שלחבת יהוה. ובכל זאת לא תכלה
 אך תכאב ותחלה. זו מרת הרשעים. על ורובות ופשעים. וזה הגמול אשר נפשם גמלתם. היה
 יהיה כקש אשר אש אכלתם. ולהש אותם יום הבא. לא יצילו נפשם מיד להבה. ואין להם חלק
 לעולם הבא. ואלו הם המינים והפיקרוסקי. והכופרים בתורה ובתחיית המתים. והכופרים
 בביאת משיח והמשומדים. מחשיאי הרבים והפורשים מדרכי ציבור והמורדים. והעושים ביד
 רמה עבירות. והמלשינים והמסורות. ובעלי לשון הרע וערלתם מושכי. ואנשי מרמה דכס

ii 3 ב

Vilna
 No. 50

השער הראשון

שופטים והפרנס המטיב אימה ענין הציבור שלא לשם שמים כירבעם וחביריו והנמשכים
 אחריו והם המפקידים הקצבים ומוכרי התלבים ואוהבי אישיו ענבים ובעת ושתחו הטבח
 את האשם צטרף הקצב לדרש זעם ה' ופלי שם באמר לפני הדין זה חסמה ופלוני חבירו
 בזה נכמה דשוקלי לו בשופרי שופרי מכה וכלם אם מתו בלא תשוב ותשועה וישו אל דרך
 הגרועה או לנפשם כי גמלו להם רעה ומלכד אלה הישורים והנים ככר עבר הנה על הנה
 שבר על שבר גיהג ועלוקה ובאר שחת וכדן בעזא וחתה זה חלק אדם רשע ואוניו הככר
 ועניו השע ועל זה הכביא מתנבא ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים כי תולעתם לא
 תמוש ואישם לא תכבה וירא הארזיה מי טוב פתח ובחשך לרשעים בתום חתח ותחי סברתו
 נמשכה כרת וכחלכה וילך בכל עניניו קו לקו לצו ויאמר אשרי ילוד אשה שזה יצא
 מחלציו ויאמר לו אחרי אשר החכמה לבוש מעטיד והצדק אזור מתנד והאמונה שבתך
 ומשענתך ושבתך השמיעני את אבך הנודע מה שמו ומה שם בנו כי תדע ויאמ אבי היה
 נבון לחשים ויעץ וחכם חרשים ואמנם ענין דרך הפלגה כלא מדאגה היה שמו נכבד
 באחד הצבאי אשר במדבר וכאשר תצרפכו ועל הראש תשופכו תמצא כי נחלת צבי חמד
 אריאל יצב גבולות עמים למספ בני ישראל ועל רוב עבודתו כמעל קונו ועוזו נפלאו גאונו
 יעץ החכם להראות בדרכיו וללכת במהלכיו וכתב מליצות ומשלים טוב דמה לך דודי לצבי
 או רעופר האיילים ודימה נביאי אומה נקיה לשכי עפרים תאמי צביה ועל זאת היה אבי
 מיוחס אל הנביאים כמעשיו הנפלאים ויברל משאר צבאים הנה הוא נשאר מיתר חרפאים
 אשר לא התודע לרשות בעודו ולא נתן לאחרים הודו כי כל ימיו למד חכמה ואסף כל מדה
 חשובה ורמה והיה לו בכל מליצה משלים החותמת והפסילים וביום מולדתו העמידני על
 רגלי וירני ויאמר לי בטרם אצרך כבשן ידעתיך בטרם תצא מבשן הקדשתיך ושמן ששן
 משחתך ונביא אל המליצה נתתך וקראתי את שמך בעדת אריאל הצבי ישראל למען
 תציב אל גבולות החכמה ותחיה אל הבין מגדל וחומה ואל הישר ואל התום אח וקרוב
 וירגו לרוב מכל בית אבי ללמדני משל וחזרות ואלה העדות מקרא משנה ואגדות ויוע
 ויאסף אל עמיו ואל אנשי שלומי ויקבר בשיבה טובה ומעלה חשובה והנה קמת תחרת
 אבי כמקדש י' בתן ונביא ואשב על כסאו עמי נצב על מצפה חומך דרעס אל ועם אלהיו
 באמן ועתה אברך את ה אשר גדלני ומן התועים הבדלני ונתן בליבי ויראתי ונטע בי חיי
 עולם ותורתו למען לא אבול ולא אכלם ולעובדו בלבב שלם ואזכה ואחיה באהבה וחובה
 לחיי העולם הבא והיו כשמוע הארץ מהללי ויאמר לכל שרי חילו וישהחו ויחמרו לה
 גמלו אתו חסד ככל אות נפשו וישימו הצניף הטהור על ראשו ותנולו איש קשטה אחת
 ואיש נזם אחד ויאחבוהו בלי כחור וירא הצבי כי באהבתו בטחו ואורח חיים אורחו ויפל
 על פניו ארצה וישתחו וישקלו הארץ ויאמר יאות לך העדוים הנכבדים תפארת הכעסים
 והצמידים והסדינים והצעפים והרדודים

צורת הצבי הנאהב המעדי עדי זהב

ויהי

ויהי כראות השועל

מעלת הצבי וכבודו ומחללו
והדרו אשר לא השיג שועל

מעורו ולא הועילו תחכולותיו להודיע בעמים עלילותיו ויאמר בלבו עתה אספה לא אוכל להרפא ופול לפני ארצה וישתחו לנגדו ויאמ' מה אדוני מדבר אל עבדו ויאמר לו צא צא איש הדמי ואיש הבליע' אם במרד אם במע' הול' רכיל מגלה סוד' הורס כל בנין וכל יסוד' מהפך לב חסיד ומתעהו' מלשני בסתר רעהו' והנפ' השומע' לקול סכלותן תאמן אל רכילות יקרהו במקר' הפרה הסכלה' ושמעה קול אלה' ויאמר לו הצבי הנכבד' אדוני איכה היה הדבר ויאמ' היה וקן אחד בארץ תימן' שם חשה ושעורה נשמן' ותהי לו לעבוד' האדמה' פרה אדומ' תמימה' ויהי לו כלב אחד איש חיל' שומר מה מליל' ותהי לו הפרה חורשת' והארץ לפניו כובשה' והכלב שומר לפניו את הכלים' צועק ואין מכלים' ויבא הזקן לעת ערב אצל אהלו וראוה טוב בכל עמלו ויעש לפרתו מיני מאכ' ויצבט לה קלי ותאכל' ותע' לו אשתו מטעמים כי להתאפק לא יכול' וישב אל הלה לאכול ויהי בבוקר ותברא את הפרה קמח וכרשינים עד למותו' ותאכל ותשבע ותמות' ויאכל גם הוא ובני ביתו' ויסתהר ללכת לעבודתו' ובכל זה אל הכלב לא שת עיניו' ולא הכין דבר למונו' ותאמר לו אשתו למה תבוז' את הכלב המת הוח ולא הזיכות דבר למחיתו' ולכלכל את שיבתו' ואל הפרה הרבית מאכל ועונג' ואנחה' לזה הגדלת השמחה' והכלב איש תמים' שומר לראשך כל הימים' ויען האיש וידבר אתה קשות' די לו לכלב בעצמות היבשות' כי הפרה צדיקה מוחה' אכילה שתייה לויה' כי היא מאין נפשו חבלי וגורלו' היא חלקי מכל עמלי' ולבי מקפיד לא יהיה' אם ימורד הכלב או יחיה' / וישמע הכלב את דברי אדוניו' ויחד לו מאד ויפלו פניו' ויש לבו אל דרך משובות' לחשוב מתשובות' ויאמר אין לי טוב כי אם לרמא' הפרה הסכלה' כי אשא דעתה קלה' ואולי לברי אשאר' כחת יבהן פאר' ויקרבני אדוני אל שולחני' ויתן לי ממונו' ואולי כפי חשקי' ושרפני להם' הוקי' ויחשוב להוליכה בגיא עלמות' ואול' באתרא חצר מות' ויהי היום יום מנוחה יום מנוחת הנפש ועינו הגו' / שבת ויהי' הולך הזקן לביתו בת אל' בבא כל ישראל' להתענות ולהתפלל לפני קונם' והתוודו את עוונם' ותשאר הפרה לברה' והכלב עומד לצד' ויחשו דברו הנעלים ויאמ' לה חברתי בואי וכשוש בעול' וכרד בגני' ונלקט בשושני' ולרעני' בעשב' / ונת עלם באהבל וכרוץ כצבאים' ותבאי בעדי עדיים' ונת ערך בן העצים' ובין הבריכ' נחיה רוחצים' ואל יבהלוך יראת שמיר ושיח' כי אין איש מאנשי הכית שם בביר' ותאמר הם מדברי' הבר' הלא אנכי קשורה

קשורה

השער הראשון

קשורה בחבל וימהר לברות בשיניו החבל אשר על בשרה ולחמיר העול מעל צוארה

וארחה לחברה

צורת הכלב מדבר אל הפרה

21

ותאמר הפרה

ו איך אעלה עמך. ואנכי מפחדת מעצמך.
 אולי אתה יועץ לפי דרכיך. ותוליכיני בדרך
 אפולתיך וחשכך והנני רואה כל בעלי חברותך. אחיך אנשי גאולתך. מרבים תלאות ומקרים
 חרשים לבקרים. והם טובבים אותם. להכותם להלאותם. ויאם החכ מחכמי הדורו באמרותיו
 הישרות. המגדל כלב בתוך ביתו שמוינע חסד מאתו ויאמר הכלב עתה ידעתי גודל סכלותך
 מה אמולה לבתך. חלא ידעתם כי הכלבים נפרדים. נמכרים ונכבדים. מהם גדולים מהם דקים
 מהם חלשי מהם חזקים. מהם עזי הפנים מהם ביישנים מהם גזלנים. מהם בטלני מהם שלימי.
 מהם חסרים מהם גומלים חסד וישרים. יש משמש משרים. ואני מהרוע הנכבד. אשר יי בחר
 זקני היה במצרים בעת הגאולה. לשם ולתהילתה. ועשה חסד עם בני ישראל. בעבור מלאך
 הגואל. ועל זקני נאמר. מהלל חשוב ונשמר. בעשותו מאמר קונו. ולכל בני ישראל לא יחרץ
 כלב לשונו. על כן זכה להעבד בגללו עורות. לספרי תורות. ובעת כל הברורת חרדו ורהו.
 וישראל ראו ויתמהו. עמד רגליו ביו החוא. ונתן לו מנה יפה. כאשר נתן לכהן חזה התנופ. בש
 בשרה טרפה. ותאמר הפרה איך תפאר ותתהלל. ואמרי פיד תחלל. חלא הנביא שת מעלתך
 גרועה. באמרו דרך כלל נבוא ידועה. והכלבי עזי נפש לא ידעו שבעה. ויאמר לה חכלב אם
 קרית לא שנית מילולך. ואם שנית לא פרשו לך. חלא הכתב מעיד על מעלת חוקינו. ומהנת
 חלקינו. ונתן סמך לחכמתנו וראית לעצמינו. כי החכם צריך לשמור גופו ממחלה. פני עשה
 לנפשו בלה. וימנע במחלתו ואונו מעבודת קונו. ואין לך שמירה מעולה. ומעלה גדולה.
 לברואים ולחולים. כשמירת המאכלים. ואמר החכ לבל ילכד איש במוקשו. שומר פיו ולשונו
 שומר מצרה נפשו. וכב הודיעונו הרופאים הקדמונים. אשר כל דבר בו חנים. כי הבורא יתב
 ברא האצטומא משני שורי כפלים ורבקים. בריאים וחזקים. ושם בה שני חברוים לפי הצורך
 האחר טובב ברוחב והב באורך. וממין הגידו בשרם. להעיר על הבישול בחרם. וסוף הושט
 נתן בה. מתחזק ומדבק בקרבה. וחושט מתדמה ארל השור השני אשר בתוכה. ואל החבור
 הסובב לאורכה. כדי שתעזור בו למשוך המזונות. אשר בכסנת חונות. וחושב בה שתעזור
 על

במהלל השכל והחכמה

יב

על פעליה / מתדמה מכל צד אליה / כי הפנימי שלו כמו הגודים והחיצון כמו הפשר / כדו שלא
 יחליש כחו ולא יחסר / וכאש / יצטרך הסוון לרדת אליה / תשוב כדמות אבטיח עגולה בשביליה
 דבקים בה שני צוארים / למפעלה עוורים / האחד והוא הוושט למעלה / יושב / והשני למטה
 כשער יחשב / ובעת תמשוך המאכל אל תוכה / תשכור השער הזה מהלכה / ויתקבץ במהרה
 והשער יסתום / ובעד המאכל יסתום / עד אשר יתבשל המאכל / ויחסר / וישתנה הפשר / ואחר כך
 יפתח השער הזה מהלכו / ויפן כה וכה / והכחות הארבעה נכרים / בכל פועל האברים / אמנם
 באצטומא הם יחד נודעים / ואליה נשמעים ואלו הם הנודעים / המושך והמעכל / והמחזיק
 והדוחה בכל מותר וכל מויק / הארב' מכלה מאלו הכחות / בהתהפך הליחות / כי המושך בכח
 החום והיושב יפעל / וברבות הקור והלחות ימעל / ותחלוש האיציטומל כמשוך / ואור משיבת
 השוך / והמחזיק יפעל ביושב הקור / והם לפעולתו שורש ומקור / וכאשר יתחזק המאכל ההם
 ולת' יהיה נתעב ונאלח / ותחלוש האצטומא מחזיק / כי נכנס בקרבה דבר מויק / והמתעבר
 יפעל בכח להובו וחומו / ויתחזק שבעו ועצמו / ובהרבות מאכל קר ויבש / לא יהיה חובש /
 ותחלו האצטומא מהתעכל / כל דבר אשר יאכל / ולכח הדוהה ישר וטוב / כל מאכל קר וטוב
 ובהרבות היושב והחום במאכל / יחסר כחו וחילו / ותחלוש את האצטומא מדחי / ויארע לו
 מאוס וסחי / כל אלה החללים / מרוב מאכל באים / כל שכן האוכל בלא סדר / ולא שם למאכלו
 גדר / וכבר הורה החכם הקדמון / של חרמון / באמרו כי החללים אשר רבו וגדלו / שבעו בלחם
 נשכרו ורעבים חדלו / ועל זה הכלבים לא ידעו שבעה / כי נפל ברעה / וכבר צוה החכם / בשמיר
 הגוף וטהרתו / במאכלו ושתייתו / פן יתחזק החולי / על נפשו להשחיתו / וכל העובר על דברי
 חכמים חייב מיתה / עוד יש לנו סגולות / על טבע החיות מעולות / והם מבחן הבוהנים / וכאמר
 הקדמונים / באמרם אם יתנו הנדן הכלב על אדם שיש לו קדחת / ימצא למחלתו רפואה ונחת /
 ואמרו אם יתלו משער הכלב שחור על אדם שיש בו רוח רעה / ינצל ממחלתו לפי שעה /
 ואמרו אם יתהדך האי' לשון כלב ביד ימינו / לא יחרץ כלב לשוננו / ואמרו אם יהלו לשון הכלב
 על בעל הירקון / יתרחק מהלי מיד יתרוק / ואמרו יציאת הכלב וגלגל / יועיל לנפיתת הגרון וצירו
 וחילו ואמרו חלב כלבתא מראשית הריונה / ותחלת נסיונה / אם ירחצו בו את השיער יעבירונו
 מן הנתהים / כענין הגלגלים / והשוחה ממנו לא יזיק לו כל כס / ומשקה כל רוקח ובשם / מלבד
 אלה יש לנו תועלות ומעלות גדולות / כי כל אחד לפי מחשבו / הולך תמים ופועל צדק ודובר
 אמת בלבבו / ועתה אחותי שמעי בקול תחנוני / לבו ונלכו באור י' ונמצא לעמל נפשנו פדיוס
 לרוח חיים / ותאמן הפרה אל דבריו / והקם ותלך אחריו / ויצאו מן הבית והדלת סגרו / ואל דרך
 הגנים עברו / ויגיעו אל יד הנחר הגדול / ואל תוצאותיו / והנה הוא מלא על כל גדותיו / ותפס /
 הפרה מן העב הטיט / כי נגרשו מימיו רפש וטיט / ויאמר לה הכלב גושי הלום / ועכרי בשלוחר
 ועצלות נפשך / הסיר / אל תכלימי כי לא תחפירי / ותאמר ואיך אעבור ונפשי כיללת / כי המים
 רעים והארץ משכלת / וימחר הכלב לעבור נפש לנחות / כאשר ישחה השוחה לשחות / וילך
 בשדה וילקוט עשבים ויציץ / מבחר העצים / ויקחם ויעבירם הנחל אל הפרה העלוב / ותאכל
 מהם וישב לבה / ותאמר עתה ידעתי תוקף אהבתך / וחסירות לבבך וחמלתך / מיתן וישבעתי
 מאלו העשבים / מתוקים ונחשבים / ויאט הראית כי עכרתי בלי תלאה ועונם מהרי / ועשי ככוני
 ואני אעבור לפניך לחזק נפשך ולעוררה / להכין אותה ולסעדה / ותישבע מעשב השדה ויצעה
 בסתר קנה וביצה / ותחל הפרה לעבור / והמים החלו לנבור / ותשבע בששי ותכני / והכלב מ
 מעורתה נכנע / ותזעק ותאמר אחי הכלב הנה טבעתי בטיט ורפש / הושיעני אלה / כי באו מים
 עד נפשי / ויאמר לה הכלב מה תצעקי אלי קומי ועבורי / אל תשחיתי נפשך / ואל תעבורי / ות

ותתהפך

השער הראשון

ותתהפך ותעבור על עיניה ותפול על פניה. ולא יכלה עוד ראשה להרים וכאן בה המים
המאריים למרוי ותצנח בארץ ותבשל ותמת שם על השל והכלב לפניה מיהר ויעבור את
הנהר וירא את הפרה האנוסה כצאת נפשה

והכלב להורגה מיהר

צורת הפרה שובעת בנהר

יד

וישמח הכלב

ויאמר אודה שמך צור מעוני וכינעשתה עצת
לבי ורעיני כן יאבדו כל אויבי יי זה משפט כל
הולל וסכל השומ לקו מלשני בסת ורכל הקרב באין תבונ לכל מעבר פתי יאמין לכל דבר
ונשאתי אליך זה הדמיון נורא ועליון למען הודיעך מי השוע סכל והולל סובא הולל
ורשתו על כל מבין פרושה ומוור על חכם העין והורה מגלה פנים בתורה
ואם אמנם קבלתי סכלותו ושמעתי קול רכילותו אז תרבקני הרעה ומתי כי עתה גם אותך
הרגתי והיום ידענו כי צדק גדול החכמים באמרו במישב שירים נפלאים ורמים אחוז לנו
שועלים קטנים מחבלים כרמים ועל זה ארחיקו מגבולי ולא יבא עוד אל היכלי פן אלכד
בחרמיו ואנקש באשמוי ויגרש את השועל וישכון מקדם לבית האריה חולה ונחיה וילך אל
הזאב ומי תחבולות מלכו שואב ויאמר דבר סתר לי אליך לגדול כבוד ומהללך וירא כי אין
איש ויאמר דבר כי אין מתפיר ומבאיש ויאמר עתה ידעתי את האריה הלוח פתי ונבוה מכבד
למי שאינו ראוי והנכבד אצלו אינו מצוי וראש לו דפוי ואתה אחרי אשר אתה מאוכלי
שולחנו ול רוזה ועומר על כנו נבוה הנני מכין לך סמים מסס חמות כשעמים תתן לו בעת
המאכל וילכד בשחיתות חמות וחרמו בשחיתת עץ בלחמו ואתה תמלוד במקומו והממלכה
בנדיבותך תרויח ותקנה ואני אודה לך למשנה

הזאב חלילה לי מפשע להתעלעל לילת ברשע פן תהיה זאת לי לפוקה ותשים
ויאמר בנפשי מועקה ויאמ' השועל התייעץ בחברתך אשר בהרת ראה חיים עם האש'
אשר האמרת ואני אשוב לדעת דעתכם הכלולה באישון לילה ואפילה ויהי הם מדברים
דבריה ועניניה והנה הדוב עובר לפניה ויאט שלום לכם אחי ונאמני ויאמרו לו יברכך יי

והדוב עובר לפניהם

צורת הזאב והשועל שניהם

ויעבור

טו

ויעבור הדוב

וילך בית המלך ויאמר לו מאין תבא אורחי
השלף אתה אחי ויאמר משוט הארץ ומתהלך

בה לארכה ולרחבה ויאמר שמעת חידושים בענייני האנשים ואכפר לא שמעתי חידוש ולא
עניין לא ראיתי חריסות ולא בניין אכנס ראיתי את השועל עם הזאב וראו זאב וזסוד היו
ממתיקים ובדבריו שקר מתעסקין והתבוננתי לשמוע דבריהם ולא הבינתי לאח מהם וראו
הארי מאד ויוצר לו ויגדל צירו וחבלו ויאמר עלי מתלחשים והרע מחשים וישלח בעד הזאב
לבא לדעת מחשבו ויבא במרוצה ויקוד ארצה וישתחו לפניו ויעבוד לנגד עיניו ויאמר לו
הארי הנני משביעך בשם היורע תעלומות נרמות אשר עשה לנו את הנפש הזאת שתודיעני
מה היה דברך עם השועל אם במרד אם במעל ואם דבר אם לבבו בליעל

ויאמר

זאב אמונה השבועה שכוח שברה לב מחשבותי ונחת קשת נחושה ורועתי
והאמת אניד וחי יחדתי לא אשקר באמונתי כוח וכוחה דבר אלי הסכל להכין
לך מסס המת מאכל ואני השיבותיהו חלילה מי לשלוח יד במאור עיני

ויאמר

האריה נאמן אתה במאמרך נכון וקיים במוסרך אך השועל העובר על דוב
לא לו מתעבר חי השם כי בנפשו דבר ויאמר הזאב חלילה לך השופט כל

הארץ לעשות בלא משפט כלה וחרף איך יהיה אדם נכחד על פי עד אחד וכבר התורה
הזהירה על ידי נביא אמר על פישנים או שלשה עדים יומת המת ואמרו הווי תורת השם
החביבה מלמדן עליו זכות ולא חובה אבל אדוני חייך לאורך ימים אורך בדרך המים
אבל הוא ישוב אל ביתו למצוא פרום כנשף בערב יום יתחבאו שני ידידים להיות על דבריו
מעידים בביתו בעליה ויארבו לו בצדיקה וישמעו באמרו התחכולה אשר בקש להתעולל
עלילה ופרשו השמלה וישב בעוני האריה דבורו ואם לקיים כאמרו וישלח עמו את הכפיד
ואת הנמר להיות מחשבו נזכר ויתחבאו שניהם בבית קורתו ובחדר הורתו

צור הזאב יושב בביתו כסוד: והטמון לו ב' עדים אחורי הגדר
והשועל בא לדבר עם הזאב בתוך החודר:

א 4 i ויהי

ויהי כבשף ויבא השועל תאב להשלים עצתו בית הזאב ויכבד אזנו ועיניו השע
 עונותיו ולכדו את הרשע וידבר דברים אשר לא כן לשבח שבת וחכך
 ויסירו העדים את המסך ויראו את רוע עצתו אשר נסך ויאמרו לו דמך בראשך יעצת בושת
 לכפשך ויתפשו בו וחיבשוהו ואל בית הארץ הביאוהו ועידו בפניו ערות ברור כי דבר סרה
 וישבע חי' אשר פדה את נפשי והרים ראשי למחר יומת השועל הסכל וזיתה נבלתו למאכ'
 וידגוהו לפני הארץ באף וחריו וחיבוהו למיתה כנפתל ועיקש וחיבתו חמתו למוקש
 והיו מכתרת ויאמר אל הדוב פגע בו והצמיתו עמוד נא עליו ומתתו ויאמר השועל אחר
 צדקו דברי הנביא ומשלו לא יועיל רשע לבעליו והנני נלכד ברשעי ומעלי דוב אורב הוא
 לי וקם הדוב פקדו וחרבו שלופה בידו ויכרות ראש השועל בהטאתו ותעל צחנתו ונבלתו
 אל שולחן האריה נמשכה וחמת המלך שככה

צורת הדוב כורת ראש השועל במעלו אשר מעל

ויהי בעת האוכל וקשו מנבלת השועל כשעמים עם כל ראשי בשמים ויצקו
 לאנשים לאכול נלאו כלכל וקראו אל הצבי וכל אחד צועק ומדום מות
 בסיד

במהלך השכל והחכמה

יד

בסוד איש האלקים ויצו הצבי להקדי כותח הכבלי ושכר המדי ויפליח את סוד הנזיר ואר-
 הבשר ויחלוש כחו ויחסר ויתן להם לאכול כי נזקו נגרע ולא היה דבר רע ויקחו מן הבשר
 וישמרו ויאכלו ויתירו ויתענגו בטוב מאכל ראשי בשמים מר ואהלים ויאכלו כר
 מיני מעדנים וכן הרקח עסים רמונים

צורת הארייה ורעיו מתענגים / אוכלים ושותים וחונגים

יה

כלילה

החוא נדרה שנת המלך והנומתו ויאמר להביא את הצבי עמיתו
 המחזיק בבריתו ויאמר לו אחרי אשר בנעמים נפל חבלך וישב
 אלקים מהללך וגורלך וכל רז לא אנס לך הודיעני סרה אעשה ולא תחשוד עשתך ולא
 תכסה כי לחם אזל מכליך וליך הליך וחסר מאכליך ומעט מזונינו ומחיתינו ור לא נשאר
 בלתי אם גוייתנו ועתה הבח לבו עצה דבר מקובל ונרצה ונשמור דברי פך ומוצא שפתך
 לא יפול דבר ארצה ויאמר שמעו נא קצוני האזינו קולי נבוכי לבו ונעלה אל הרים ונבואה
 עד עיר היונה מקושרת מור ולבונה הר חמור גבעת הלבונה ושם המצאו מרגוע ואכלתם
 אכול ושבעו ותבגלו מצרה ומקטוב שמעו אלי ואכלו טוב ואמ הגד לבו טוב הארץ העליוה
 השמינה היא אם רוה ומה מעלת יושביה ונרחה וקניה ונעריה

צורת הארי שואל הצבי מעלת הארץ ועריכה / והצבי משיבו מענין וכהלכה

יש

ויאמר העבי

קבלה היא בדינו מאבותינו כך אמרו רבותינו
 הדר בארץ ישראל וזכה כמי שיש לו אלוה בחבלו
 והדר בחוצה לארץ דוכה כמי שאין לו וכל משכיל מעיד על באכזה וזמסמסו אורא דארץ
 ישראל מחכים ואמרו לעולם דור אדם בארץ ישראל אפילו שרוב גוים בערים וארץ ידור
 בחוצה לארץ ואפילו בעיר שרובה ישראל דרים ואמר להתהלל בקדושתה ולהשתבח כר
 הקבור בארץ ישראל כאלו קבור תחת המזבח ושאלו אל החכמים הקדמונים גוי צדיק שומר
 אמונים היתחייב לילך בחוצה לארץ למצות יבוט ועל דרך התימה השיבו ואמרו אחיו של
 זה נשא גויה ברוך המקום אשר הרגו בצדיקה ואמרו כל המהלך ד אמות באי סובטת לו
 שהוא בן עולם הבא יחה ויזכה בלי שמיך ודכה ועל זה תקנו רבותינו לומר ביום מנוחתינו
 מעיק כונת לבבינו ומאויינו רחם על ציון כיהיא בית חיינו ואמר דבר ברור להודיע
 מציון מכלל יופי הופיע ואמר דבר אשר לכל משכיל לא נעלם אי יושבת באמצעיתו של
 עולם וירושלים באמצע אי היא הנקראת הדר אל ובית המקדש באמצע ירושלים במחלות
 המחנים החיכל באמצע בית המקדש והארון באמצע החיכל נקדש ואכן שתייה לפני הארון
 למעלה חשובה ולזרון והיא ממונת כנגד כסא הכבוד לשמור ולעבוד ואמרו לא לך אדם
 בירושלים ובדור עבירה מנערת ומאירה כאשר אמר הנביא ופירושו הנכון העם היושב
 בה נשוא עין ויאמן העם מעלת האדם החר הטוב הגבעה הרכה ויקדו איש לאפיו וישתחו
 וישישו וישמחו ויקומו ויסוכו פניהם דרך המדברה ויהינו לעלות ההרה ויקחו את טפם
 ואת נשיהם בכותיהם ובניהם ויהי בבקר וישכימו כל חוק וכל עמל ויבאו הר הכרמל
 ויתקעו שם אהלים וישוכו תחת הצאלים ושם היתה לביאה מארץ נכריה רודפת הבהמות
 החיות במדברות ובציות ולעשות בהם כפי האותה אינה סמעת מעשת אשה וזנה
 שולטת כשמוע החיות כי בא האריה אל החר לשאוג ולנהור מהר ואמרו זה ינחמינו
 ממכאובינו ממעשנו ומעצבון לבבינו וישלחו אליו מלאכים לאמר ברתה ברית אתנו
 לשמור ונעבודך בנפש חפצה בלי תואנה ושמצה ומיד כל בכבשי רעתינו אסוף את
 חרפתינו ויאמר להם באתי ללמד חכמה כהולך בדרך תמימה ואני חפץ להכביד עולכם
 לבד אשר ישב בעיני כולכם ואני אצא לפניכם לחרב בבקר ובערב ויאמרו ניתן לאדוני
 דבר יום ביומו למאכל שולחנו וטעמו שור שה כבשים ושה עזים בלבבות עליהם ויעשו
 עמו תנאים קיימי ועומדי וכתוב בספ והעד ערים וקבל אותו כל עשיר וחלך לארון ולמלך

צורת האריה והחיות כורתים ברית יחד כולם על נחל כרית

כ

ויהי

כשמוע הלביאה, ותנס אל ארץ נשייה, וישאר הארית וביתו שמה וירוב שלום עד בלי ירח, וכל שריו ועבדיו שקטים ונחי, אוכלים שותים ושמתים וכל היום אל בית הצבי מעריבים ומשכימים, לבקש דבר ה' רודפים וחומים, ויכלו שנתם בשוב וימתם בנעמים, ועל זה אמר המשורר, להעיר לב נרדם ולעורר,

הזיה במשב דעתך נרצא
הוד אל בהמתם בעלת עצה
כבוד ודעת נפ שך תמצא
הן אל לבכך בן ובמליצה
וראה בני חיות אשר נתנו
הזכה למעלת חן ושכל טוב

ויהי כשמוע המקשה דברי עזות, את כל תוקף האגרת הזאת, ולא קמה עוד בן רוח, אשר תשקוט ותנח, וילך אל חבורו לדרוש אבל ויחפוי ראש, ויבא השני וישב במסבו, לא יחפוץ כסל בתבונה כי אם במהתלות לבו, וימחר לחשיב אל המחבר, ויואל לדבר, וירם קולו במהללו, וישא משלו,

השער השני

במהלל התשובה: כל חפצים לא ישוו בה:

צורת המקשה והמחבר זה אל זה ידבר ואמרים יחבר

כא

אמר

המקש מי הוא זה ואיזה הוא, המלעיג על הסכל ובוזהו הקשה על דברי השובב ועניינו וחישוב עם קינו, הלא התשובה מרה המודה צור תעור, והאיש השובב, וחזק חלבב, במשובתו כל חכם ישפיל, ויתרון בנין כל נבון יפיל, וכל איש קטן בעיניו, ויהל רעיוניו, וישבש עניניו, כי כל איש בעל תשובה חסא, ומתנחם מעונו שוטה, והמשכל לא ינח, משונע איש חרוח, ועתה אל הנשה מאמר החכם במלי צותך, שמח בחור בילדותך, כי אם תתנהג במדת התשובה, ותסיר מלבך סכלות ומשובה, יקרך במקרה האיל, והוא היה גם בן חיל, וכן היה הדבר, חלף ועבר,

אמר

השער השני

אמרו כי כדמשק היה איל אחד שפל רוח, כרבה לשוח, והיה מתפלל כל הימים, כרת וכתלכה הרבה פעמים, והיה מתנחם על עונו, ומתן על מזונו ומתורה על דונו ובכל דרכיו היה חסיד ושלם, ומין פתיחן לוי נגד ירושלים, כי התנהג בדרכיו התשוב, ונפשו עלובה, ויבחר לכפשו וישר וכשרון, מתמלודיו של אהרן, ונשא לו לשמרו משמיד ושית, עשר נשי פילגשי לשמור הבית, והיה מתנהג עמם כשורה, כמדה במשקל ובמשור, ושם היה צפיר עזים מתגאה וגם רוח, כדור נפוח, מרורת פתנים בקרבן, וילך שובב בדרך לבו, והיה מתעקש בכל דרכיו וענייניו, והצפיר קרן חזות בין עיניו ותחייב לו נשים נשואות הבריות והמלאות, למלא האותו ולהשלים, היה מצוי אצלם כתרנגולים, והיה היום ופקדו ביד רועה אחד שניהם, נשיתם ובניהם, וקח הרועה את משהו משענתו ושבתהו ויתנהל לאטו לרגל החולה הכשבר, וינהג את הצאן אחר המרבד, ויסוב ויעבור, ויעל הר חבור, וימצא שם מרעה שמן ושוב, כגן רשוב, וירבו הימים, באין פחד ואימים, והעזים והרתלות רועות כחות כתות, ויחמנה כבואן לשתות.

צורת הרועה מנהל לאטו ומעביר הצאן תחת שבטו

כב

וידלג

הצפיר על נשיו באין בושה, ונחת קשת כחושה, והאיל היה צנוע, ובכל מדה חמודה ידוע, וירא עניין הצפיר ונאותו, ורסן בשנו ותאותו, ויסכע מדבר אליו, לרוע מעלליו וכיליו, והיה דורש נפשו דעת כלולה, אל תהרר במריעים ואל תקנא בעושה עולה, כל שכן מי שחשעה נמשכת בתפצו, משחקת בשבל ארצו והצפיר בראותו כי נרחק מכנו, ומנוד ראשו ושימנו, ויחר עליו אפו, וירב חמתו וזעפו, ויאמר בלבו עתה ידעתי, ומדרכי האיל למדת, כי במדת התשוב לבו ינהג, וחכמ דעת וחרבה להג, אפה אולי יתנהגו בני בדרכיו, וילמדו מהלכיו, אך לי טוב כי אם לרב עמו החבולו להתעולל עלילות, ובעין בעצו אקפוז ואומיחנו, אולי מדרכו אדיחנו, ואל כל אשר אחזין אטנו, והיה בערב בהתחוק כל נחשל וכל גענה, עת האספ המקנה, וילך הצפיר אל בית האין להרשו, אשר לא נשא לשוא נפשו, ויאמר לו אהה אחי למה מנעת ממני מלולך, ואנכי לא חטאתי לך, ומה מצאת בי עול אשר הקלותני, וימה רמתני, ויחמנה כבואן לשתות.

ויאמר

ויאמר

האיל ראיתי בך סימנים / אשרים וחמנים / כי אתה עוז פנים / ועיניך
 רמות / ולתור אחרי האוהך חומות / ועניינים אחרי לא יכשרו בעיני /
 והם הפכו מרעיוני / ואנו שפל רוח ומוכה / לב נשבר ונדכא / ולא יתחברו לעולם שני
 הפכים / ישר ללב ואיש תכמים / וכבר פרשו הקדמונים / בספריהם המנונים / ואמרו כי
 החיובים שני כינים / ובדתיים שונים / האחד הייב שלם במעלתו / והאחד אינו שלם כי אם
 בקריאתו / החיוב השלם במעלתו ויושרו / הוא כאשר ימצא האחד / וכצא חבירו / כמצאיות
 חיים ועליות השמש / וזה מזה לא יפיר ולא ימש / או כמצאית האש והעשן יחד / זה מזה לא
 נכחד / החיוב אשר אינו שלם / סכל משכיל לא יתעלם / והוא כשימצא האחד בכחו / ימצא
 השני בעל כרחו / וכשימצא האחד לא יתחייב חבירו להמצא / מן הכח אל הפועל יצא / כמו
 החי והאדם / אשר אינם שוים במעמדם / כשימצא האדם וחי בהכרח / וכשימצא החי לא
 יתחייב האדם להשתכח / ובמצאיות האחד בהיות השנים נקראים / והשנים באחד אינם
 נכצאים / החיוב ימצא כן בג' פנים / והם בכמצא חונים / והם הברכה / אפשר / משולח / ואל
 הכל יצלת / והכרח הוא הנמצא תמיד / אשר אין עכו פתיל צמיד / לא מש ולא ימוש / וידו
 שלח כחלמיש / אינו חייב ולא ישן / לא ינום ולא ישן / האפשר הוא דבר שאינו נכצא
 ויתכן להמצא / ומן הכח אל הפועל יצא / המשולח הוא דבר מכוונה בשבע האפשר / וכמצא
 עתים וכישר / אחר אשר היה אפשר להמצא או לא / ואפשר להבטל בעתיד כחו וחלו / וההפכים
 הם הדברים שיש ביניהם הרחקה גמורה / ושני קצות הסתירה / והם שני מיני הפכים ונתתי
 לך כהלכים / הוא דבר אשר אין אמצעי בין הפכו למינו / ואין הקרבה בינו למינו / במשל
 הזוגים והנפרדים במיניהם / אשר אין אמצעי ביניהם / השני הוא דבר אשר יש בו אמצעי /
 ושמעיו ורעיו / כמו הלבון והשחרות / והחמיסות והקיריות / והאמצעי משניהם הוא מחובר /
 ומנחתם ונפכייתם ממדובר / ועוד יש חיוב והפכו / נלקחים ממדת האדם ומחלניו / החיוב
 הוא משל בשני אנשים / קדש הקדשים / אשר כוונתם להתייחד בעצה אחת / משפט אחד
 וחוקה אחת / ואיש מהם בחבירו לא יחת / והפכו הם אנשים נפרדים בעצמם / במדותיהם
 ואמונתם / כי האחד ידן כי הצניעות טוב והעזות רע / וזה יתרון וזה כגרו / והשני ידן בהפכו
 כי שקר נסכו / והנותן יתרון אל התשובה / יחייב סכלת אל המשובה / והנותן שליכות אל
 השוכב וחיוב גרועות לבר הלבב / ועל זה לא יתייחדו שניהם כשבעם / לשנוי אורחם ורבעם /
 ועל זה אנחנו שני הפכים / ומדותינו פונות לשני דרכים / כי אני תמים ובר לבב / ואהה חסר
 ולבך

השער השני

ולכך שובב, אני עניו וכמאה, ואתה עו פנים ומתנאה, אני נשבר ושפל רוח, ואתה גבה ענים וגם רוח, ועל זה כמנעתי משביליך, כל קרוב אליך.

ויאמר

הצפיר אחרי אשר במעלת התשובה תתהלל, וחק ערך עונות תחלל, אולי תלכד במקרה החסיד ורשתו אשר לא עלה פשט הכתוב בדעתו, איש איש כיתשטח אשתו ורוח קנאה בו לא עבר, והנני כווייעך אך הירח הדבר, אמרו כי הירח באשרד איש המים במדותיו, וצדיק הירח בדרותיו, איש ישמעאל נאמן עם אל, ועם קדושים וקן בא באנשים, ותהי לו אשה כיוחסת ותמה, יפה כלבנה כרה כחמה, ומרוב ערקתו היה נחפר ונכלם, לא כסתכל בחור יופיה לעולם, ובהזקת אשת חיל מחזיק אותה, והוא לא ראה את ערותה, ולא הכיר בפעליה, כי לא הביש אליה, ותחשק האשה בחור אחד סבני העיר, אדמוני יפה תואר רך בשנים וצעיר, ותבער בלבה אש השוקתו, נפלאות אהבתו, מיס רבים לא יכלו לכבות אהבתו, והי' בימי קציר חטים, ורעיוני האשה אל תאותה מטים ומדרך הצניעות נדים ומתמוטטים, במעשה שטים, ויגע ערב חנם בבטחה, החליל והשמתחה, והיו שמחים ועליונים, ויפקוד האיש את אשתו בגדי עזים, והיו בעלות המנחה לעת מצוא נופש והנחה וילך האיש בית התפילה במעשה עיו ותהלה בגולה וצחלה ויאמ, לאשתו הכיני השלחן והמנורה, והנני הולך להתפלל בהכסת ההוורה, והעמוד אשתו לחבין בכנים חסר לב ובער נוכח פתח השער, והנת הבחור ברינת, עובר בשוק אצל פניה, ויעד ויבא לקראתה, ויקרב אל פתח ביתה, ותסגור האשה בעדו, ותתפשוהו בבגדו, ותרא את רוב יופיו וגדלו, והעיוה פניה ותאמר לו, וזכו שלמים עלי מבעורי, היום שלמתי כדרי וחייתי עצובה על נדרי ולבי המות בחר, למקים עלי משום בל תאחר, וכבר ההירוני חכמי הדורות, להבין ולהוררת, ואמרו אחד הנודר ואחד המעריך, ומלקיים מאסרו האריך עובר בכל האחר אם אינו משל, כיון שעברו עליו ג' גלים, ואמר חוכר בגדרים משבועות, וכל הלכות יודעות, שהנדרים על גב שבועות עולים, ולבטל המצות הלים, ואמרו בעון נדרים אשתו של אדם מחה, כי היא מצוה צריכה ועל לב חרותה, ועתה אחרי אשר תוחלתי מכך לא אכרה, בא אתי הבית ונסערה, ותשבע מחורו ומזיו פני, ואשלם את נדרי אשר נדרתי לה, ויאמר הבחור הן לך לרון אותי מקל וחומר כי אני תאב מאד לחבורתך, ופי פערתי למלקוש ידירותך, אברל לא ראיתי שעת הכושר, כאמת ובושר, ואני מפחד מבעל הבית, אשר קנאתו שמיר ושות, ותאמר האשה הבינותי הוד מחשבותיך, ונלאתי נשוא על אהבותיך, ולבי וחשקי נפשו העניק, יותר ממה שהעגל רוצה ליניק פרה רוצה להניק.

צורת האשה בחשוקה מתחשקת ועל הודה מתרפקת.

כד

ותוכן

עוד לפתותו בדבריה / ותהליק עליו אמריה / ותאמר דעכי בעלי
 השם ישמריהו ויוצרו מבטן יעזריהו / הוא בעל תשובה / ונפש
 נכבדת וחשובה / ונקי ככל ענייניו / וענתה בו הכרת פניו / כי לא נסתכל בהור יופי / להשלים
 את נשיו / והוא הגדול מבני מתיבת / מקדימו ומחשיכו לבי כנישתא / ושעה אחריה מתאחר /
 ובבקר לפני שחר / מתפלל ומתחנן יותר מחבריו / מברך לפניו ולאחריו / בקשות רבות
 ותחנוני / ומרבה רבני / עתה בא אתי אל הבירה / סורה אדוני סורה אלי אל תירא / ויסר אליה
 אל החרר בעליה מגדל ערר / ויאכלו וישתו וישמחו / ויעלו העולה וינצחו ותאמר שמח
 בילדותך אל תתעצב / השכם בבקר והתייצב / ועתה בא אלי וולת יופי אל תחמוד / סורה
 חושה אל תעמוד / כי האיש ישכים להפילתו / להשליכם תחנוניו כמשפטו ורתו לעשות
 מעשיהו / ומעשהו נכרים עבודתו / חשוקים במאמרי הסתברל וחשוב / ודך ושוב / ויסוב
 הכחור אל בית אביו כחוקו / ותשארא האשה לברה בחשקו / ותסתר ותעש כשעמים / קנמן
 בושם וסמים / ותכבד ביתה מדבר מלאי עינים / חשובות אשון מצרים / ותערוך ברותיה כפי
 חפצה ורצונה / טבחה טבחה מסכה יינה / אף ערכה שלחנה / ויהי ככלו האיש להתפלל הפלתו
 כדתו / ויפן ויבא בירג סנחתו / וימצא רפידתו ערוכה ושמורה / מטה שולחן כסא פנורה /
 ויאמר לאשתו ברוכה את בפה כל עם ולשון / השבת הסדך האחרון מן הראשון / וימחר וישב
 במסיבו / ויאכל וישת וישב לבו / ויהי כאשר כלה לאכול פיתו / ותאמר לו הענוגה אשתו /
 הואל ושבוענו טטוב הארץ / ותפארתה / לימצא לך מר מילי דאגרתא / ויהל האיש לדבר /
 ובריהי אמנותו לשבר / ויאמר שמעו בתי וראח והשי אוונך / למאמר יוצרך וקונך / ואודיעך
 מוסרים מפורשים / אשר בארו זקנים וישישים / בעיניי הנשים /

אמר

צריכה אשה להיות אשת חיל במדותיה / צנועה ושלמה במעלותיה / ובעבודת
 בעלה מהירה ורזיה / ובאר פניו מאירה ובשמחתו עליה / ולהתבונן תמיד
 בדבריו ואמרתו / כדי להפך רצונו בעבודתו / ושלא יצטרך לקראותה פעמים ותייראנו כמורא
 שמים / ותשמור עת כעסו ושמחתו / עת אחבתו ושנאתו / עת שבתו וקומו / עת קיצתו
 וזומו / ואל תשנא אשר יאהב למנה / ואל תאהב את אשר ישנא / ואל תחשוף סודותיו
 ואל תבוז מעלותיו / תולדותיו ומשפחותיו / ואמרו צריכה לעזוב חוקה ומנהגה / תכשיטי
 עדיה ותענוגה / ואל תקשה לשאול ממנו / ומתנו לאל אל תשימנו / וכאשר יתן לה אל
 תעשב / בין רב למעט / ותאהב מאכלו ומזונו / כפי חפצו ורצונו / ובקומתה ושבחתה תשמור
 עתו ולא עתה קשבת ולא דברנית / מיושבת ולא יצאנית / שפל דיעה / חצבה עמדיה יבעה /
 צופיה הליכות ביתה ומעונה / ותורת חסד על לשוננה / ואמרו צריכה לקשט עצמה בדרך
 צניעות / כדי שלא ימצא בה דופי ושעות / ועל תהיה עליו חומיה וסוררת / וכיחסה משתררת /
 ואל תראה לופנים וזעפים / ורוח קנאה שואפים / ויגדל בעיניה חורו וגודלו / בקרוב איש
 להשתחות לו / וכל מום וכל איבה מלבה תשמיר / ותתפלל בעדו תמיד / וכבבת עינה
 הנצרה / וכל היום תברכהו / והאשה אשר אלה איחיה / עצמו מספר שבחיה / ועליה אמרו
 זמרה / רחוק מפנינים סברה / ועל שלמות גדולה ומהללה / בטח בה לב בעלה / ועתה
 אכונן לבי ורעיוני / הפעם אודה את ה' / כירוב המרות אשר דברתי / המהלל אשר יכרתו / לך
 הם למקנת / מימי נעורים ועדנה / כשמעה האשה את דבריו / וטעם מאמריו / ותקם ותחוק
 בכנודו במרו / ותשתחוה לנגדו / ותאמר זהו מאמר חבמו וכבוני / זה השולחן אשר לפני ה' /
 והנה ערכת במהלל תזכרני / אמצא חן בעיניך אדוני להכירני / ויכל האיש עניו / דבר על
 שולחנו ויקומו שניהם בחפז / אחר המאכל והמוק / ויסר אל העליה וישכב שם / ויהענו
 ה א ס i כל

השער השני

בכל תאות נפשם. ויהי באשמורת הבקר ויעור האיש משנתו. ויפחו זרועי תנומתו. ויאמר לאשתו קומי אחותי. הכיני שמלתי וכסותי. כי כבר נתכנו רעיוני. עת לעשות לה'. ועתה לכבד ביתך ולערוך מאכלך עורי. בחשי מניח ופגנ ושמן צרי. ואחר תשימי לבך למסילה. ולעלות אל בית התפילה. ולתת הודאה על שוב חלקיני. ואור כהנינו. כי קדוש היום לארזינו. ותאמר האשה בנפש נכאה. אל תשת בו עון ושגיאה. כי לא אצא מביתי. פן אשחית נחלתי. גאל לך אתה את גאולתי. להתפלל בעדיני. להגדיל מהללינו. והודינו. כי בנות העיר הזאת. מאיר הם קשות ועזות. כי כל אחת מהם לתאותה שוחרת. ועל הוד בעלה אמריה מסררת. הומיה וסודרת. מתעסקת בדברי בלימה. פתיות וכל יודעות מה. וכל אחת בדברי חברתה החזיקה. נכריה אמריה החליקה. ואין ביניה נכונה. כי אם פותה ודברי ענבי מונה. שית זונה ולא תתחככה בבתי התפילות. לשמוע תחנונים ותהלות. כי אם לפני הבזורים להנאות. לעלות ולראות. והם לראותן יארכבו. ולמלאות פנימתו יחשבו. וירמוזו בעינים וגוהתם. יצפנו לנפשותם. וכאשר שמעתי סודיהם ואתבוני עדיהם. אמרתי חובה להתרחק מכל לב מוד וטונג. טוב לשבת על פינת גג. וכשבועתי ארזני בחיי ראשיך. חי השם וחי נפשך. אם אצא מפתח ביתי וענתה בי צדקתי. כל שכן שאין האשה נחשבת. ובמצות היום אינה חיבת. וכן פרשו בעלי המסורות. כל מצות עשה שחזן גרמא נשים פטורות.

ויאמר

האיש ברוך השם אשר נתן כזאת בלבך. והביא רוח חן ותחנונים בקרבך. ותשימי לאל דברי כסילות ונבזות. לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת. ועת שבי בית תפארתך והודך. ואני אהפלל בערך. וילך האיש לרבו. להתפלל לפני מלכו. ויהי כאשר יצא מבית מנוחו. והבחור השכים לפתחו. וירמוז אל האשרה במשהו. ותפתח ותראהו. ותאמר לו בקול נחוץ. בא ברוך. השם למרה תעמוד בחוץ. כי אין האיש בביתו ובבולו. חלף והלך לו. ויבא ויתהלל בעולמיו. וגרשהו מימיו. ואכלו וישתו כחוק משחקים הנחמים. ויצנחו לארץ שבעה פעמים. וישבעו מעדנים לפי תאותם. הרעו מאבותם. ויהי כאשר כלו לאכול את השברי. אשת מרגנים ובית חבר. ויפן הבחור אל הרך גבולו. וילך לו. ותמחר האשה להיכן מאכלה ומוזנה. ותתעשש ותשב על מכונה. ויבא אישה טבית מדרשו. הדור בלבושו. ותקם לפניו בשפלות עיני. ותקוד בת שבע אפי. ותסירהו אל מקומו וחדרו. ואל מושב יקרו. ויבאו אוהביו וכל בני משפחתו. ויפקדו אותו ואת אשתו. ויאמרו השלום לכם מאת נורא ועילום. ויאם שלום. ויהי אחרי. כן וישב האיש אל מזונו והאשה בכתם אופיר. לימינו. וישמחו בחגם ובמועדם. כיוה כל האד. חוק חסן נתן להם. שלא ישנו את תפקידם. צורת האיש מתענג על שולחנו. ואשתו נצבה שגל לימינו.

כה

וירבו

די

מצא
יאמר
בעת
מוצא
יאמר
גחשו

במהלל התשובה יה

וירבו

הימים בחטאים ואשמים ולא הבין האיש ענייני האשה ומעבדיה כי מצודים וחרימים לבה אסורים ידיה ויהי לתקופת חשנה בהתעורר כרל לב זונת אל ממרים ולמלא תאותי ערש ויתאו הכחור לצחק וילך מאביו ויתרחק ויצא בית השחוק כמשפט כל זמן וכחוק ותפול עליו גדר דחוייה משחק בקוביא ויחסר הונו וכסותו גרע ואבד העושר ההוא עליו בענין רע ויתחבא כל היום ההוא לברוח וישכח בית אביו שכוח וישכור לובהמה לרכוב ולקן ושכוב ויהי כלילה בהגיע עת תפילת ועונה ראש האשמורת התיכונה ויעור האיש משנתו וילך להתודות על עון אשמתו וישכם הכחור ללכת לדרך ולנוס מעירו ומקהילת פלכו ויקרא אל האשה אל הפתח לפתוח בדתה ויאמ' לה הנני הולך מביתו ואולימי אל מלך אורחים ואעזבה את עמי ותאמר האשה אל תמנעני חשוקי מעצמך הליך אלך עסך ותקח סכית בעלה כל אשר תאחב כסף וזהב בגדים ורדידים נזמים וצמידים ויבא הכחור אל הכלה ויקח את רכוש בעלה עריו ושבטי תפארת העכסים כלילם ואצדעה ועגילם עשרה זהב משקלם וישכרו להם בהמה אחרת חוקה ונכחרת ויקח כל אחד משאו ומבחרו ויעמוס איש את חמורו ולא הניח לבר הכבד וכל דבר האבד אשר לא היה עומס וכל המלאכה נמכרה ונמס ויקומו וילכו בנשף מורעב ולחומי רשף וישומו מנמת פניהם אל ארמת מצר' לחנא דרך אשרות הפסגה ויסובו כל ערי האמורי וסגרישם ויבאו עד הרמה וישבו שם

צורת המנאפת הולכות את חשוקה ותחתה את אהבתו בחיקה

כו

ויהי

בבקר עת שמחת הלכות בקר לא עבות וכל האיש להתודות על מעלו דום לה ותחולל לו וירץ ביותו במרוצה ופתח פתוח מצא וירא והנה מצא שרוד אין בו מחיה ערום וערוה ויכנס אל גזויו והנה נסוגים כמצולה שאין בה דג' ויאמר אין זה כי אם אשתי התמימה השאלה משב חפצינו לבלה יתומה כדי לגמול חסידים בעת דודים ולא ידע החסיד העניו ביקץ עור פניו ועתה אייחרל עור עת בוארה ועד ערת מוצאה ויחל האיש למצוא פדיום עד בכון היום וירא והנה אייחרה לבא ויתעצב ארל לבו ויאמ' אליך לחבין מי הלנמי וארעה מה חרל אני ויקם וידרוש בעדה בכל מושב נכבד בכל ונחשב ולא מצא לשאלתו מענה ואין קול ואין עונה ויבא עד לפני שער העיר שואל לכל

ה ב s ii שישי

וירבו

השער השני

איש וצעיר והנה איש מדרך הקדום בא והקדי' ורא את האיש ויכילהו ויקר בקריהו ויאמ' הלא אתה האיש בעל התשובה הולך בדרך חשובה ואשתך היתה בעיני בחוקת הצנועות והנה היא מן הזונות הגרועות כי היום פגשתה עם פלוגי הבחור רצים באין איחור וחמוריה נשאו משא כפלים הולכים להוריד מצרים ואין איש יכול להשיג אותם לתוקף מהלכתם וברצתם ויהי כשמוע החסיד העניו כסתה כלימה פניו ויתן את קולו בככי ויתנהג בשולל ונאק נאקרת חלל ויצעק ויאמר הן בעון צדקי נטמאתי או ליכי נדמתי וסברת בושתי זכלימת ויגן לבי וחרפתה היתה לי רמעתה ועיון תפילתי ותשובתי היתה מחלתי כי אם התנהגתי כנאווה ובזדון והייתי בביתי איש מדון היתי מכיר את אשתי ואודותיה מלקחה וכתותיה וזרני בכל יום ידענה וגאותי בכל עת תדרשנה ותשחת עגובתה ממנה אבר פתתי התשוב ואתפתה ואמצא כוס חמת אשתי ואשתה ויבלו באכל ימי יבא רקב בעצמי ועתה שבים סורו מדרך תשובה ובחרו לכם דרך עזות ומשובה פן יקר אתכם כאשר קראני וישבר הדרתכם היגון אשר שברני ותחיו למשל עמים וקינה להרפה למשל ולשנינה וישב האיש לביתו כאשר כלה לספר אנחתו וישאר להרפה ולביון לדאבון נפש וכליון ויתן תחת שמחתו אנחה ומגוד ראש תחת הנחה ותחת מעשה מקשה קדחה ותחרת כבוד מוס ודופי כי תחת יופי

וגדל צעקתו ואנחתו
מסנוהו קרנותיו

צרות הבוכה ומשתומם על אבדתו
כאילו טבעו בים ספינותיו

כז

ונשאתי

אליך זח הדמיון להביא לנפשך מרגוע ופריקן למען תשא אל המשוברת ותסור מדרך התשובה כי כל איש אל המשוארת יתחבר על אויביו ויתגבר ואל כל אשר יפנה יכנע והוא ישקש ומי ירשיעו וילעוג האל על משל הצפיר ודבריו ויחשבהו לו בצרוי ויאמר את מי חרפת וגדפת דלקת אחריו ודדפת ואין במאמך כח לאל ותשא מרום עיניך אל קדו ישראל הלא כל אלה הענייני' החלם ושונים חנות הנשים ותרמיתם הוא מסיבות מתהפך בתחבולתם ואבררה חכמה סבנים אשר אחריה זונים ואמר החכם על הכנאפת וצפון לבה טוב לפני האל יים ימלט ממנה וחושא ילכד בה וחשב אל השם על זה לא ידאג ולא יחם ולא נתן תיפלה לאלדי' כי תלאותיו כפרת

חשאתיו

במהלל התשובה

יש

חטאתיו ומליחת עונותיו ואל עניותו ודלותו ורישוי כפור יושת עליו ונתן זריון נפשו ואם הוא חסיד ושלם וכל מוס דופי הולם וכל עונשיו הן יסורין של אהבה טובה ורחבה כאשר ביאר החכם המשיח כי את אשר יאהב השם יוכיח

וירא

הצפיר כי לא יוכל לפתותו ואל דרך תשוב להטותו ויואל להתרחק מנבולו ומבני זבולו כי וירא להשחיתו מפני הרועה השומר אותו ויאם אל לבו אלך ואעזיבו אשר פי השם יקובנו ובתשובתו יכרת ויצמת כי אם השם יגופנו ומת וילך וישב מנגד מרעה בגד והאיל שב ארץ הפילתו לשקו ולתעניתו נוער פיו מחסר ומגרע עוצם עינו מראורת ברע ואואם אוזניו משמוע דמים שרו תמים ויבקש על נפשו מיום ההוא ומעלה וישב שם עם אדוניו ארבעים יום וארבעים לילה

ויהי

מקץ ארבעים יום אשר ביקש האיל למצוא פדיון חלורו בן הרואה ויענש ויתעצב אביו ויאנש ויודר לה מחלל ושבח עולה או זבח וירא את האיל צנוע ונכוח ויאמר זהו חיי ומרת זה ויקחחו ויבשאהו וישחשחו ויחשאהו ויקח מדמו להזורת על חמשקוף ועל שתי המזוזות וקרבנו כהלכה שומר וכך היה אומר אל נא רפא נא על מוקדה על המזבח אשר בנה ויתודה על האיל אשמתו ועונו ויעלהו לעולה תחת בנו וינח הנער ממכאובו וחליו ויעתר לו

צורת הרועה מקטר ומזבח על העצים אשר על האש אשר על המזבח

כח

וישמח

הצפיר כי נכרת האיל מעמו בעוצם תומו ויאמר הנני אבשר לכם בני כי בערה בם אש ה' זה משפט כל מתודה ושב ומושב לצים לא ישב ודבר תחנונו ומליציו כי האיל הולך אחרי יועציו ונשאתי אליך המשלים ולא אוכל אליך להעלים למען ענותך לנסותך להשיבך באחריתך ותתחבר אל השוכבים והגאים ואל תבו דברי פתאים וענתה במחשבתך לעולם ועד השירה הזאת לעד וישוררו

קומה ילוד אשה והער ת אוח
עורה להדמות כהיום ל בני

היה במעטה עון ובמעיל ג אוח
תבל אשר דרכם כנאות ג אוח

ויהי

כשמוע המחבר את משליו וריכוז דבריו ומהלליו ויאם איך תחבר מילין על טהרת הקדש חולין למען הראותך כי אין כתשובה מעלה טובה וחשובה

השער השני

והשובה והבושה בכחו ובחילו, אך שריו לאבלו, ויכלו ימיו בהבל, ושנותיו באבל, והמשכמים אל ה' במרץ, כולם צדיקים ירשו ארץ, וישכון לבשח במושבותם, יעלו חסידים בכבוד ירכנו על משכבותם, כי שאל נא בהמות ותורך על מלולך, ועוף השמים יגד לך, וראה איך נלכד הנץ בזונו וגאונו, ולאבדק הורד שאונו, ותרנגול הבר והקורא אשר בהרים, עלו עיר הגבורים, ובתכונת חכמתם גברו, ודרך ה' שמרו, ואת הנשר התחברו, והיו שקטים ושמחים, הנאנקים והנאנחים, וכך היו הדברים, צדק ומשפט ומשרים,

אמר

כי היה בארץ החולה, נץ אחד מתפאר בעלילה, והיה גדול ונאה, ועל חביריו מתנאה גדול הכנפים רוב הנוצה, תחת צאלים ישכב בסתר קנזה וביעה, לא למד מוסר בעולמו ולא עצבו אביו מימו, והיה עושק את בני עמו, גחל לאביו ולאמו, כל היום מורד במוסר ופושע, לא השיב ידו מבלע, והיו לו שני שכנים יקרים, תרנגול הבר והקורא אשר בהרים, התרנגול היה איש אמוני וקן וכשוף פנים, וראה ערקה לבושו וכובע ישועה בראשו, והקור' שפל רוח ועניו מאושר בעניונו נכזה בעניו וכמאס, עוצם עיניו מראות שוד ושבר וחמס, ומשמע דמים חרד ונדהם, תלמידו של אברהם, והנץ הכין בית תחנותו, כנגד בית התרנגול ומעונותו, והקורא הנאמן מן מעוריו היה בעירו בירג מגוריו, וראה התרנגול את זרון הנץ ומחשבתו, אשר היה באמנה איתו, ויאם אליך ואוכיחנו על זדונו כיני לכינוי, אולי יוסר במוסרו, בשמעו את דברי ואגדיל עליו תוכתו, להציל נפשו מיני שחת, להיות מעשיו רצויים, לאור באור החיים, והיו היום ויצא הנץ לצוד צידה, בתוך קהל ועדה, ויקח לו מכני היונה לשרפו, ומלק את ראשו ממול ערפו, והיו הוא בא מעירו, כאשר היונה ידו, והנה התרנגול שכינו, הוכיחו על זדונו, ולכפר על רשעו ועל חטאתו, להצילו מרעתו, ויען ויאמר דבר ה' לי אליך השר, לדעת חכמה ומוסר, ויאמר לו דבר כפי תשוקתך, כי הגדלתה על שמך אמרתך, ויאמר גברו עליך ריבות נאצות משונות ומסבות, שמעתי כאלה רבות, וכל איש חייב להודיעך, לאיש כמוך וישעך, להראותה הדרך הישרה, משפט הבכורה, כי כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחח, הוא נהפס ונרחה, ואם אין בידו יכולת למחות, חייב להודיע ולפרסם דרך נכחותו, ופיו ימלא תוכחות, כאשר נכתב בספר הנביאים, לייסר הזרים והגאים, ואתה כי הזהרת רשע ולא קבל ברכה אצלת, הוא רשע בעונו ימות ואתה את נפשך הצלת.

צורת התרנגול מדבר, וכנר הנץ משלים מחבר.

ויאמר

כט

אתה אחי הש אויבך לדברי שמע בני וקח אמרי והשפל והכנע
 מוראך ורון לבך השואך וזכור את אשר אויבך כית שוב אל
 רוחך וחפש במעשיך ובמחשבותיך היום והשבותה אל לבבך ותנוח נפשך מחטא רוגז
 ועצבה מן העבודה קשה אשר עובד בה אולי תזכה למעלת האיש השלם בהודו אשר שב
 אל ה' בכל לבו נפשו ומאדו ויאמר לו איכה היה הדבר ואיך נעלה השב ונבר ויאמר היה
 איש אחד בארץ התימני ממשפחת הדני ושמו חבר האחוהי בן בלדר השוחי ולא למד
 תוכחה בקשנותו ואל חוק ומשפט לא הטח אכונתו שלח ידיו במרומיו חילל בריתו
 והיה מזלזל אביו ואת בני עמו וכסיל אדם בוחה אמו ויתחבר אל בני בלעל ויסעול מעל
 ובאשר ראה אביו אורחותיו סהלכו ונתבותיו הדיוח מבידת לרוע מעשיו ונרו וחרדו
 מנכסיו ויצא האיש מבית האמץ אל מדבר צין נגבה מקצה תימן והיה לכל עובר
 ושב משא וטורח נחש עלי דרך שפיץ עלי אורח ויהי היום והגדה נזיר אחד עובר לראי
 אלהים ריע וחבר ויתפוש בו האיש לכהל ולגזול הוננו וחילול ולא מצא בידו דובר כאשר
 חשב וסבר ויהי כראותו כי האיש התמים אין לו דמים החל להכאיבו ולהלאותו להרעיבו
 ולענותו וכראות הנזיר צרתו וחילו ויבך ויתחנן לו ויאמר למה תעשה כן לעבדך למד
 אמות נגדך לך עמי אל תחדל חדול ואני אעשרך עושר גדול ואתן לך כסף וזהב וכל
 אשר תאהב ויאמ לו אם כן שאתה עשיר ולא מסכן חודיעיכו נא את דרךך ובמה נעשרת
 ובמה מלאכתך ומאן תבא ובאיזה מקום ישבת ואי מזה עם אתה ואמד אני הייתי מתעסק
 בסחורה בצור המעטירה ואחי רובל בכל מיני תמורה בראש כל בושם ובאבן יקרה
 ותגדל מאד ופעתי ותבנותי ומחשבותי ותעש כסף וזהב באצרותי ובעט לבי ביוצר אור
 ובורא שחר סרוב כל הון בין חלבון ועמר צחר ויתגבר יצרי על נפשי החרורה ויסרורה
 מגבורתי וילך לו לבקש גאווה אל קברת התאוה ויהי יום אחד בפקדי עוני הוא יום ורע לוי
 והנה כאב גדול עד למות שאלה נפשי ויקחני בציצת ראשי ואשלח אל הרופאים לדרוש
 לרפאות כאב הראש וארברה להן מוהר ומתן בגדי משי ורקסות ושריקות פשתן וישתללו
 לעשות לי רפואתם איש איש כפי עבודתם ויצו עלי מאמרינו אל תגרע ונשמרת מכל דבר
 רע והוא כל מאכל קשה וכבד אשר לא יעבר בקנה וקידה להשלים מעלתו וקינמן בושם
 מחציתו להמלט מדבר ואסוף למשוך ראשי בשמן ששוק ואעשה כפי מצותם ולא איתרת
 ובכל אלה נשמרתי ונמשחת לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתתי ואשלח בעד רופאי אחד
 מגדוליהם שר צילם מעליהם והנה הוא בקי בכל ענין גדול בחכמה ובמנין ואומרה אליו
 על כל אשר הבינו והשכילו בילא יועילו ולא יצילו ומיום עשיתי מאמרי כמעט לא אברתי
 אבוד כי הכאב גדול מאוד ויחר אף הרופא ויריבני אפר טרף וישטמני ויאמר כל המשתדל
 ברפואה פתי וסכל השקט לא יכל כי לא יבין תבנית המרפא בענינו לא ידע שלוו בבטנו
 והנני מודיעך שורש הרפואה ועיקריה אף היא תשוב אמריה כבר חודו הקדמונים אשר על
 מבוואת החכמות חונים ואמרו כי מלאכת החובלים אשר במעלה האניה עולים ועוברי
 הארמה איברים זה לעומת זה נמשלים ונכרים כי אין חכמית לפעולתם נמשכת מערכה
 לקראת מערכת או אלה המלאכות דומתן בשתי פעולות יתיישר מעניתם טראר הפנים
 ומעשיהם

וחמשל

כחיו הרפוא מתוכו בחכמתו להציל החולה ממחלתו ויעשה כפי הראוי
 למחלתו ולמפעלו וכשיוער הראוי למאכלו ובזמן הראוי לעשות וברב
 הראוי לכמות ולא יהיה כמעט חטא ואשם באשר הוא שם וגם החוליה הלא לראי יחטא
 בדבר

השער השני

בדבר ושטף ועבר ולא ינוח מחליו ועצבו שבש הכונש בו ולא תגיע בתכלית השורה
להיות לו אחריות ותקוה והסכה כוח לחבין מבוארת קלה לחבין כוח ומיושרת והיא כי כל
מלאכת הרפואות לכל מחלה ולכל נגע משותפות בו השבעי בכל עתו בכל רגע ואם השבע
לא יענה מצידו ונשאר הרפוא לבדו או יראג החולה באין תשועות ומצאוהו צרות רבות
ורעות ואם השבע יענה אל הרפוא ירפא מסכאובו וכי ישאר הזב מזובו וכן רב החובר
כחיתו בתבוכ כל טובל ונהג ספינתו על קו היושר בשעת הכושר וכל הנהגתו אל תכלית
הפעו נמשכה בהכמה ובתבונה ובכל מלאכה ויררוך על במותים בערת הראויה ברוח
מצויה ולא יארע חטא ואשם בהנהגתו באהבתו וחמלתו ואם יעיר הזמן רוח סער ויתגבר
האנייה חשבה לשבר וישיל כל איש אל הים את כל הוניו להקל מעליהם ועפו וחרונו ויעקו
מרה וצרה באנשים וירדו מאניותהם כל תופשי משוש מלחים ואם יעורר הזמן כשבעו ורב
החובל בשכלו ומדעה או יוליקם אל מקומם ואל ארצם וינחם אל מחוץ הפעם וכן העניין
עצמו בעוברי ארמה ועבודתם כזה נשלמה כיהתכלית מגיע בשני ענינים כאחד עוורים
ועונים ואלה הם הסיבות קרובות ויקרות ולהנה פארות אמנם יש כזה הענין סוד אחר
יבקש רצון וטוב שוחר והוא רצון הבורא עם קרובו והם החסידים והשב מרשעו וחובו
ונחרו אל השם ואל טובו והענין הזה גדול ונחמד וכן השלשה נכבד והוא הנקרא סבור
רחוקות כראוי מוצק וחזקות וכן השכל המה קרובות בקנה אחד מלאות ושובות

והמשל

אם ישאל השואל למה חולת פלוני חולי מחליש הכח זמני ולא מצא
רפואה למחלתו וארוכה למכתו ורבים כמותו חלו והתחללו אליו
נמשל ומצאו רפואה לשברם ארוכה ומרפא למכאובם וצירוף אשיב אל דבריו מענה
יקראם ואני אענה דע כי פלוני אשר היה לא מצא למחלתו תעלה נחלש בגופו השבעי
ונשאר הכאב והפגע והחלאים אשר מצאו למחלתו ארוכה כמו רגע הפוכה החזק השבע
במחלתו ונחבשה מכתו ואם ישאל באיזה ענין יחלש השבע בחליו ויגיע האדם ואיו נאם
באכלתו מאכלות מזיקים וחולי כבד מחזקים ואם יאמר למה לאכלם מיהר ונסנקם לה
נוחר נאמר בחזקתו התעוררה תאות רצונו ורסן בטניו וסבת התעוררות האותו אשר היא
שורש מחלתו היא התהפכות הזמן מענין לענין בסמך וסבת התהפכותו היא הרגיעה אשר
בגלגל קבועה וסבת תנועות הגלגל יקרה ונכבדת ברום עולם עומרת והם הסיבות הבאות
מכח הבורא אלהי כל הארץ יקרא אשר הוא באמת מסבב הסבות בוחן כליות ולבות מניע
בסופות גלגליו לתת לאיש כדרכיו וזפרי מעלליו

וזה המשל

בעצמו נהיה ברב החובל באנייה כי חבאים בים שקעו וכעופרת
במים אדירים עללו וטבעו לפי רוב חשאתם נתגלגל הדבר וחלף
בחן בחשאים ושטף ועבר ואם נראה רוח ישרה ברוב העתים נסערה הנח זה סופרת נראה
לחזור כי יד השם עשתה זאת בהתעוררו בלב החשאים להיות כזה הזמן בים באים כי לא
יבינו מעשיהם ולא יחשובו והם לדיכס יארובו

ובדמיון

זה תרין עובדי אדמה על פני היתה שומה והוא שורש כל דבר וענין
היסוד החזק והבניין ואם נראה באלה הוא אישע או יחנה או במקרה ובא
וישנה חסרו ממרא זחמי תנא הנח יד השם הויה כרגע במקרה או בטבע ונתעורר הכח
כפי הפעול לעת מצוה ולהתגלגל כרצונו לא יגע ולא ילאה כי ענינו אל כל דרכי איש וכו'
צעדיו יראה זו סבת החולי והמות והחליך בנא עצמות וסבת רפואתו בעת מחלתו הוא
תשובתו ותחילתו ואם יש עליו מלאך מליץ ירפא עצמו וחליץ ישיב גופו כנן רטוב יען כי
נמצא בו

ויק

ונתיבם
ובשלום
לאדונו

כיצד

במהלל התשובה

כא

במצא בו דבר טוב, ויעיד הרופא אל פעולה ישרה, רפואה נכרה ויקרה, ויעזור הטבע בחלקו
וגמלש החולה בצדקו.

ויהי

בשמוע דברי הרופא וחכמתו, והתבונן בהנהגתו ותבונתו, ואדור על פשעי
ועוניו, נדר בזיר להזיר לה, ואחפש מעשי והקדשתי כל נכסי ויעש לי הרופא
רפואות, למופת ולאות, וישלח אלהים מרגיע, מלאך מליץ ומושיע, ויתחזק הטבע בלבי,
וילך המקרה מקרבי, וינס הכאב והנזק מעל נפשי, ואסיר עטרת ראשי, ואקום ואכנה בית
מקדשי, לאלהים מעש מקדשי, ואכץ אותו מקדם לעיור, לקרא לכל עובר ושב ולהעיר, ואחבר
אלי חבירים ותלמידים, רבים ונכבדים, ואמאס סלונים וסרבים, וארביץ תורה כרבים, ואתן
לכל איש כפרי מעלליו, בבית אשר נקרא שמי עלי, וארבה בתוכו עושר וכבוד, וכסף וזהב
חרבה מאד, והכל מוכן לעניים, ולפריון שבויים.

ויהי

היום ואני יושב על מכוני שמעתי ותרננו בשמי, והנה איש מכני עמינו נחבא
ובין הגוי, נשבא, ואלך היום לפרות, ולהשיב את שבותו, והנה שבתו לדרבי,
ללכת לביתי ואל קעילת פלמי, ועתה מהר לך עמי, אל ביתי ואולמי, וארבה לך מוהר ומתן
להשכיח רשיך, ככל אשר תשאל נפשך, ויאמר האיש איך אלך אולי יתחברו תלמידך,
ואתה ועבדך, וידעו למלך דבר איש כמוני, ויאחזוני ימי עוני, ועתה השבעה לי בצור
מעוני וקוני, אם תשקוד לי ולניני, ויאמר הנזיר אנכי אשבע, שפה לפיו סביב לא יקרע,

והחבר מדרקק על שבועתו.

עזרת הנזיר הנשבע באמונתו.

ויקומו

משם האנשים, וילכו הלך והמת מחשים, ויגיעו אל בית הוועד,
באימה ורעד, וכל התלמידים יושבין במסיבים, יסובו על דרכם
ונתיבם, וישתחוו לו וישמחו לקראתו, וישבו לפניו תכבדו כבודתו, וישאל הנזיר בשלומם
ובשלום תורתם, ושלום תלמודם ומשנתם, ויאמרו שלום תהלה לשוכן מעוני, ברוך אתה
לאדוני אמנם נסחפך עלינו הלכה ונשארה לפרש, ארבעה חזיקי כפירה שהיה ר' ישמעאל
דורש, אמר להם שלשה הם, ותשובה על כל אות מהם.

כיצד

עבר אדם על מצות עשה ועשה תשובה אינו חייב עד שמוחליק לו,
ומעבירין פשעו ומעלו, עבר על מצות לא תעשה ועשה תשובה, השוכה
ו א 6 i הולה

הזיתם
הספרים להגאון
המנוה ר' מתת' שמואל

השעה השני

תולה ויום הכיפורי מכפר על כל חובה עבר על כריהות ומיהו בית דין ועשה תשובה תשובה
 ויום הכיפורים הולין וכהזיקין ויסורין ממרקין שנאמר ופקדתי בשבת פשעם ובגנעי עונם
 ורשעם והנא דבי רבי ישמעאל שומע אכזרי אל מעביר ראשון ראשון וכך היא המדה
 תשובה מכל כלי חמדה הן כל אלה יפעל אליקים פעמים ושלש עם גבר אשר מעוכו ישוב
 ויבוש ואין דבר עומד בפני התשובה כל כך היא גדולה וחשובה ואפילו היה רשע גמור
 בעולמיו ועשה תשובה באחרית ימיו כל השאתו ושגגתו ואשמת פשעו לא יכשל ברה
 בשובו מרשעו ואמרו חכמים זכרון לברכה דבר גדול בזאת ההלכה מקום שבעלי תשובה
 מסובין במסיבו אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד בו ומעלה גדולה ונכרת ועל כל מעלה
 רמה אצלה ונבחרת מפני שטעמו טעם התאוה ופירשו ובידי תשובתם וענותם יצריחם
 נכבשו כי הקריבו לפני השם וקדשו ועל כיוצא בזה אמרו חכמי הנמרא לפום צערא אנרא
 אלה הן שלשה חלוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש בתורה וישנחו התלמידים במדרשו
 ושם שכל והבן בפירושו ויאמרו לו שלום לך ושלום לדברך הנחמדים אשר שמת שלום
 בין התלמידים

צורת הנזיר שונה לתלמידיו דרך קצרה ושם שכל והבן במקרא

לא

ויהי

בהתבונן האיש בשאלת התלמידים ויהי כראות את הנזם ואת הצמידים
 וכשמעו את דברי הנזיר ופירושו וישאל באלה נפשו ויאמר בלבו אהה
 כי נדמתי באשמתו אוי לי על שברי נחלה מכתו אלילי לי כי בא קלון ויבג זרון אוי לי אמי
 כי ילדתי איש ריב ואיש מדון ולא שמעתי לקול מורי ולא השתני און למלמדי ולמורי ומה
 אעשה כי יקום אל וכי יפקוד והעת אשר על הרעה ישקוד ומה אשיבנו עת ימחר על הארמה
 להבקיענה לאחוז בכנפי הארץ וינערו רשעים ממנה למה היה כאבי נצח ומכתי אנושה
 מקוצר רוח ומעבודה קשה ויהי הוא טרם כלדה להרהר מחשבותיו בגדול אשמו ורוע
 חטאתיו והנה קול דממה באה לבשרו ותסמר שערת בשרו ותאמר שובו בנים שובכים
 הרחוקים והקרובים כי לא אחפץ במות הרשע נחפו ונכלם כי חסיד אני נאום ה לא אטור
 לעולם ותן האיש את קולו בצעקה בשומע קול דממה רקה וישמע הנזיר את קולו
 וירא והנה הוא מסלד בחולו ויאמר מה לך כי נזעקת הרמותה קולך וצעקת אוי יראת
 מתלמידים

במהלל התשובה

כב

מתלמידי נאמנה העומדים שם לשרת ארת פניו / חזק ואמץ ארל תורה / כי אתך אני לצור
מעו ולעורר / והנני בותן לך כערת מחר / כסף חובב בכר אשר תבחר / ואשלחך בשירים
ובשמחה / בהשקט ובבטחה ולא אגלה סודך הנעלם / אשר נשבענו שנינו בשם ה אל עולם /
ויאמר האיש על זה לא נהייתו ונחלית / לא צעקתי / כי יראתי / ויראתי קשה ועצומה / כמעט
שכנה דומה / כי אין כח להגיד עונותי / עצמו מספר תל אורתי / כי בעון חוללתי / ובדמי חטאתי
התגוללתי / אשמתי בגדתי גולתי והכל הצלתי / ועל כן חלתי והתחלחלתי ובעפ קרני עוללתי
כי אשמי הראיבי כוחי / וחטאתי הדפו מוחי / אשר חמתם שותה רוחי / ועוני מיהר להכלימני
ותושיה נדחה ממני / ונתה אה יש לך על זה עצת / יום עברה ונאצת / ואם ידעת ראייה וכוחה
האחיה מחולי זה /

ויאמר

הניזיר אם תשוב אל השם תוכה ותחיה / למעלה בזמן תהורה / ובצל ארבע
דברים הללו תתלונן ותחסה / צדקה / צעקה / שינוי השם / שינוי מעשרה / ואף
שינוי מקום תועלת גדולה / כלי גולה / ויאמר האיש הנה עוני מנשוה / גדול / ולבי מהבין מאם
וחדל / ואך יתכפר בשינויים / דברים קלים מצויים / צדקה וצעקה ושיחה / או בזבח ובמנחה /

ויאמר

הניזיר אם בזבח ומנחה אק לך כפרתי / מתכפר בדברי תורה / ויאמר האיש
הנני כשיביעך בשם האל הנעלם / שבחו מלא עולם / שתייעצני עצה נכונה
בדעת ובתבונה / אך אוכל להרים ראשי / ולהכניע גאותי וכחשי / ותגדל חסדך אשר עשית
עמדי / להחיות את נפשי / בשבעתה אקבל דבריך ועצתך / ואבא בבירית אתך / ויאמר הניזיר
אכ הדבק בתשובה / ולך בדרך חשבורה / ומאד מאד הוי שפל רוח / ותשקוט ותנוח / ורדוף
אחרי הצדקה החסור / ושמרת את החוקה הזאת במועדה / ואם תראה רעב וצמא / חרד והומח
תמחר להאכל ולהשקותו / וכי תראה ערום וכסיתו / ואין בזה המצוה שיעור ידוע / עם כר
אדם קבוע / אמנם הכל לא חונו וכבודו / איש כמתנת ידו / ואפילו אן לאל ביד מסוכף / לעשו
כפי הפצד ורצונך / היה מפיס להל דובר על לבבו / ונותן הודאה לשעבר וצעקה לעתיד לבא /
זו היא צעקה וצדקה גדולה / על כל עולה /

ויאמר

האיש הרני מקבל כר אשר תאמר / הושיעני אדוני כי גמר / ויאמר
הניזיר מה שמך האורחי / ויאמר חבר האחות / ויאמר חבר שכך יקרא / וחי
על תשובתך מורא / ושונא חברת הזדים והנאים / יתמו חטאים / יהיו בלבבך כל עושו רשעה
למכאוב / וחובר חבר ושואל אוב / ושנה את שמך כאשר אדוני דובר אהוב וריע וחבר / ושבת
זראית ששוב שדי והודו / בן עובר לאלים לאשר לא עבדו / והעד עליו לצור שוכן מרומים /
ועל כל פעליו הנעשים / ואמור לפניו בכל הדברי אשר ימצאוך / חבר אני לכל אשר יראוך /
זהו שינוי השם ושינוי המעשה / ותחת כפניו תחסה / ושינוי מקום כללים ופרטי / ומעין סבית
יצא והשקרה ארת נחל השושים / כי דרך רוב בני אדם / שוכני בתי חומר אשר בעפר יסודם /
להיות בדעת נמשכים / וכמנהג מדינות שובים וחולכים / על כן צריך אדם להתחבר לחכמים /
ולשבת במושב התמימים / ויתרחק מן הרישעים / ומחברת מרעים ואם היה ב מדינת יושבים /
ממרים ושריה שוררים / ואינם מתנהגים כשורה / על פי התורה / ישוב על כפשו ויעיררה /
ומצינים ופחים וסידור / באמרו ראי נפשי דרכי החמון / כתוהו ליל ישיכון / כסרה מעשיהם
מכוערים / זקנים בחורים ונערים / ואך במנהגם כל הם וישר ויוקו / ויד תלמיד חכם לא יחזיקו /
וכסילים שמו לשרים ולשופטי / וזדים והחוללים חזקו לשפוט שפטי / אלונים כבשן שמו
משוטי / ועתה נפשי לכו וכלכה באור אלדינו / להרבות מהללינו ונחיינו / אל מקום אנשים
צדיקי / ובתורה מחזיקים / ונתחבר להם בכל מיני חיבור / לדעת ולבור / ואם אינו יכול ללכת /

בית צדק
הספרים להגאון
המנוח מתת שמואל

השער השני

מפני סחלה ואלה נתכת, או מפני אימה מויד וממלכת, להט חרב המתהפכת, יתנהג יחידו
 והתבונן במעלליו, ישב בדר ירום כי נשל עליו, ואם לבדו לא יניחו יעזג למדברות וצורת
 לחיים ולגבעות לאפיקים ולגאות, ויתנהג בענוה, על פי המצוה, ויסתכל במעשר הנשוא
 והגבוה, ומבשרו חזה אלוה, אלה הם ראשי מדות וכללם, ותלכוד תורה כנגד כלם.

צורת הנזיר מפרש ענינו, והאיש מתנחם ומתורח מעונו *

לב

וַיֹּאמֶר

האיש אחר אשר מצוה דברך השבעתני, ומעלות מדות טובות
 הודעתני, חנני מקיים אמרוהיך הצרופות, בסבר פנים יפות, וכל ימי
 חיי אעבוד לפניך, כה יעשה לי אלהים וכה יוסיף כי המות זפריד ביני וביןך, ויקחהו ויביאהו
 בית רפידתו הנאהב, אשר שם הזהב, ויתן לו ככר כסף במתנה, וחמש הלפידות שקלורת לו
 למנח, ומוזהב שבא לשרא אחת מווקקת, שור אורכ פטרה וברקת, ויאמר והעבר קול בכל
 מדינות הנושבות בשווקים וברחובות, ושלם לכל עשוק מסון ואמרי שפר, את מי עשקת את
 ומי רצחת ומי דל לקחת כופר, ואר ירע לבבך בתהך לו כמנונו וכליו, וחמישיתו הוסף עליו,
 האיש ויעש ככל אשר צוה, כי מדרשו למושב לו אוד, וידבר ערל כרל לב
 עשוק וגזול עד אשר נתרצה, לחשיב את הגזילה אשר גזל או את העושק

וַיַּעֲבֹר

אשר עשק או את הפקדון אשר הופקד אותו או את האבידה אשר מצא, ויתן לעניו הכר הנורת
 צדקה, וירב על חטאו תפילה וצעקה, וישנה מעשיו לטובה, כמנהג כל בעל תשובה, ויעד על
 פעליו הטובים שכו, וישנה את טעמו, ולבש שחורים ויתכס, וגובה לב שם למרסם,
 וישב בבית הנזיר באהבה, גרסה נפשו, לתאבדו, וכראורת הנזיר שינוי פעליו ומעשיהו,
 וירח ארת ריח בגדיו ויברכהו, ויאמר תחירו ותזכרו בתורה פני חפצך, ה' אלדיך ורצך, והיו
 ממדת וישב הנזיר ללמדו תורה, ולמוד כל אשר הורה, תורה נביאים כתובי, ביהוה שלשת
 הרגים בירח אחד, וילמוד פירושי ודקדוקים, חוקים ומשפטים צדיקים, מקרא משנה הלמוד
 ואגדתא ספרא ספרי ותוספתא, ויגדל האיש במעלת העושר והכבוד, וילך הלוך וגדל עד
 בי גדל מאד וישימהו הנזיר על תלמידיו נגיד ומצור, מחמיר ומקיל ומשנה, כי כל דבריו
 על פי התורה שקלן וחלקן, חזקה על חבר שאינו מוציא דבר שאינו מתוקן,

וַיִּשְׁמַע

בלדר אביו ענינו, וישב הדבר בעיניו על אורות בנו, וישלח אליו ספרים
 וארוחה, מנחה היא אל הנזיר שלוחה, כסף חזה ובגדים כאשר יאות,
 וקדה חמש

במהלל התשובה

כג

וקדה חמש מאות. ויתן לו הנזיר בתו לאשת. ההלה הפאררת קדושה כי אמר לעולם יסכר
 אדם כל אשר לו. להרבו מהללו. וישוא בתו לתלמיד חכם. ויבין ויחכם. כי בת החכם הנשוא
 לתלמיד. עולה תמיד. הוא דבר מתקבל ונאה. יעלה ויבא ויגיע יראה. משל לענבי הגפן בנפץ
 ואל און נפשו אל תפן. כי התלמיד איש נחמד. ודרך תשובה למד וישמש את גדול החכמה.
 ויהי להם לחומה. והמשיא בתו לעם הארץ כאלו. כופתה בפני הארץ. כעת במרום תמרה.
 וכבר אמרו. נמנו ומרו. אין בור ירא חט. ולא עם הארץ חסיד. ואמרו אם תלמיד חכם נחש
 הוא הנריהו על מות נד. ואם עם הארץ חסיד אל תדור בשכונתו והדחק ממנו מעוניך ועל זה
 צריך להשיא בת החמדה. למשכיל על דבר נוצר תעודה. אשר יכה קרית ספר ולכדה. ויעש
 החבר חופה רעננה ושלומה. עד מלאה לו שנה תמימה. וכל התלמידים נמלו אותו חסד לרוב
 אהבתו. ויאכלו עמו לחם בביתו.

צורת החתן והכלה הרורה והקרואים וכל בני החבורה

לג

ויהי

אחרי הדברי וישמעו בני המדינה. מהלל הכנכת והעדינה והמדד הקבוע
 והמסבי אשר הנביא הזקן יושב בקרבה ויהקבצו כולם כנפש נכונה ורוח
 טיבה. אל הנחר הבא אל אהבה. וישלחו מלאכים אל הנזיר והחבר מר. עובר ויאמרו ראה
 ראינו כי היה השם עמכם. וכאמר תהיה נא אלה בינותינו בינינו וביניכם. וראו וישו הארץ
 הערובה. ושבו בתוכה. וכל איש אשר פיכם ימרה. יהי ירה. ותהו בינינו למופת ולאות. שרי
 אלפים ושרי פאות. ויאמר הנזיר הנה נא. קנת יום מותי לא ידעתי. ואני יכול להלאות עצמי
 ולנוד ממקומי אמנם חתני החבר הנאמן. הנה טוכן ומזומן. יכול ללכת בהנחה. לתור לכם
 מנוחה ויאמר החבר איתן כושביך חי השם והו נפשך אם אעזבך. ויאמרו לו האנשים אל נא
 תמנע מהלך אתנו כי השם אלהים הדמנו ולא נשאר לנו חכם מורה. ולא תלמיד קורא.
 ואתה תהיה לנו למליץ ולחבר. על כן ידעת חנותינו במרבה.

ויאמר

הנזיר הנה נא העיר הזאת קרובה. ועליך הכפזתה וזה רבה. להדריכנו בהרך
 טוב ובעלה. ואריח ישרים סלולה. וכל זמן תמל לעלות ארץ בית מלוננו. כי
 תבא לראורנו פני. ויקם החבר וילך בחכמתם. במחוקק במשענותם. ויכנילו בירך ועבדים
 משובחי ועליית סרויחם והו לכל בני העיר מן וצינה נחת שקטה הארץ פתחה ונה וינהגם
 על פי

החכם
 המפורסם
 המורה ר' נתן שמואל

יחיד
 צורת
 בשב
 מ
 וזכור
 וכל ימי
 יביאהו
 וירת לו
 ול בכל
 וקת את
 עליו
 בלב
 העושק
 הונרת
 ויעד על
 ימם
 ויהי
 צד ויהי
 שלשת
 תלמוד
 ר' עד
 דבריו
 ספרים
 יאות

השער השני

על פי התורה והמוסר ויהי להם לשר ויורם את משפט התשובה כאשר היה על ספר הישר כתובה ולפעמים היה מקביל פני חבריו בנחת חמדה חדש ושברת קרא מקרא ויהי לו בנים ותלמידים עוסקים בתורה ובגמילות חסדים ויהי רוכב פעם בשבוע בזמן קבוע לישר את בני הסחורה במשקל ובמסורה ושב אל מדרשו שקט שמה ורב שלום עד בלי ידה

ונשאתי

אלך זרה החזירה על הוד השב ומהללו מעידה למען תשוב ותשקוט מחרוך למען יאריכו ימך והיה לך לאור עולם שמש וצדקה ויצמח לך מרפא בכנפי הצעקה ושבעתים אור תשובתך ונוגהך כי תשוב ושמעת בקול ה' אלהיך

ויען הכץ

ויאמר וירב דברים בקר וחומר הברוב דברים תריב עמדי ותודעני פשעי ומרודי ותריבה עלי משלך כושל יקמוץ מליך כי בשלת במשרה החכם שלמה יוסר נץ לוקח לו קלון ומוכיח לרשע ממו ולמה להכלימני משלים הכינותה מרוע אלי רבתה והלא כתבו בדרכי מישרים קשט עצמך ואחר כך קשט אחריים ואיך תאמ' טול מבין עיניך קסם שבורה ועל עפעף מעבת הקורה הלא אלהינו זימה שונה וכסיל באיולתו שונה וכבר שמעת מה יעץ בקל מלך מואב על דבר פעור ומה ענה אותו בלעם בן בעור ותחי המגפה בערת אל מחוללי כי הוא זימה ועון פלילי ומפני זימה לבער קרין טבילה התקנו למען ידעו ויאמינו ולא יהיו תלמדי חטאים ומועלין ומצויין אצל נשותיהן כתרנגולית ולכן טוב לנפשך והוכיחנה ודבר טוב ישמחנה באמרך אל תרבי נפש אמרך עמדי נא בחכירך ועד יעבור רשעך ובעך יופר התנערי מעפר

ויאמר התרנגול

באמת צריך כל מוכיח בל ימרה לשיחיה ולהיות מעשיו נכונים ודבריו נאמנים ואל ישנה כתם החוב והחבו אל יועם ולמוכותם ינעם כאשר בארו חכמים בנימוסיהם נאים הדברים אשר יצאו מפי עושיהם ואתה לא הבינות לבני הבר אשר מטה גאותו שיבר ואם אמר החכם כמולי מליצותך יהלך זר ולא פך נכרי ואל שפתך דקדוק הנכונים הרבה במדרשו וצריך פירוש לפירושו ואמרו אם אין נכרי להגיד ישרך וטובך שפתך יענו בך והנה לבי ככסף צרוף מוזק וחכמה ותבונה בנפשי חקק והלא תמה החכם באמתו הנאמנה מי שת בטוחות חכמה ומי נתן לשכוי בינה ותייב כל אדם לברך למשל מטה ומעלה הנותן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה אם אני מצוי אצל אשתי בכל רגע להעביר של הבת הבחרות והפגע ואם בחכמת השבע יום יום יביע אומר לא הבאת מזה קל וחומר ותבין בו מדת אף בפי המוג הגובר ביסודם וחסידו אבות ארבעה והמוג במיניה תשעה האחד שוה והשמונה נדחים ומן הקו השוה נשכחים ואם המוג השנה יתגבר בגוף האדם ובקרבו לארכו ולרחבו תהינה מידותיה על פי האמרת והיושר באמת ובכושר ואם יטה אל הימין או אל השמאל ההלכים למול תהינה מדותיו על פי הנשייה ורב השאייה

והנני

מודיעך הארבעה פשוטים כללים ופרטים ובהן תבין המורכבין ותנסה למען תשכל כל אשר תעשה והמשל בזה אם תגבר על האדם המרה השחורה ותלמד אותו ישרת מזורה יתגברו בו מחשבות רעות ופעולות משונות נודעות כי מנועות בגורל האנחה ומיעוט השמחה ורפיון תאוותו אל האשה ותכסוה בושה וכל עיניו נודעין זכילי כליו רעים כי אל יסוד האדמה במשל ונרמה ונזכרת בתורה רפואתו להסיר מחלתו כבר ביאר החכם הקדמוני כי התמדת ההנהגה מוג שני והנה הוא ידוע לכל גדול וקטן כי ההרגל על כל דבר שלטון ועל מחשבת בעל השחורה העיד החוק והמשפט הורה במאמר לא תתורו אחרי לבבכם שלא ידבק בתוהו מחשבכם

כיצד

ופירש

ופי
וש
הנ
מצ
ות
לפי
ועל
ילא

וה

דכו
ואמ
עוב
והמ
בחכ
לא
יצא
שוכ
קשה
על
מת
קרוב
תגור
ומצו
המצו
וחסד
מחב
ששק
חתל
ובסוד
על כל

כיצד

ה בירא
מודיעך
מפרש
והנשים

במהלל התשובה

כד

ופירש החכם מצוה ידועה אל תחרו על ריעד רעה ואזהרה להיו בחלקך שמת ועמלו שוכח
 ושמת העולמים לראות שלש רגלים ומצות פריה ורבייה ודין יפת תואר בשביה וכן מצות
 הנדיבות אשר אין בה כישור שבות פעמים במאודו וטובו ופעמים כנפשו ולכבו זו היא
 מצות השחורה ליהודים היתה אורה והאדומה אם על שבע אדם התגבר תהרוס חברותיה
 ותשבר ותמחר לדבר לנגרם סרה קראן לי מרה והמדות המתגברות לאיש אשר אלה לו
 לפי מדעו ושכלו קלות הלשון בכל אשר פעלו עמלי וחסד לנפשו גמל אבל ימחר חיש דברי
 ועלילות פעמים חשות פעמים ממללות בעל חימה נושר ונוקם ומתגאה וגיע להעשיר ולה
 ילאה מחודד מאוד בנכלו ובכשחו ומסתכן כנפשו ודומה ארל האיש אשר כמוצאו קש
 לאכול לא ישוב מפני כל הכה רפואה חשובה בעט ברזל כתובה

והוא

מאמר כל מוצא שפתיך תשמור באין מעל השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך
 בליעל וליישר האדם במאמרו ואחרת אל יחל דברו והפירוש המפחיד על
 דבור רע זאת היתה תורת המצורע ואזהרת רבותי המזוקקה לא מצאתי לנגוף טוב משתיק
 ואמרו בגנות הגאון מלה יקרה ושוה כל מי שיש בו גסו הרוח לא ישקוט ולא ינוח כאלו
 עובד עבודה זרה ונקרא תועבה גמורה ואמר הנביא כמשליו הידועים ורמי הגאון גרועים
 והמלך החכם בענין העושר דבר על אופני היושר אל תגע להעשיר מבינתך חדל והדבק
 בחכמה ותזכה ותגדל וכתבי להסיר כעס אדם ונבלותו אל תונן איש ארץ עמיתו ודומה
 לאלה דברים צרופים ומתוקים מרש ונפת צופים ובהרגיל בהם יתפארו מחליו ולחפשי
 יצא ממאסרו ושביו והליחה אם תחזק בשבע יתרכך המון והצבע בהיותו קר הלבב וילך
 שובב מבזה דבריו ועניניו קול פחדים באוניו ועל דברים וממעט אמרו הלשה שמירה
 קשה הלימוד והסברה ותכונתו רחוקה והשכחה מצוייה קרוב אל החכמים בין על חנף בין
 על תמים וכלל דבריו טובים וניחומים ונחתי שלמים ונפשו מסתלה משתפק והוא מסביר
 מתהפך כי נמשל אל המים הסוגרים במרד ופלאים ירד ובהדבק במצות מחשבו רפואה
 קרובה לבא באזהרה חזק ואמץ אל תערוץ וארל תירא לחזק הנפש וליישרה ומאמר ארל
 תגורו מפני איש אשר מחפיר ומכאיש כתיב ברוך רוצח ומנסה לא תחמול עליו ולא תכסה
 ומצות התלמוד לדבר בו כר' ימיד בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך וכלל
 המצות לעשות ולגמור וזכור ושומר ומיני הכופרים והבורתם לא תדרוש שלוםם ושבתם
 וחסד אל האזורים לא תגמול ואם יפתוך חטאים לא תחמול ומלבד אלה צוויים ואזהרות
 מזהב מפז רב יקרות ומעביר צערים ומחלתן ופסקה זוהמתן והרם בהתגברו יוליד שמחה
 ששון והנחה ומשמש בשערה לתפארת בשרה ושיחה בשילה קובעת כוס התרעלה ודברי
 התול נמאס ונכזה כי בלענו שפה ובלשון אחרת דבר אל העם הזה חושק דברי זכה וחומר
 ובסוד מנאפים עומד יעתק מענין לענין נקל ודרכו מעוקל ומצע הניצול קצר מהשתרע
 על כל זרע זרע אשר יזרע כי אל יסוד הארץ נמשל כי כח החום והליחות בו משרה והוחק
 בתורה למחלתו צרי ומפרא רק שבתו יתן ורפא ירפא

כיצד

כתוב לא אכלתי באוני להתעצב הלב ולהניא והמאמר אשר לא ישכח ולא
 ינשה ימי בכי אבל משה ופירש המשורר מצוה יקרה וחסודה עברו את
 ה ביראה וגילו ברעדה ואזהרת לא ילבש גבר שמלרנ אשה להתפאר בשיער ובגוף קשה
 מודיען לו לאדם בשעתו ואפילו שיחה בשלה שבינו לבין אשתו ועל דבר התול וקללה
 מפרש לא תקלל חרש וכתוב לא תחמור ולא תנאף פן יחרה אף וכלל אזהרות העריות
 והנשים בלא חופה וקידושין ועל לחות הדם וחומר כי אמר בקרה חוא לפי תמו הותרו
 לו נשים

השער השני

לו נשים בקדושה לזאת יקרא אשה להתיר למלך עד שמנה עשר, למען לא תסור יראתו ולא תחסר, וההדיוט כפי כחו ושבועו, לא יחלל זרעו, ומשלזו בזה משל, לבל ינקש האיש ויכשל, והנה הוא ידוע לכל חרד והומה, משל למה הדבר דומה.

אמרו היה מלך אחר גדול וכנורא, משה עוז מקל תפארה ואין שני דומה לך, לגודל יושרו וטהלתו, מנהיג מלכותו בעצה ותבונה, עושה משפט גר יתום ואלמנה וחיו לו שני ירודים, שני אנשים שרים גרודים, והיו מצויין בהיכלו כל רגע ועונה, היושבים ראשונה, והיו חיים ויחשוב המלך לנסותם, להבחין ירדותם, לדעת לבכם הכשר, ואם יש בהם טוב או ישר, ויחלק לכל אחד ממלבושיו הנאהב, משבצות זהב, ויתן להם סוסים מסרכתו, והשגיח עליהם ממכון שבתו, וימתיק עמם סדנות, משלים וחידות.

צורת המלך ממתיק סוד עם עבדיו, כי טובים ירדיו.

לר

ויאמר המלך יש לי בפאת צפון בית נאה, וכל איש ביופיה משתא, כי בו מרפא לעצמות ושסחה לנפש, והנ' הוא מלא טיט ורפש, ועתה רצוני לבערו ולתקנו, וכאות נפשי להכיני, ואין כוונתי לססור הספתח, ביד איש נכר וזלתי בושה, ואתם קחו אותה לכם אל תחפרו ואל תיראו, ולכו באו אל הבית ההוא, ובערו אותו להראות יופיו וטעמו, כל אחד מכם בכבודו ובעצמו, ואל יכנס שם איש זר, כי כן נגזר, ויאמרו לו עבדיך יעשו, ובצל כנפך יחסו, וישלחם בעת ההוא המלך הנאמן, ויתן להם זמן, וילכו ויבאו אל הבית, והנה כלו שמיר ושית, וטיט ורפש בתוכו עולה, ככלוב מלא, ויחלו שני האנשים לבערו, להראות יופיו וחרדו, והאחד מהם היה זריו ופקח, ועיני מוסרו פוקח, וחשני היה עצל במשמרתו, מטרפא כמלאכתו, ויחלקו העבודה ביניהם, וישמו על שכנם שניהם, וקם הרוח באישון לילה ואפילה, ויעש לו כלי גולה, ולבער חלקו בעצמו הערים, ופשט בגדיו ולבש בגדים אחרים, ויעש מלאכתו בצדיה, לא תשורינו עין ולא שזפתו עין איה, ובבקר לשהר עצמו אינו בושש, ורוחץ כדרכו ואינו חושש, ונקיין ידיו על עמלו ירהב, ולבש בגדי זהב, ויתעסק כל היום בדברים נקיים, לאור באור החיים, ובלילה שב על עמלו כאיש זר, כי כן נגזר, והעצל היה ישן עד שלש שעות, ותמצאנה אותו רעות, וקם לבער חלקו ועצמו לבזות, לעיני השמש הזאת, וז מן הטיט על בגדיו הדרו והמוכו, ולא ירהץ ונשא עונו, וישם

במהלל התשובה

בה

וישם חוד הפארת הנוראה מתלכלך בטיט וצואה ויגד לכל עשיר ודחך כי כן צוה המלך
 ובלילה העמים רעוניו ברפיון כחלתו ולא יעורו משנתו
ויהי מקץ הימים אשר אמר המלך לעשות כן להפנות הבית ולהכן ויבא לראות
 השמו בעבודתו זריות וכה אדרי תקצות הבית ואחרי השוח וימצא כקום
 הזריו פנמי הכל צפוי ומקום העצל חושך משחור וישב אחור וישלח המלך בעדם לבא
 איש איש סמצבו ויבא הזריו בבגדיו החמודי בהלל ובהודות וימהרו נערי המלך לקראתו
 וישמחו לראותו ויאמרו לו שלום בואך כי המלך צוה להביא כסאך וישתחו הזריו לאפיו
 ויקוד ויתחוק בהדרם וישקוד וישלח המלך את ידו ויסגור אדונו בעדו ויוסף המלך
 כבודו וגדלו וירכבו במרכבת המשנה אשר לו ויתן זהב לבושו וישם כתר מלכות
 בראשו

צורת הזריו הנאמן בעשרת זהב גדולה ותכריך בוץ וארנמן

לה

ויבא

העצל בפחד ובמורא ושמא שמא יקרא כי בגדו היו פרומים וצואים
 ועבדי המלך משתאים ויאמרו לו למה בגדי חמודותיך כשונפות
 השחרונים והנשיפות ויאמר המלך צוה לבער הטיט בסקומו בכבודי ובעצמי ויאמרו
 לו הלא היו לך בלוי סככות להתכסה ונסתרת שם כיום המעשה ואך באת בכנזים
 הצואים אל הפנים הנוראים ולא יכול העצל לענות כי נבהל מפני העונות ויאמר אל
 תראו ממנו ואל תתמהו איש צרוע הוא טמא הוא ויקצוף וישבע לאמר ויחרידן הנמולן
 לגמור ויצו המלך להוליך בגדי חמדת לבו לובש אל מסלת שדה כובס ולהעביר
 איתו אל בית השנופת אל מקום התופת ולמסור אותו בנחושתי חשופי שת ערות מצרים
 ויהי שם עד היום במאסר דראון לכל בשר

צורת העצל בושה עצמותיו מכסות

כי כאנו לעשות

ו א 7 i ותח

ועתה

אודיעך פירש החידה להיות על תבונתה מעידה דע כי המלך האחד אשר אין לו שני הוא האל היועץ ואין לו מניא משגיה על יושבי הארץ וצאצאיהם המבק אל כל מעשיהם והשני ידירים היושבים בהכל חרירן זרע ישראל עברו בני יעקב בחיריו הליבוש והסוס אשר בידם מסר הוא השכל והמוסר והבית הגדול והנאה הוא הגוף והנגוף והכלאה והשיש והרפש אשר בו רתחרת הדם והקפו ורהבן והתגברות השבע וחרון הזרע ומצות לבער הבית ולהכיבו קיום למשגל לקיום מינו או להקל המשא אשר עליו ויתכבד במעלליו והזמן אשר נתן להרבות הודם הוא חי האדם אמנם הזריו אשר בעצמו הערים ולבש בעת הצורך כגדים אחרים כנוו אר המתחזק ביושרו ומושר ביצרו ואישוק לילה רמוו אר הענוה הקבועה אשר בתוכה ידועה וכלי גולה רמוו אל הנשים בכתובה ובקדושין ועין לא תשורינו בעת התאוה רמוו אל הצניעות ואל הענוה וער שחרת גופו אר הקדושות ולשמירת גופו מן הקדושות ולשמירת נפשו מכלימה ובושה ועמלו ומשבצות כגדיו רמוו אר בניו השוכים וילדיו והתעסקו בנקיור רבור ומלה רמוו אל דברי תורה ומלות התפלה

והעצל

כינו לרשעים ועדת מרעים ובזוי עצמו לעיני כל רואה רמוו לעובד ביד רמה ולא ילאה והזאת השיש על כגדי חמדתו רמוו לשומאת נשמתו והשחתת תפארתו הנוראה בשיש ובצואה רמוו אר הנשים נכריות בזנותם וארל תוקף וסתן ואת אשר הכיר וחיוה כי כן צוה רמוו אל דברי הנבלה ואל לשיך הסבלה ואשר העמיק מחשבותיו בשינה הליכתו באורח לא נכונה ולא יעור משנתו לשוב ממשבותו וקץ הימים אשר אמר המלך כן גזר על כל עשיר וחלך בבא מלך עולם ארל חיים לפקוד על כל הגוים ומקום הזרית הנמצא פנוי רמוו לשכל פעלו המנוי ומקום העצל אשר בחושך רפר יצועיו רמוו לכפשו אשר חשכה בעוניו ופשעיו ואשר שלח המלך בעדם רמוו ארל הגויעה והעת הידועה והקצות הבית רמוו לפטירת הגויעה ואחרי השות ראות ענים בעדיה ובא הזריו בכגדיו החשובות והם מפעלותיו החיובות אשר המלך שמה בכואו הלווה הם מלאכי השלום כסאו אשר לא תמער ואת מנוחתי עדי עד והמלך אשר הוסיף על מהללו וירכיבוו במרכבת המשנה אשר לו הוא הצור אשר העלהו אל רום שחקים בנן עין הצפון לצדיקים ועדי הזהב על לבושו הוא תענוה כפשו והעשרה הגדולה והרבה הוירגמוזמן לחיי העולם הבא

במהלל התשובה

כז

ובא

העצל בשומאתו רמו לעינו להכותו כדי רשעתו / ובגדיו הצואים והקרועים / רמו לרעו וכוסרו הגרועים / ועבדי המלך המוכיחים אותו / והתמהים משומאת פתיותו רמו למלאכי המות / המוליכים אותו בגיא צלמות / ובגדו חמדת לבבו רמו לנפשו / ושרה כובס רמו לעונשו / ורמו לניהנם במקום התופת / ובבית השינופת / ומאסרו בכחושותים רמו לשאול תחתיה / תאניה ואניה /

זה פתרון

המשל / המחזיק לב נרפא ונכשל / ואני הביכותיהו על בוריו / וחמדת טעמו ויופיו / וראיתי מהלרע טבעו ומכאובו / כי יחס לבבו / והחוש והלחות לו למורשה / חוות קשה / כי נסמך אל טבע הים / מן גבורתו מאדם / וגידי פתדיו ועורקיו מאדימים / יראה זרע ויארך ימים על כן הכינותי לי נשים בטהרה / לצפירת תפארה / וארבה בקדושה ילדי ובני / הם זרע בידך ה' / כי לא נפתה לבי ערל אשה זרה / ועם פועלי און לא ארחתי להתחברה / ואת אשת הקי אתהלל / וזרעי לא אתלל / וקודם בעילתי אפיסנה / ובדבר טוב אשמחנה / וכבר שבחוני חכמי הדור על פעולתי / ומלכי צדק על דברתי / באמרם לעולם יפיים אדם ואחר כך יבעול / קל וחומר מתרנגול /

ויאמר הנץ

למה ברברך תתגל / וברוב דברי פשע לא תחל / ותאמר נד לקחי ושכלי / אף חכמתי עמדה לי / ואני אודיעך דברי מוסר / מכל טוב לא חסר / לבל תשכח עיצה ומליצה לא תעבור / חטאת נעוריי ופשעי ארל תזכור / והסתכל במשלי החכמים / כאשר אראך / ואל תוכח נץ פן ישנאך / הלא ידעת כי אני מתפלל בכל יום / לפני נורא ואיים / ואברך על מראה ומחזה / ברוך שעשה לי נץ במקום הזה / להורג דורם במאכלי ומסבחר העופ' אשר בגבולי / וזה חלקי מכל עמלי / ואך אמאס טבעי ומוזני / אנעלי / ושבתא כיון דעל על / ועתה ברח לך בכל אשר עבר / אל תוסף דבר אלי עוד דבר /

ויאמר

התרנגול עד אנה תפרץ פרצות / ולא תלך במועצות / ועד אנה תבורח תוכחות ותרע / בשרירות לבך הרע / ועתה אל תשפוך עלי עברה וועם / ואדברה אך הפעם / וקח נא את אמרי ועניני / יתיסר לך במליצות נבוני / אולי ייטב בעיני ה' / ויחר אף הנץ כירע עליו המעשה / ויאמר לא אשאל ולא אנסח / ויגש אליו לצערו ולהרעיו / ויאמר להשמדיו / ומהדר נוצתו חטף / את ראש ינקותו קטף / ויאמר צא צא איש בליעל מלפני / אל תוסף ראות פני / ויאמר התרנגול עד כאן הגיע גבול הצואה / וכן אמרו חכמים עד הכאה / ויחחר לנוס בשפלות קומה / ויקם וילך בחימה / ויתכבד וישב בהיכלו / ולא הוסיף עוד עביר לו / ויהי אחרי כן בא הנץ מצידה / ויקח מבני החסידה / אפרוחים / בעל קינה מתלוננים / חסידים הראשונים / ויהי דורש אותה בצדיה / לעיני כל בריה / ותצעק אמם לקול זללתם ואבלם / ויראו כל העדה וישאו קולם / ויקהלו כולם ארל בית הקורא / אשר בהרים פורה ויאמרו הבה לנו עצה מדבר / כי גדל הכאב וגבר / הלא הנץ הזה מחשבבותיו חשות / על ראש כל קומה לצודד נפשות / ודורך לישרי לב קשת בעליותיו / קורץ בעיניו מולל ברגליו מורה באצבעותיו / וענה איים בארמנותיו / ובפח רשתו ויקשו בנינו ובנותינו / ואנחנו לא נדע מה נעשה כי אליך עינינו /

ויאמר

חקורא הנה התרנגול הבר הערב / אב לכל נדהם וקרבי / נעצב בפידנו ושש במהוללנו / קרוב לנו האיש מגואלינו / ועתה הוועדו יחד כל נדכר / ונכאה ונלאה / לכו ונלכה עד הרואה / ויקומו וילכו עמו בירת התרנגול הנכר / ושיבו אותו דבר ויאמר כזה וכזה עשה הנץ בזוננו / וישפוך עלינו חמת חרונו / והי' חשב לנהוץ לנתוש ולהפסיד / הושיעה אדוני כי גמר חסיד / ויאמ' התרנגול כבר ידעתי ודוני ורשעו / והתבוננתי

השער השני

אורחו ובענין והייתי מזהירו על אשמו ומוכיח להשע מוכו , וארכה ליסרו בחידות , אשר מהלל התשובה מגידות ולא יכולתי להכניע לבבו , ואר"ה הדרך הנכון להשיבו , אבל דבר באזני עוזת ולא גם לזאת , וישבור אבר מתדרת לברושי , וישטום להכרית ראשו ועל זה נמנעתי לראותו ולהסתכל בצורתו , ועדיין לא עלתה ארוכה לחולי אשר עולל לי , ועתה נשו נא אלי ודעו שברון לבבי אם יש כמאוב כמכאבי

צורת התרנגול מראה אכרתו השבורה . אל הקורא וכני החבורה .

לו

ויאמרו

לו אל תמנע מהלוך אתנו , אר"ה אשר ילחמנו , וכתראה אליו ונכויחנו פעם שנייה , על נפש חסירה הומייה , אולי נוכל להלחם במחשבו , ולהשפיל גאות לבבו , ונמק תוקפו וגבורתו וגאונו ימס , וישב מדרכו הרערה ומן החמס , ואם ימאן לשוב מעונו , וירד גאונו והמונו , בקח עצה להמלט מקטוב , בדעה בינינו מה טוב , ויאמר התרנגול הלוך אלך אתכם , אפס כי לא יהיה תפארתכם , כילא אדבר עמו דבר , על כל מה שעבר , אבל אתנכר ביניכם לבל יכריני , ואסתר משאיתו לבל יגוריני , ואחיה יד עצתכם סועד , בינו וביניכם לעד , ויאמרו לו טוב הדבר אשר דברת לעשות , ובצל עצתך ראוי לנו לחכות , ואחיינו הקורא יהיה לנו למליץ , ועצמותינו יחליץ , ויהיה כמותך מעיד ומורה , קול קורא , ויקימו משם וילכו בית הנץ בצל צול כנפים , וישתחו לו אפים , ויהל הקורא לדבר , ודברי תוכחות לחבר , ויאמרו הננו באנו אליך , להודיעך רוע מפעליך , וליסר לבך ולהיכיח , ועתה אתה אל תמרוד , ואל תקשיח , והסר ממך דרך משוכה , ושוב בתשובה , ואני אשכילך בדרך תמים , למען תתנהג בדרך הרחמים , ותדע כי ההנהגה כחלקת , לשלשה חלקים בעתה .

החלק

הראשון בהנהגת האדם בעצמו , להשלמת דמותו ועלמו וימאס בדברי העולם השפל , ותאות הגוף האפלי , והיה לעבוד גופו נפרד , פני ירד בסוד , וישלים בדעת ובחכמה , הצורה הקדושה והרמה , ועל יצרו יתגבר בכוחו , וישמול ברוחו , וישתמר מעט ושנ את , ומכבוד הנקל והקנאה , ומן התחרות ומן האיבה , ודרך משוכה , ורדיפת המאכלות , ודברי היתול והקללות , ומאמר פתי וסכל , על לשונו לא רכל , ואל יבוח עצמו ברחובות ובשווקים , בהגלות נגלות אחר הרקים ,

תחלק

במהלל התשובה

כז

החלק

השני בהנהגת הבית לשומרו משמיר ושיח' והוא שישתדל האדם להנחיתו ביתו על סדר בענין שלם ובגדר ובתרבות הבני והילדים דרכיו נחמדים בהתכוננו ללמד מוסר ולהודיעם דרך לא סר והוא דרכי ה' ועבודתו לנצור אורחות יראתו ועל הדרך הזה ישיש בהולדם ויודה וישבחו בחפדים ולמודו ומוכרו והגדלו צקדה תחשב לו.

החלק

השלישי בהנהגת המדינה קריה נאמנה והוא שיהיה בו מנהיג ופרנס מיהבונה בלבוכנס וישם כונתו אל דרך הישר אשר יצא לכל בשר ויהיו פעולתיו נכונות ובמושב השכל פונות וברך הבין והמוסר יבא כל בשר ולהוכיח ולישר בשוטים את כל הנוטים וישתדל בכל כחו בתועלת כל איש ושבחו והם יתנהגו במוסר על פי מאמרו תוכחותיו ומוסריו ישמרו איש ארץ רעהו יעוררו וישמח כל אחד בתלמו ואלי ריבה בתאות העולם ועסקו ובשאר ענייני המדינה הגדולה והרבה צדק ילן בה ועתה בחר לך אילו הסנהגים לבל יהיו מפעולותיך שונים ותתנהג בדרך הישרה את האלדים ירא והרבה תבונתך ומוסרך העכר רע מבשרך והסר כעס ואיבה ממחשבותיך וזכור בראיך בימי בחרותיך כימי הילדות השחרות גרועים הכל המה מעשה התועים ואל תהיה בכעסך נמאס וזנות כי כעס בחיק כסיל ינות.

יהיה

כשמעו הנץ דברי תוכחתו וכראותו כי נתן למשיסה כעסו ואולתו וילבש חימה וחרון אף במרו ויבז בעיניו לשלוח יד בקורא לברו ויאמר הלא אתה הקורא עני וחלך מי אתה כי קראת אל המלך ותפקוד היום עון סכלותי הבישות כל עצתי והנה חכעם והאיבה בלבי נסתמו אכזרים המה לא ירחמו ואם אני איש מדון וחמס איניני על זה זנות וכמאס והודי ומעלתי לא חסרתי כי לכך נוצרתי אבל אתה ביות כבודי ויקרי עתה תראה היקרך דברי ויקם בחימה וישרוף מבני התורים אשר היו בצל הקורא פריס ותספור ותהמה אסם בפחד ובמורא ואזני כלהעם ארל ספר התורה והבנים צועקים ברוב מכאבם וחילם וכל העופות אשר סביבותיהם נסו לקולם ויתקבצו כולם אל התרנגול ואל הקורא החומה בחילו לדעת עצתו ולשמע בקולו והמה בוכים איש פתח אהלו ויאמרו בפח הנץ ומלכדותו נלכדנו הן גוענו אבדנו כלנו אבדנו ואתם ידעת כי אפס עוור וכשל נעור ועיניכם ראו ולא זר ואתם בחרו לכם עצה נמתקת ודעת צרופה צודקת ומאמר להנחילנו מנוחה ונופש והיית לנו למשיב נפש ויאמ' התרנגול הלא אדונינו החכם גאון הסבר גדול הכנפים וארך האבר הנשר הגדול בעל המליצה מלא הנוצה מושל גבורתו בעפאים פוקד עון אשמים וחטאים עושה משפט גר יתום מען חלדיו לא יסתום טהור ונקי במחשבותיו אוהב טהור לב וחס שפתיו שונה גול בעולה אוהב גר לתת לו לחם ושמלה ואם היה יודע תאות הנץ ורצונו הוא יחקור בעד גאותו וגאונו למצא עונו לשנוא ואם יגביה כנשר ובין ככבים ישים קינו משם יורידהו וישפילהו ושוחר ומתן לא יצילהו וגאון לא יועלהו אך אל שאול יפילהו ואל ירכתי בור וירידהו ובשוש לשון יחביאהו ידכאו תחת רגליו וענשיהו וחרפה ובוז יורישו ומאריך חיים יכריתו וברעתו יצמיתהו ועתה שלחו נא מלאכים לגמור מחשבו מהרו ועלו אל אבי ואמרתם דברי הנץ וגאותו והמייית לבבו ותאותו אולי יכמרו עלינו ניתומי כי רבים רחמיו.

ויאמר

הקורא אין בעצתך דבר חסר טוב אהה וטוב תבשר וימהרו העופות לשלוח מלאכים למודי דיעה ואל הבין נססמים דרושים לכל תפיץ לעשר ולגמור שני אנשים מרגלים חרש לאמר וילכו הלך ומחשבותיהם יעפות בצפרים עפות ויבאו אל

השער השני

ויבאו ארל מקום הנשר הגדול העצום ומדבר וצירי ישישום והנשר מתהלך לרוח
 היום בעמקים והנה דמעות העשוקים ופלו לרגליו וישתחוו וצרתם ושרם לפניו חוו
 ויאמרו אליו כל תשא עון וקח טוב להציל כפש אנושה מקטוב ועתה ראה אדוני והביט
 את חרפתינו כי עלתה למרום שאנתינו וערבה בנובלינו כל שמחה ותפירה יגון ואנחה
 ונלה משוב הארץ ואבד בטחה הורגנו כל היום כחשבנו כעאן שבחה ואויבינו מדונינו
 פלילים הורג ואין ממלים והא לא ישא פנים ומנחה לא ישע ארץ נתנה ביד רשע

ויאמר

הנשר מי הוא זה / רשע פריץ ונבוה אשר מלאו לבו לעשות כזכר הזה
 ויאמרו לו האיש אשר כלנו אשר הפגע בו עון מלכו הוא נבל פושע

בעצמו וד יהיר נץ שמו ויאמר הנשר יש לכם ראיה או עדים על רוע פעליו מגידים
 ויאמרו יש ויש עדים ברורים תרנגול הבר והקורא אשר בהרים וכל אחד ראה בהורגו
 הנפש בעדים ובהתראה ויאמר ואיך נסתרה ממני דרכו ולא רץ לא יכופר כי אם ברוב
 שופכו וקצוף הנשר וישתנה מחשבו וחמתו בערה בו ועו את הפרס שלושו להביא את
 הנץ החוטא בכפשו ולתת אותו בבית שמורים מקום אשר אסירו המלך אסורים עד אשר
 יבינו אמיתת הדבור והאמירה בדרישה וחקירה ויגמר דינו בהסכמת בני ישיבתו הברורין
 הן למות הן לשרושי הן לענוש נכסיו וליסורין וירץ הפרס ויביאהו בחמתו יפרוש כנפיו
 וקחהו ישאחו על אברתו ופקוד אותו בבית הכלא והפליא בו הפלא ופלא ויהי אסור עד
 יום גמר דינהו והנץ למינהו ויהי היום וישב הנשר לשפוט את העם ודעת לכפשו ינעם
 ויעמוד עליו כל תובע וכתבע משביע וכשבע וישגו שלוחי העפאים והם בתבונתו משתאי
 ויאמרו עבדיך מייחלים חסדך מלכנו ושפטינו שתחוננו ותוציא לאורן משפטינו ודינונו
 ויאמר למחר אוציא משפטכם לאורה על פיהתורה ויהי מסחרת וישלח הנשר בעד הקורא
 והתרנגול הבר המורה וימחרו ויבאו בית ישיבתו וישתחוו וישבו לעומתו וכל חכמים
 ונבונים וישיבים סביבו בכשרון מלובשין בגדים בגורן פתח שער שומרון

צורת הנשר על מושבו / ומנהדרי העוף יושבים סביבו

לח

הנשר ויעבירו קול במחנה ואין קשב ואין עונה בצאת מלפניו דברי
 מלכות מי הוא היודע אל הנץ וכות יבא לבית דין ויעיד ואל יפחד לב הנץ
 וירעד

ויצו

במהלל התשובה

כח

וידעו. כי כן ראוי לבית דין להחזיק בשובה. בדיני נפשות פותחים לזכות ולא לחיבה. ולא נמצא איש מעיד על טובו. כי הכל ידעו רשעתו וחובו. וירא הנשר כי לא נמצא מעיד בזכותו. מכל בני העוף אשר בכלכותו. וישקד לרקק על מעלליו. כי נשל עליו. וישביע התרנגול והקורא. ביוצר אור וחושך בורא. הוא אלהי האלהים וארזי הארזים. האל הגדול הגבור והנורא. אשר לא ישא פנים. להעיד בענין הנץ עדות ברורה. את קול המברר הגדול והנורא. ויאמרו והלא כתוב בחקות העדות וענינו. והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו. וכל העולם נודעו בשעה שאמר הק"ה לדרושו. לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא. וכל עבירות שבעולם נאמר בהם ונקח. וכאן נאמר לא ינקח. וכל עבירות שבתורה נפרען ממנו בעבורו. וכאן ממנו וממשפחתו ומדרוהו וכל עבירות שבתורה נאמר על עצמו עולה. וכאן נפרען ממנו ומן העולם כולם כל עבירות שבתורה יש לו זכות ויתרחק עונשו וסורחנו. וכאן נפרעים לאלהר על עונו. הא למדת שאין דבר קשה משבועה. היתר התקועה. ועתה למה כל כך הרשעתנו. שככה תשבעתנו.

ויאמר

הלא שבועת העדות נוהגת באנשים גדולים. בכשרים ולא בפסולים. כל שכן בדיני נפשות. שצריך חקירות ודרישות. ויאמרו אם כן יבא הנץ וירקק עניינו. כי אין מחייבין לאדם אלא בפניו. ויצו להביא הנץ מבית הכלא. ויתן לו מתלכן בן העומדים האלה. ויקומו הנערים ויעידו. אשר חכמים יגידו. ויאמרו כל אחד ממנו ראה. שהרג את הנפש אחר התראה. וידברו בית דין עם כל אחד ואחד סודרות בסתרות. והיו בורקין אותו בשבע חקירות. ויעמוד בפני הנץ לברו כל עד. וכתב בספר והעו. באיזו שבוע באיזו שנה. באיזו יום באיזו עונה. באיזה חרש וכמה בו ובאיזה מקום סהוב. וימצאו דבריהם נאמנים. זה כנגד זה מכוונים. וישתדלו בית דין למצא זכות לעורר להגיד לאדם וישרו. ולא מצאו לשברו מזור. מעיד לעורר. ויגמרו דינו ביום של אחריו לחובה. רעה תחת טובה. ויגורו עליו מיתה חמורה. זאת חוקת התורה. להיות מיתנו. בחק. דום האנק. נגמר הדין וקיימו מצות המקלליך. וכל המומתין נתליך. ויוציאוהו ויניחוהו. וברך הגזירה הנייחוחה ועל פי כל חכם ויועץ. אותו תלו על העץ.

צורת הנץ תלוי. וראשו לו חפוי בגליו.

לט

ויהי

חוקים
המפדים להגנות
המנוחה ממנו שראשון
לכל חוקיו

דברי
הנץ

השער השני

ויהי

בערב וימהרו לקבור גופתו משום שנאמר לא הליך נבלתו ויאמר הנשר
אל החרנגול והקורא אשר רוח חן על נפשו יערה לאכול עמו לחם
חמדות ולהתענג על שלחנו במשלי תעודות כי כל היום שהוא לא טעמו מאומה לגודל
חסדם משום שנאמר לא תאכלו על חדם וירמו אל עבדיו להביא להם מאכל על שולחן
זבח שהיה בהיכל ויהי כאשר כילו מאכלם וירבה הודם ומהללם ויברכו ויגדלו על מונותם
ה' האלהים וירועה אותם ויאמר הנשר עתה יעיר כל אחד על חבירו ונכון יבין לאשורו
בדברים עתיקים ונבונים באותות הפלאים העליונים ויאמרו יתעורר כל אחד וידרוש על
כנ ירים ראש אמנם לך יאות מהלל פרוזולשן לפתוח ולברך ראשון ולהגידנו דברים
עליונים נוראים ביד חזקה ובמוראים כי כן מנחה מלך גדול בעל כנפי דרך הנשר בשמי
הנשר וידבר וקושט אמר חובר ויאמ' היה לבי בנעורי עומד על כנף ומוצבי

ויען

מרום קינו ודרכי שפלים ומעשיהם תעב ויעלר על במותי עב וירם שכל
מעל הארץ במעניו ויעל כיוצא לפניו ויתבונן בגובהו שחק ומעלותיו ורעם גבורתיו והנני
מוריע בה סוד מעלתו אבא עד תכונתו דבר ידוע ומוסכם לכל כבן לחש וחכם כי הקשור
העולה מן הארץ שני מינים ולהם משפטים ורינים המין האחד לח והשני יבש וכל אחד
בחלקו חובש והקשור הלח בעלותו מוליד גשמים בפקודת רחמים והיבש עשן בעלותו
לא ינוח משיב הרוח וכאשר נולד הקשור הזה בבשן הארמה ומתנועע בחוק גדול
ועצום יתחייב בתנועתו הקשה בבשן הארמה הרעשה ויתכן לבקע בכחו בתים ומגדלים
זכרת חוללים וזה יורה כי סבת ההרעשה וענין רוח הקשה אחד הוא ואם נחלקו איש
באחיו ידובקו וענין הרעם מכל משכיל לא נכחד כאשר לכל מקרא אחד אבל יבא הרעם
בסגולה בשמינית קול המולה והוא קול הנשמע בענן אשר בין רוח יתלונן וזה יקרה
ממקרה הקשור וחקי להתקבץ באמצע העב ועומקו ומיד ירח הרוח העשן ונס זכחה
למעלה או למטה או לאחת הפאות ידחה ויהום וינחם בקולו תשוואת ירעם אר בקולו
נפלאות כאשר יארע אל הדבר הלח כאשר ירעם על האש ונדלה ונולד בו קשור ועשן
בקשור הכבשן אז יקבע בחוק חומו וחילו ונשמע קולו זו היא סיבת הרעם וענינו אשר
לא יספרו ועתה שימו לכם עצה עוצו ודברו

ויאמר

הקורא אני למדתי כי אבני אלגביש והברקים מזה המין נעתקים כי
כאשר יתראה סביב העב אש מהלחשת פור התפוררה ומתמוטטת
זכרמות אש מהרה ברקים פוחזים עושה חזיזים והוא כי יתחוק הרוח וחזמו ידחה במרוצת
קלה עצמו בהיות בו חומר והכנה עבה לקבל מגלגל האש להבה זה ענין הברק וסבותיו
הכלולות ודרך לחזית קולות אמנם סבת אבני האלגביש בשריפה בכבידות טבעה וגופה
והוא האבן אשר תרד לארץ בחוקה והיתה צעקה והיא כמו כן רוח עבה וחומר מקבר
להבה ואבני אלגביש מהן חוקות מהן רפות כי בחילוף החומר הם מתחלפות ובהיות רוב
חלקי האבן בחלקי האויר רק והיה לאבק כי אינה שורפת הגופים הקלים כצמר וכעלים
ויסית בעלי חיים בחשיפה ואל יתראה בעצמם רושם השריפה ובהיות בחלקי הארץ רובה
לא תחסר כל בה וסיבת ירידתו למטה לתוקף כבדתו כי מטה בהיות רוב חלקי כבדים
ועל חלקי הקלות מוידים ותגיע לארץ בשתי הכוונות והם על פי המופת ידועות האחד
בהכרח והשני בטבע ותרד למקום כרע כי בהיות הקל מעט רוב כובד וינעוהו כי יזיד איש
על רעהו וזאת סבת הברד והאלגביש כאשר למדנו הנה זאת הקרנוה ויאמר החרנגול
גם אני בענין הקשת למדתי ועל קצת תכונתו עמדתי והנה הוא פתול צמיד נגד השמש

תמיר

אין זה יורה כי
בין יורה כי
בין יורה כי
בין יורה כי

במהלל התשובה

בש

תמיד והוא בחיות השמש קרוב לזריחתו / או קרוב לביאתו / בחיות באויר ענני רכים חמים
 זכים ולא יראה לעולם זולתי בזה הערך / ולא ישתנה מזה הדרך / וזה יורה כי פעולת תבונתו
 והבנת תפארת צפירתו / הוא התהפכות להט השמש מן הענן / ובעיני הרואה יתבונן / וזה
 ישתנה בזמן קבוע / ובגבול ידוע / הוא השמש ועב הענן והרואה בחיותו משתאה / ועם כל
 זה צריך להיות דמות תואר להשלמתו / מעיר לעזור על יסודתו / והדמות אשר בזאת הראייה
 מוצרכת / להיות להב השמש מתהפכת / הוא היותו בתחתית ענולה / וארג תחילת העולה /
 והתואר המחוייבת בזאת ההוייה / ואז יתנו בתוכו הראייה / היא להעלות הענן עגול בחלקו
 ושוה / וזך מכחוף ותוכו עבה / כענין הנראה למופת ולאות במראות הצובאו / ואז יראה בו ג'
 גוונים נודעים / שלל הצבעים / יראה בו גוונים ארכעה / אבל סיבת הגוון האחד גדועה / וזה
 יתכן לראות כעבים / בחיותם אל השבע המטר קרובים / ולפעמים יראה כדומין אלו הגוונים
 באויר הזך השוה / בחיות שם הענן קצתו זך וקצתו עבה / ויעמוד לו מאחורי החמה / כגדר
 או חוסה / ואם בבקר יעמוד איש כנגד השמש בורחו / וישפוך המים המוגרל בכחירות כחו /
 יראה בעיניו כדמות אלה הדומינים / שלשה גוונים / ועוד דקדקו חכמי המחקר בעניני
 הקשת / ולא מנו משפת עינם ארשת / והאריכו בפירושו עיון / ובנו אצלו ציון / ואני לקטתי
 מעט מוצר מדבריהם / וחכמת מה להם /

ויאמר

הנשר אמנם כי אלה הרברים נשמעים / על פי המחקר נודעים / אמנם יש
 בהם סוד אחר נפלא / ומשכל האדם נסתר ונעלה / כי הארל ברא בעולמו
 כחפצו / מכין הכל בחכמתו לעת מצא / אם לשבט אם לארצו / מחדש תמיד בכל יום מעשר
 בראשית / ומוכן לעתו על דבר השית / והאותות דרושות לחפצו וחפצות / שלח מים ערל פני
 חוצות / וכאשר יחפץ להוליד בבטן האדמה הרעשה / הנה ברוחו הקשה / ולא חוסר העב
 וכלה הענן / ורעם גבורותיו מי יתבונן / ואחר דבריו ישאג וינהם / וברקים רב יחום / מוזמן
 להשמד צרים ולהכרית / אבני אלגביש ואש גופרית / ויתן לאות ברית להבין ולהתבונן /
 במראה הקשת אשר חיה בענן / ומלבר אלה הנמשכים לחפצו ולהסדו / עושרה נפלאות
 גדולות לברו / ואין ביד חכמי המחקר כח ואל / לעמוד והתבונן נפלאות הארל / אברל
 השרידים אשר השם קורא / מקבלת הנביאים שרשם פורה / דבר מעין חכמתם לא נעלם /
 המה הגבורים אשר מעולם /

ויאמר

הקורא החייתנו / ומסדרנה שפלה אל הרמה העליתנו / וחודעתנו דברי
 תבונה / אמת ואמונה / כי כל ישע וכל תפץ לא יצמיח / כי אם בהשגחת
 עליון בשמים בשכל ישגיה / ומעשיו וחסדיו לכל תפציהם נדרשין / לכן יראהו אנשים / ואם
 התרנגול זאת היא האמונה הנכונה / בכל רגע ועונה / כי אין דבר יוצא לפעולה / כי אם
 בכונה עליונה מתוקנת ומעולה / ועל זה הנביא מוכיח / להראות פעולת ראשון משגית /
 להדריך בני אדם בדרך טובה / ולהרחיקם מפשע וחובה / לבל ירמו על הכופרים אשר מבקר
 לערב יולתו / כה אמר ה' בדרך הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו / וארל זה
 צריך אדם להתבונן / ועל אשמו להתאונן / ויקח עמוד דברי תשובה / וארל תרחק ממנו כי
 צרה קרובה / כי יופי התשובה והוד המעשים מגן הוא לכל החוסים / ויהי כאשר כילו האנשים
 מעשיהם / והשיגה גברה בעניהם / ויצו הנשר להציע בשות לכבוד ולהפארת / ערל רצפת
 בהט ושש ודר וסחרת / ועל כל אחד על כשה יקר וגדולה / ושנתו ערבה לו / ויקומו בבקר
 וילכו בית האלקים / נפלאים ותמיהים / ושלוחי העוף לבואם חוכים / שני המלאכים / והבית
 מלא פה לפה / חזק ונרפה /

השער השני

וידבר

הנשר באוני כל העם דברים ונועם האמרים / הן אתם כולכם חויתם / את אשר עשיתי את הנץ ראתם / ולא אובל לבדי שאת אתכם / שורחכם ומשאכם / והנה היום לשמוע כבודי וגדלי / מצאתי און לי / שנים אנשים תמימים וישרים / תרנגול הבר והקורא אשר בהרים / ואתן אותם ראשים עליכם / להתבונן עדיכם / כי הם לכל משכיל אחים ורעים / אנשים חכמים וידועי / ומלבד חכמתם ותבונתם / וחלק מהללם ומנחתם / יש בכל אחד מגולה / לשם ולתהלה / והוא מבחן הבוחנים / רימוני זהב ופעמונים / והוא אמרם כבוד הקורא יושב ושחוק / ובמי המטר כתות ומחוק / יועיל מאד אל הנכפה / ואם יתמיד שתיתו ויתרפא / ואמר לו סגולת מדרגתו / שבח גדול במרירתו / כי אם ישימו שמן זית רבש / כשעור הקצף אשר בתוכה נכבש / ויתן ערל העין החשוך יתרפא ויאור / ישים מחשך לפניהם לאור / ואמרו כי בשרו הצלי רפיון המעי / מחזיק / ויועיל לכל שלשול מחליש ומזיק / וסגולת התרנגול ושבח / מהלל גדול / זה נכחו / אמרו המקטר את הנכפה באשפו / יצילנו מאמתו ואכפו / ואם ישתה הנכפה מן האכנים הנמצאים בבטנו / יתרפא ממחלתו ואוננו / ואמר אם יקח מן הקליפה הנקלפת / אשר בקורקבו נאספת / ותיבש ותשתה תעלה ארובה / לכאב האצטומכא / ואמרו מרק התרנגול / הזקן ישלשל הבטן וישלחהו / ובשרו יחזקו ויעכבה / ומלבד אלה יש בו תועלת ותשועה / לכל באי עולם / דועה / לעורר בלילות גרדמים / ישנים באולתם ואשמים / ויעיד בלב החושג תשובה / וישלך במצולות ים חטא וחובה / בקומו להתוודות על רשעו ואיילתו / לקול תת / ועל זה משחתיו ערל עמי ונחלתי להרגיעם / הרימותי בחור מעם / והאח האהוב ותסבר / קול קורא במדבר / ועתה הממרה את פיהם יהיה נכרת ונצמת / כי יהיה באיש חטא משפט מות והומת.

ויכל

הנשר לדבר שפר אמרים / ושנלוח ספרי / ויחלק לכל העם למאיש ועד אשה / אשפר אחר ואשישה / ויתן אל התרנגול ואל הקורא מתנות גדולות / כלי כסף וכלי זהב ושמלות / וישק להם ויחבק להם / וישלחם וילכו לאחליהם / וישבו המלאכים השלוחים / לשלוחיהם טובי לב ושמים / ויספרו להם דברי הנשר ורממותו / וחסרו עליהם ורחמנותו / ואת אשר עשה הנץ כלה / ודונו הכרית ואותו תלה / ואת אשר נתן עליהם שרים נחמדים / התרנגול והקורא נכבדים / וישמחו העפאים כל אחד מצדו / בהלל ובהודור / לשם כי לעולם חסרו / ויקבלו עליהם את התרנגול ואת הקורא / לאב ולמורה / ויודם משפט התשובה / ואת דרך התשובה / ויריכם באורח הישר / סלולה ורמה / והארץ שקט ממלחמה / וישב כל אחד לבטח בבית מגוריו / והשם הניח לו מכל עבדיו / ועל זה אמר המשורר /

להעיר לב גרם ולעורר /

עורו ישיני לב בכטלם נאצו	שכלם ולבוותם בכטלם עלצו
עורו קחו מוסר וחושו בימי	שובב ואיש מרמה ותוך לא יחצו
קומו בעוד שמש ושרם יחשך	השהרו ובמי תשובה רחצו
עין שאו מרום ושובו ועלו	מיד שאול תחתית נפשות עלצו

ויהי

ככלות המחבר מהלליו / ודברי חירותיו ומשלי / וד ריכו וירע בעיניו / וישמע המקשה ויפול על פניו / ויחמה בחבליו / והודו נהפך עליו / ולא עצר כח / ירכה ישוח / ונפל בכצעו ובעונו / עונותיו ילכדנו / ויגש השלישי לחזקו / וואל לצדקו / ויחל להגדיל ולהגביר לשון / כמשפט הראשון /